

289757

MODERN
MAGYAR
KÖNYVTÁR

KÁLNOKI, IZIDOR,
A PRÓ-
KOMÉDIÁK

MODERN
MAGYAR
KÖNYV-
TÁR

NEMZETI ISKOLA
SÁBÓ
KÖMÉNYI

M
K
M
K

M M
K

KÁLNOKI IZIDOR
APRÓ KOMÉDIÁK

MODERN
MAGYAR
KÖNYVTÁR

KÁLNOKI-IZIDOR
APRÓ KOMÉDIÁK

MAGYART A
MAGYARNAK

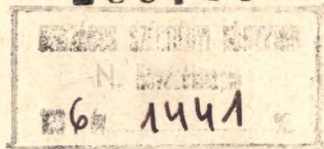
BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER

~~Sz. 8.~~

Sz. 1896.

289757

A házi oltár.

(A szereplő személyek egy fiatal úr, harminckét éves, csinos, előkelő, gazdag. Nevét a szerző előzékenységből elhallgatja. A második szereplő egy fiatal asszony, huszonnégyszéves, karcu, magas, feltűnően szép. Az ő nevét a szerző kutyakötelességből hallgatja el. (Az események ezt a tartozó diszkréciót igazolni fogják.) A harmadik szereplő János, a fiatal úr inasa. Vele szemben a szerző nem tartozik diszkrécióval, s hogy a másik nevét elhallgatja, annak egyszerű oka, hogy nem is tudja.

A történet események színhelye a fiatal úr garçonlakása. Rendkívül elegánsan berendezett egymásba nyíló három szoba. Az első szoba szalonszerű, a második dolgozószoba (itt szokott a fiatal úr nem dolgozni), a harmadik hálószoba.

Amikor az események kezdődnek (nagyon egyszerű kis események lesznek), a fiatal úr az első szoba divánján hever és cigarettázik. A második szobában — amelyet könnyelműen dol-

gozósobának minősített a szerző — dús ozsonnára terített asztal van. Ebből, valamint a gazda türelmetlenségéből látnivaló, hogy a fiatal úr vendéget vár, aki az előzmények szerint nem lehet más, mint a jelzett bájos fiatal hölgy.

S most már kezdődhetik is a történet.)

A fiatal úr (türelmetlenül csönget).

János (bedugja fejét): Tudom már, hogy mit akar a nagyságos úr. Ne is szóljon egy szót se.

A fiatal úr: Hát mit akarok mondani?

János: Azt akarja mondani, hogy a legelső, legparányibb csöngetésre ugorjak az ajtóhoz és bocsássam be a hölgyet, aki érkezik. Azután öt perc múlva tűnjek el, mint a kámfor.

A fiatal úr: Nagyszerű ember vagy te, János. Csakugyan ezt akartam mondani. De már most mondd meg nekem: honnan tudod te az én legtökésabb gondolataimat?

János (beljebb kerül és a mutatóujját az orra hegyére illeszti): Haj, haj! Nehéz volt, de mégis kitaláltam. Előbb is a nagyságos úr öt esztendő óta mindig azt mondja, valahányszor néember-látogatást tetszik várni; másodszor meg máma is éppen tizedszer tetszett mondani. És szóbul ért az ember...
(*Csöndesen kisompolyog.*)

A fiatal úr (fölugrik a diványról s néhányszor körüljárja a szobát): Nem tudom, miért vagyok olyan türelmetlen. Még sohasem voltam ilyen türelmetlen, csak legutóbb, amikor Margitot vártam. No meg közvetlen előtte, amikor Jolánnak kellett jönnie. Pedig el fog jönni Olga is, mint ahogy eljött

Margit és eljött Jolán és eljött Anna és Mária. Biztos, hogy eljön. Három perc múlva itt lesz. Vagy talán még hamarább. Mire tízig olvasok, már csengetni fog. (*Visszafekszik a diványra és elkezd számlálgatni.*) Egy... kettő... (*kis szünet*) három... Még most se csönget... Botrány... Négy... (*Hosszabb szünet.*) Fogadni mernék, hogy hétig se jutok el a számolásban... Öt... (*Hosszu pauza.*) No, hétig talán elszámlok mégis. Talán még nyolcig is... (*Szünet.*) A cigaretta se izlik... nagyon rossz jel nálam, ha a cigaretta nem izlik... (*Szünet.*) Hat... Elvégre emberek vagyunk... Ő feleség és anya. Történhetett valami. A férj véletlenül hazajött. A gyerek véletlenül beteg lett. A szabónő feljött valami új ruhát próbálni. Valamelyik barátnője beállított hozzá látogatóba. Csak nem lökheti ki?... (*Szünet.*) Ej, bolond beszéd. El fog jönni. Érzem, hogy el fog jönni... Hét... (*Elhallgat.*) A fővárosi közlekedés ellen újabban ismét sok a panasz... A villamos minduntalan elakad. Az áram fogy ki, vagy mi az ördög. A múlt héten velem is megtörtént, hogy félóra hosszát vártam, amíg végre elindult a kocsí. Gyalog sokkal hamarabb jutottam volna a klubba, mint villamoson. Hátha ő is elakadt. Miért ne akadt volna el? Biztosan elakadt... Tízet teszek egy ellen, hogy szégyenke ott ül a villamoson s várja, hogy meginduljon. Bizonyosan türelmetlen és ideges. Egyre az óráját nézi. (*A fiatal úr is az óráját nézi.*) Már egy negyedóra késés... Most már csak elindulhatna az a villamos!... Ejnye, hol is tartottam a számlálás-

ban? Ötnél vagy hatnál? Mondjuk most, hogy hét . . .
Hét. (*Csönget.*)

János (bedugja a fejét): Parancs!

A fiatal úr: Figyelmeztetni akartalak, hogy nagyon ügyelj a csöngetésre. Ha csak egy pirinkónyt nyomják is a csengőt, rögtön nyiss ajtót . . .

János: Meglesz, uram. (*Visszavonul.*)

A fiatal úr: Nyolc . . . (*Fölugrik és kölni vízzel locsolgatja a szőnyegetek.*) Erről majdnem megfeledkeztem. Ez paralizis, tisztára paralizis. Még szerencse, hogy késik. A legnagyobb szerencsének mondható. Csupa füstszag volt a szoba. (*Künn csöngetés hallatszik, majd selyemsuhogás.*) Kilenc . . . Hát nem megmondtam, hogy nem jutok el tízig . . .

A fiatal asszony (az ajtóban állva marad): Meg ne moccanjon, vagy rögtön megyek. Ott maradjon, ahol áll.

A fiatal úr: És ön?

A fiatal asszony: Én meg itt maradok, ahol én állok. Csak meg akartam nyerni a fogadásunkat. Meg akartam mutatni, hogy el merek jönni s maga csacsi, amikor azt mondja, hogy a tisztesség gyáva, csak a becstelenség vakmerő. Holnap esedékes a három szál rózsa . . .

A fiatal úr: Hát jó, megnyerte a fogadást — gyakorlatilag. Megkapja a három szál rózását. De valójában ön a vesztes. Mert csakugyan fél. Előbb körülbástyázta magát mindenféle kikötésekkel. Lekötötte a legszentebb becsületszavamat, hogy nem leszek szemtelen. Kikötötte, hogy nem teszi le a ka-

lapját és a kabátját. Még arra is becsületszavamat kellett adnom, hogy nem beszélek szerelemről. És amikor ennyire bebiztosította magát minden veszedelem ellen, akkor ott áll a küszöbön, nekem megtiltja, hogy megmoccanjak és még csak keztyűs kezét sem engedi megcsókolni... Hát kell-e nagyobb bizonyosság reá, hogy a tisztesség gyáva?...

A fiatal asszony: Másodszor: nincs igaza. Ha félenkségről beszélni lehet asszonynál (pedig csak a férfiak közt lehetnek gyávák), akkor se a veszedelemtől fél az asszony. A veszedelmet inkább keresi. A veszedelemben gyönyörködik. Mulatsága tellik benne. De az út a veszedelemhez, az félelmes. Ilyen csendes utcán végigmenni, a kapun befordulni, egy percig künn állani, amíg ajtót nyitnak, ez a kínos idő. S ilyenkor is csak attól félünk, hogy valaki meglát. És akkor joggal tartanak rosszabbnak, mint amilyen vagyok.

A fiatal úr: És először?...

A fiatal asszony: Először pedig megmutatom, hogy nem félek magától. (*Nyugodtan belép a szobába, leteszi a kalapját.*) No, segítse már le ezt a kabátot!... Így ni. És most itt vagyok. Visszavonok minden kikötést. Beszélhet maga szerelemről és ostromolhat is, amennyire akar. De nem szabad megharagudnia, ha kinevetem, ha pedig nevetlen lenne, pofonütöm... Most pedig megcsókolhatja a keztyűtlen kezemet és udvarolhat kedvére... Kezdjük!... Beszéljen szerelemről és hódítson meg — ha tud...

A fiatal úr: Nem így verik a cigányt, nagysá-

gos asszonyom. Rendelés szerint csak antipirint szedek, de nem vallok szerelmet. (*Hideg udvariassággal.*) Asszonyom, most már ön föntartás nélkül is megnyerte a fogadást. S most már csak az volna hátra, hogy megigyuk az áldomását. Ha kegyes volna karját nyújtani, bevezetném a másik szobába, ahol szerény kis ozsonna várja önt . . .

A fiatal asszony (kacagva): Ezt a hangot szeretem. Gyerünk beljebb. Ugy-e, kapok egy pohárka pezsgőt is. (*Kacér mosollyal karjába kapaszkodik.*) A novellákban mindig úgy olvastam, hogy ilyenkor pezsgőt adnak az asszonyoknak . . .

A fiatal úr: S maga most azt hiszi, hogy én azért tettem pezsgőt a hűtőbe, mert a novellisták így szokták leírni. Pedig a novellisták tanúlták mitőlünk és nem mi a novellistáktól . . .

A fiatal asszony: Jó, jó. Most maga előadásokat akar tartani az ötletek eredetiségéről. Igazán érdekes. De én pezsgőt akarok inni. Az ön egészségére. (*Fenekig fölhajt egy pohárka pezsgőt.*)

A fiatal úr: Az ön egészségére, asszonyom. (*Megcsókolja a kezét, de hidegen és szertartásosan.*)

A fiatal asszony (körülnéz a szobákban): Kedves barátom, egy bókkal én is tartozom magának. Nagyon szépen lakik. Igazán kedves, formás és izléses itt minden. Határozottan meg vagyok elégedve magával.

A fiatal úr (gúnyosan): Boldoggá tesz, nagyságos asszonyom . . .

A fiatal asszony: Már a külső szobája is meglepett. Csupa lágy szín és puha bútor. A szőnyegei

elsőranguak. Az íróasztala megérdemelné, hogy ne csak szerelmes leveleket írjanak rajta. Kedves ötlet az is, hogy papirkosárnak egy kitömött medvét tett ide, s a mackó mintha kíváncsian belenézne folyton az írásába. Remélem, a medvét maga lőtte...

A fiatal úr: Voltam olyan bátor, nagyságos asszonyom.

A fiatal asszony: Minden mahagoni, vörösrézveréssel. Igazán szép. A képeiről azt látom, hogy festő barátai vannak. (*Kacérul.*) Meg szabad nézni a hálósobát is?...

A fiatal úr: Ahogy parancsolja, asszonyom. Önnek mindent szabad, nekem semmit.

A fiatal asszony: De ehhez a vállalathoz előbb erőt gyűjtök. Kérek még egy pohárka pezsgőt... (*Gyorsan fölhajtja s benyit a harmadik szobába.*) Ah!... Ez meglepő... Ez a puritán egyszerűség... Rézág, rézmozsdó, rézszékek... De uram, isten, mi ez? A hódító Robur szobájában: házioltár, ima-sámoly?...

A fiatal úr: Csak kívülről vagyok pogány. (*Erősen a szemébe néz.*) Minek is jött be ide?

A fiatal asszony (megszorítja a kezét): Ne mentegetőzzék, barátom. Ezt nagyon becsülöm önben. Örülök, hogy megláttam. S ön itt imádkozni szokott?

A fiatal úr: Mindennap azzal kezdem a napot és azzal végzem.

A fiatal asszony (melegen nézi a fiatal urat): Egy percre, barátom, hagyjon magamra.

A fiatal úr: Azt nem teszem.

A fiatal asszony: Akarom. Parancsolom. Érti?

A fiatal úr: Engedelmeskedem. De egyet meg kell ígéرنie. Hogy nem fog az imazsámolyomra térdelni . . .

A fiatal asszony: Semmit se ígérek meg. Ha én tisztelem önben a hitet, tisztelje ön is az enyémet. Menjen ki.

A fiatal úr (csöndesen kimegy).

A fiatal asszony (lassan a kis oltár elé megy és nézi a Rafael gyönyörű Madonnáját. Azután lopva az ajtó felé néz, imára kulcsolja a kezét és letérdel a zsámolyra. Ebben a pillanatban kettényilik a Rafael-kép s alatta — a saját képét látja a fiatal asszony.)

(Szünet.)

(A fiatal asszony lassan, könnyes szemmel és kipirult arccal kimegy. A fiatal úr az ablakhoz támaszkodva áll, lehorgasztott fővel, mint egy rajtakapott bűnös.)

A fiatal úr (félénken és halkán): Haragszik?

A fiatal asszony: Nem. Nem haragszom. Boldog vagyok. Csókoljon meg.

A fiatal úr: Olga! . . . Olgám! . . .

(Egy óra múlva.)

János (bedugva a fejét az első szobába): Bejöhetek?

A fiatal úr (a diványon cigarettázik): Bejöhetsz, János. Egyedül vagyok. Most elszaladsz és hozol egy kocsit. A klubba megyek. Az ozsonnamaradékot megeheted. Estére jól fűtsél be, mert hideg

van, fázom. Azután . . . mi is van ma? Igen, kedd . . . Hát csütörtökre készítsd el a házioltárt a tizenhetes képpel. Szombatra pedig visszateszed a mait. Értetted?

János: Igenis, megértettem . . .

A fiatal úr: Semmi megértettem. Vedd elő a naptárodát és írd bele: csütörtökre a tizenhetest, szombatra pedig a mait, a harminchármaszt. Megöllek, ha eltéveszted . . .

A költő felesége.

— *Husvéti dráma.* —

SZEMÉLYEK:

A költő.

A felesége.

ELSŐ JELENET.

A nagy siker előtt.

(Történik a költő dolgozószobájában. A költő íróasztala mellett ül, s az írásai fölé hajolva szundikál. Felesége óvatosan kinyitja az ajtót, beoson, s megáll a költő háta mögött. A költő fölneszel.)

A feleség: Úgy? Senki se merjen a házban mozogni. A gyerekek legyenek némák, a cselédek járjanak lábujjhegyen, a hitelezőket az asszony távolítsa el zaj, feltűnés és emóció nélkül. A költő úr pedig ráborul az asztalra és alszik. Alszik, mint egy medve, ahelyett, hogy alkotna és gazdagítaná a hazai irodalmat.

A költő: Jó, jó. Csak edd a májamat, mert egy percre elszundítottam. De hidd el édesem, annyira fáradt vagyok, olyan kimerült, olyan erőtlen, hogy nem bírom a munkát. Aludni szeretnék folyton és pihenni.

A feleség: De nagyon sajnálod magadat, drágám. Elismerem én panasz nélkül is szívesen, hogy dolgozol, sokat dolgozol, folyton dolgozol. De hát ki nem dolgozik manapság, ha tisztességesen meg akar élni? Akárhány ember nyolc-tíz óra hosszát dolgozik naponta, más meg éjjel is dolgozik, nappal is dolgozik a nyomorult kenyérért. Mi ehhez képest az a három-négy óra, amit te szivarozva és feketekávézva az íróasztal mellett töltesz? És nem is munka az, amit te ilyenkor csinálsz, inkább mulatság és szórakozás. Testi és lelki szükséglet nektek költőknek az írás, s ezért igazán nincs okod panaszkodni.

A költő: Mégis csak kellemetlen, hogy még a saját felesége sem érti meg az író, s még ő se tudja megbecsülni a munkáját. Hát te is azt hiszed, hogy az írás csak annyiból áll, hogy az ember leül az íróasztala mellé és szántja a fekete sorokat a fehér papirosmezőn? Ez már csak a mestersége az írásnak, s mire erre kerül a sor, már rendesen halálra kínozza és marcangolta magát az író. A kigondolás: az az agyemésztő munka. A teremtés láza emészti az erőket és sorvasztja a csontokat.

A feleség: Ne komédiázzunk egymással, édes öregem. Ezeket a nagy kiszólásokat már régen ösmerem és únom. Nem mondom, hogy nem helyes mindezt az olvasó-publikumnak beadni. Ez talán

még hozzá is tartozik a mesterséghez. De engem ne akarj becsapni, a saját hites feleségedet. Én tudom nagyon jól, hogy a gondolat az író fejében úgy születik meg, hogy jóformán nem is tud felőle. A citromból ki kell facsarni a nedvet, de a magnifoliából magától serked ki a mézga, mert túlsok van benne. A magnifolia akkor is gumit izzad, amikor nem is akar. Hát ez az író.

A költő: Lárifári. Te látod legjobban, hogy nem így van. Nekem írnom kell és költenem, akár akarom, akár nem. Terminusaim vannak a lapoktól és a színházaktól, s nekem terminusokra kell kiizzadnom a gumit.

A feleség: Ugyan, ugyan! Hát persze, hogy vannak terminusaid. De azokat rendesen ki szoktad tolni. És különben se jelent semmit a terminus. Te akkor írsz, amikor akarsz. Amikor valami írnivalód akad. És akkor szállítod, amikor a terminus elkövetkezett. Egyébként ti férfiak mindig tele vagytok panasszal, akármféle mesterségtek van. Ha nem író lettél volna, hanem bankigazgató, akkor is panaszkodnál a sok munka, a hivatalos órák, a sok zaklató látogatók ellen. Neked akkor is rossz dolgod volna, de nekem legalább jobb dolgom lenne.

A költő: Nincs belátás bennetek asszonyokban. Egy csepp igazságszeretet sincsen bennetek. Ugy-e, mikor a Jánoska született, a második gyermekünk, akkor kínoztál és keseregtél: „Nem akarok több gyermeket. Éppen elég ez a kettő.“ De engem te nem kimélsz: Szülj és szülj, teremts és alkoss. Minden évben egy darabot, minden évben egy regényt,

minden évben egy verskötetet. Nem, nem fiam. Ez nem megy így tovább. Pihenni akarok, pihenni vágyom. Különben összeroskadok.

A feleség (hozzásimul): No, no, kis öregem. Csak nem kell érzékenykedni, nem szabad elcsüggedni. Szedd össze az energiádat, hiszen bőségesen van benned. Vedd elő a férfias akaratodat. Hiszen ez a legnagyobb erősséged. Győzd le a gyengeséget, küzdj az elernyedés ellen, csak még egy hétig, vagy négy-öt napig, amíg befejezted a darabodat. És azután pihenhetsz. Babérokon pihenhetsz, a Rivierára mehetsz üdülni. Én magam foglak kergetni, hogy csak eredj el pihenni, nyugodni.

A költő (megcsókolja az asszony kezét): Mégis csak jó lélek vagy, drágám. Az én aranyos, jó feleségem. *(Gyengéden kituszkolja.)* S most eredj, hagyj magamra. Dolgozni akarok, lázasan dolgozni. Összeszedem minden energiámat, hogy megérdemeljem az óhajtott pihenést.

MÁSODIK JELENET.

A nagy siker után.

(Történik ismét a költő lakásán. A házaspár most jött haza, ő nagysága kivágott estélyruhában, a költő frakkban. A költő egy karosszékbe veti magát. A feleség lassan vetkőzni kezd. Le rakja az ékszereit, kikapcsolja a ruháját.)

A költő: Boldog vagy, édes? Meg vagy elégedve a te házi poétáddal?

A feleség (a tükör előtt rendezgeti magát):
Hozzám szóltál, fiam?

A költő: Persze, hogy hozzád szóltam. Nem is szólhatnék máshoz, hiszen csak ketten vagyunk a szobában. Azt kérdeztem, hogy meg vagy-e elégedve? Azt hiszem teljes mértékben az lehetsz. A siker nagy volt és osztatlan. Ma, a tizedik előadáson még zsúfolt ház. Eddig még mindig ki volt téve a tábla. A jegyeket elővételben veszik. A publikum pompásan mulat és lelkesen tapsol. És ma este is, a tiszteletünkre adott lakoma, milyen fényes volt. Pompás társaság, lelkes ünneplés. Azt hiszem, nagyon boldog lehetsz.

A feleség: Igen. Nagyon boldog vagyok. És álmos, rettenetesen álmos.

A költő: Egy félórával ezelőtt még nem voltál álmos. Úgy kellett hazacsalni tantiéme-igéretekkel, mint a Muci paripát csemegével. Akár reggelig is táncoltál és mulattál volna.

A feleség: És te ezt a szememre mered vetni? Te hálátlan vipera-kígyó te! Hát kiért mulatok, kiért táncolok, kiért kacérkodom boldoggal-boldogtalanul? Teérted. A te sikeredért. A te dicsőségédért. *(Egy karosszékbe veti magát. El-elfulladás hangoz:)* De nem bírom tovább! Nem bírom tovább.

A költő (fölugrik és a feleségéhez siet): Bajod van, édes? Rosszul vagy?

A feleség: Igen, rosszul vagyok. Igen, halálos beteg vagyok.

A költő (látja, hogy semmi baja az asszonynak): Bizonyosan elrontottad a gyomrodat.

A feleség: Hacsak a te beszédedtől nem, nem

tudnám, hogy mitől. Két hete jóformán nem ettem, nem ittam, nem aludtam. Folytonos izgalom, folytonos hajsza, folytonos aggodás volt az életem.

A költő: Nem értelek, édes.

A feleség: Persze, hogy nem értesz. Nem is érthetsz meg, mert neked hajókötélből vannak az idegeid. De én asszony vagyok, gyenge asszony. Engem levert, összetört, porrá zúzott ez a kínos és keserves két hét.

A költő: Kínos és keserves két hét? Hiszen két hete folytonos ünneplés, diadal és hódolat jutott ki neked.

A feleség: De milyen drágán kellett megfizetni. Hány éjszaka hánykolódtam az ágyban álmatlanul, aggodással tele, míg te úgy horkoltál, mint egy fűrészmalom. És aztán a próbák, aztán a premiére. Úgy ültem ott a páholyban, hogy nem tudtam fiú vagyok-e, vagy leány.

A költő: Persze. Nem is ülhetnél másképp. Mert se fiú nem vagy, se leány.

A feleség: Értelmetlenül és bambán bámultam az emberekre. Legjobb barátainknak a köszönését nem fogadtam, teljes ismeretlenekre meg barátságosan vigyorogtam. Inkább halott voltam, mint élő.

A költő: Magam is izgatott voltam és ideges. De ez már elmúlt régen. Az efféle bajokra kitűnő flastrom a siker és diadal.

A feleség: Köszönöm a flastromot. Mindennap nagy társaságban lenni, mindennap mulatni, mindennap hajnalig pezsgőzni és táncolni és éretlen bókákat hallgatni. Most már pihenni vágyom. Pihen-

nem kell, különben összeroskadok. Azt hiszem legokosabb lesz, ha holnap, holnapután bevásárolom a legszükségesebbeket, hozzáfogok a pakkoláshoz, s a hét végén megyek Abbáziába. Nem kell aggódnod, nem leszek egyedül. Egész asszonykolónia jön le a kedvemért Pestről.

A költő: Hogy érted ezt?

A feleség: Ahogy mondom. Kimerültem, nem bírom tovább. S neked kutyakötelességed, hogy a feleséged egészségét ápd, hogy a pusztulástól megments.

A költő: De édesem, hiszen mi egészen más-képp állapotunk meg. Az volt a megegyezés, hogy a siker után én megyek pihenni és üdülni.

A feleség: Persze. Én vagyok halálosan kimerülve s te akarsz üdülni! Nem drágám, nem így verik a cigányt. Te most keresett költő vagy, ünnepezt író. A te neved most pénz, a te időd arany. Neked itthon kell maradnod, s ütnöd kell az irodalmat, amíg meleg. De én rám semmi szükség itthon. Én most csak az utadban lennék, s akadály lennék a te lázas munkádnak.

A költő: És én asszonyokról írok, én balga. Mintha ismerném az asszonyokat, én bivalyborjú.

A feleség (lány hangon): Tehát megegyeztünk édes, ugy-e? Holnapután utazom.

A költő (rezignáltan): Igen, utazol.

A feleség: Mennyire irigyellek téged, drágám, hogy ilyenekre nincs szükséged. Mégis csak ti férfiak vagytok a teremtés urai.

A kulcs, amikor kettőt fordul a zárban.

— *Egy hosszabb és egy kurtább jelenet.* —

SZEMÉLYEK:

Az öreg gróf.

A fiatal gróf.

Egy komornyik.

ELSŐ JELENET.

(Az öreg gróf — nem is olyan öreg, körülbelül ötven éves — a kaszinó egyik sarkában, a kályha közelében ujságot olvas, hátradőlve kényelmes angol karosszékében. A szájában havanna-szivar, előtte egy pohár abszint. A fiatal gróf — nem is olyan fiatal, körülbelül harminc éves — cigarettázva közeledik feléje, aztán ő is leül, szembe, egy másik karosszékbe.)

A fiatal gróf: Zavarlak?

Az öreg gróf: Dehogy. Hiszen csak ujságot olvasok.

A fiatal gróf: Éppen azért kérdezem, mert látom, hogy nagyon elmerültél az ujságolvasásba. Van valami érdekes benne?

Az öreg gróf: Az ujságban mindig van valami érdekes olvasni való, amikor unatkozom. S nincs benne semmi érdekes, amikor egyéb dolgok foglalnak el. Az ujság a legtökéletesebb olvasmány a világon. Mindig kézbe lehet venni, s olyankor mindig találok benne valamit, amit érdemes elolvasni. De akármelyik pillanatban le is tehetem a kezemből. S akkor se hiányzik belőlem semmi... Egyébként ne beszéljünk róla. Ha letettem a kezemből, akkor az én számomra nincs többé ujság. Beszéljünk másról. Játszottál?

A fiatal gróf: Játszottam.

Az öreg gróf: És már abbahagytad? Tehát vagy sokat nyertél, vagy sokat veszítettél. Én az utóbbira tippelek.

A fiatal gróf: Tévedsz. Nyertem. De nem sokat. Én ezentúl nem is fogok sokat nyerni, vagy sokat veszteni. Rendszerint változtattam a játékban. Rájöttem, hogy a kártyás ember nem nyerhet, csak veszíthet. A kártyából tartják fenn a klubokat, kaszinókat, a cselédséget, a kártyagyárákat, az éhenkórászokat, a sipistákat és a szerencse lovagjait. Sok millióra menő költség ez, amelyben mindenkinek participálnia kell, aki csak kártyát vesz a kezébe. Én nem akarom a megfelelő osztalékot fizetni, mert nagyon sok jut rám. Tehát nem játszom, csak ötletszerűen. Egy-két kiruccanást csinálok, egy-két coup-t megjátszom, s aztán tovább állok. Mindig a szerint

játszom, hogy milyen napom van éppen, szerencsés vagy peches. Ma például bolond napom volt, tehát háromszor egymás után tartottam a bankot. Mind a háromszor nyertem. Azután rágyújtottam egy cigarettára és kijöttem.

Az öreg gróf: Mindenki más most azt kérdezné az én helyemben, hogy mennyit nyertél a hármaskirohanással. Én nem ezt kérdezem. Hanem azt, hogy miféle malőröd volt a szerelemben?

A fiatal gróf: Elvégre elmondhatom. Szerepel ugyan benne egy asszony, de sajnós, erényesen szerepel. És te nem ösmered. A legszigorubb gavalléria se tiltja, hogy elmondjam.

Az öreg gróf: Mesélj már.

A fiatal gróf: Tudod, hogy most harmadéve bérbeadtam a birtokomat. Nagyszerű találmány ez a bérlet. Mi, akik agrárok és földturók voltunk évszázadokon keresztül, ha magunk vezetjük a gazdaságot, lassan, de biztosan romlunk és tönkremegyünk. Adósságot aratunk minden ősszel. De ha jön egy bérlő, akinek a fajtája sohase volt földet művelő, akkor kétszeresre nő a termelés, gondtalanul élünk, pontosan kapjuk a pénzünket, s még az a másik familia is megél mellettünk, sőt vagyont is szerez. De nem a bérlőről akarok neked mesélni, hanem a bérlőnéről. Az egy csudaasszony. Olyan szép, mint egy álom. Egy szőke legenda.

Az öreg gróf: Szóval, te fülig szerelmes vagy a bérlőd feleségébe.

A fiatal gróf: Nem fülig. Sokkal tovább. És már régen, legalább két esztendő óta. És ennyi ideje ud-

varolok neki, ennyi ideje ostromlom, ennyi idő óta követem, mint az árnyék a nyomát. S ő kinevet. Pedig ezek a bérlők, akik a földet egészen másképp kezelik, mint mi, az asszonyt is egészen másképp kezelik. Nem kalitkában tartja az asszonyt, mint a rabmadarat, se nem üveges szekrényben, mint a műkincseket, hanem egészen szabadjára ereszti. Járkél, tesz-vesz, ahogy jólesik neki.

Az öreg gróf: Ez igaz. De hát a bizalomban terem a hűség, mint a fekete földben a nehéz buza.

A fiatal gróf: Nem akarlak untatni a részletekkel. Az ostrom és a vár kiéheztetése mindig unalmas és hosszadalmas. De ma mégis elhatároztam a döntő rohamot. Az alkalom kedvező volt. Ő nagyságánál voltam este teán, férj uram pedig lenn van a birtokon, ötszáz kilométernyire innen.

Az öreg gróf: Mi az ördögöt keres az most a birtokon?

A fiatal gróf: Ezt én már sokszor kérdeztem magamtól. Amikor mi magunk gazdálkodunk, soha sincs dolgunk télen a birtokon. Kényelmesen elmehetünk Párisba vagy a Rivierára, vagy mulathatunk itt Pesten. Ezeknek a bérlőknek pedig mindig van dolguk. A fene tudja, hogy mit csinálnak? No de mindegy, legalább egyedül van az asszony.

Az öreg gróf: Nos? Most már gyorsítsd az elbeszélés tempóját.

A fiatal gróf: Nincs miért. Semmire se mentem azzal a makacs teremtéssel. Pedig már vakmerő is voltam és szentelen. Ki se akartam menni a lakásból. És nem is mentem volna el, ha a nyomorult nem

tud olyan szépen rimánkodni. „Az Istenért, csak nem akar tönkre tenni? Az egész háznép tudja, hogy itt van. Az életemmel játszik, ha el nem megy.“

Az öreg gróf: És te olyan csacsi voltál, hogy elmentél?

A fiatal gróf: Persze. Mit tehettem volna egyebet? Csak elébb megeskettem égre-földre, hogy eljátszik egy komédiát. Kibocsát az ajtón és visszabocsát az ablakon. Illetőleg azt kértem tőle, hogy amikor elmegyek, felejtse nyitva az ajtót. És én szépen visszajövök, amikor elcsendesedik a ház.

Az öreg gróf: És ebbe se egyezett bele?

A fiatal gróf: Úgy első szóra mindjárt nem. De egy órai rábeszélésre igen. Megígért mindent. Aztán kikisért az előszobáig. Maga nyitott ajtót. Én kezet csókoltam és igen hangosan kívántam „nyugodalmas jó éjszakát“. Hogy a cselédek is hallják, ha esetleg leselkednek. Aztán kiléptem az ajtón. És mögöttem becsapódott az ajtó. És hallgatóztam az ajtó előtt. A kulcs fordult egyet a zárban. Krkk... Aztán még egyet fordult a zárban. Krkk...

Az öreg gróf: Kétszer fordította el a kulcsot?

A fiatal gróf: Kétszer. Krkk . . . krkk . . . Mintha leforráztak volna, úgy álltam ott az ajtó előtt. Káromkodtam és haraptam az ajkaimat. És nagy lassan elballagtam ide. S elkezdtem kártyázni. Gondoltam: balsors a szerelemben, szerencse a kártyán. Nyertem is húszezer koronát.

Az öreg gróf: És bizonyos vagy benne? Egészen bizonyos, hogy kettőt fordult a kulcs a zárban?

A fiatal gróf: Persze. Krkk . . . krkk . . . Ezt nem lehet félreérteni. Ez a legvilágosabb beszéd.

Az öreg gróf: Az eszed csúcsa. Azt hiszem, hogy nagy bolondságot műveltél, öcsém.

A fiatal gróf: Ugyan. Hát van-e világosabb és érthetőbb beszéd, mint a kulcs kattogása a zárban? Becsapták az orrom előtt az ajtót, punktum. Ilyenkor már nem lehet se okosat, se bolondot csinálni.

Az öreg gróf: Tévedsz. A kulcs fordulása semmit se jelent a szerelemben. Hiszen velem is megesezt, mással is megesezt, azt hiszem mindenkivel megesezt, hogy becsapták az orra előtt az ajtót. Gondolom, hogy nincs ember a világon, aki ne ösmerné azt a kellemetlen hangot, amikor a kulcs megfordul a zárban. Minden asszony becsukja az ajtót az udvarlója orra előtt. Csak a legritkább hagyja nyitva, s az ilyen ajtón nem is érdemes bemenni. De az asszonyi lélek úgy van megszerkesztve, hogy csak egyszer szokta elfordítani a kulcsot. Ha kétszer is elfordítja, akkor az eset már nem kétségbeejtő, hanem biztató.

A fiatal gróf: Nem értelek.

Az öreg gróf: Mondom, hogy az én orrom előtt is akárhányszor becsapták az ajtót, s elfordították a kulcsot. Legutóbb tíz éve, egy szép szőke asszony, aki másnapra tervezte a fürdőből való elutazását. Ő is kétszer fordította el a kulcsot, mint a te szőke csudád. És én is hazaballagtam leforrázva, mint te egy órával azelőtt. Hanem az én történetemnek itt nincs vége. Én másnap pár sor írást kaptam az asszonytól, aki csakugyan elutazott reggel. Már

vagy száz kilométer messzeségből írt, teljes biztonságból. A levele csak három sor volt: „Maga csacsil! Ha egy kulcsot egyszer elfordítanak, akkor bizonyos, hogy az ajtó be van zárva. De ha kétszer fordítják el a kulcsot, akkor nem bizonyos, hogy be van zárva.“

A fiatal gróf: Még mindig nem értelek.

Az öreg gróf: Én is ilyen bután néztem a világba, mikor a levelet megkaptam. Nem értettem az első percben. De aztán elrohantam az üresen maradt szobába, s kipróbáltam a kulcsot a zárban. Csak egyszer tudtam elfordítani.

A fiatal gróf: És ez mit jelent?

Az öreg gróf: Ez azt jelenti, hogy ha valaki mégis kétszer fordította el a kulcsot, az nem tehetett egyebet, mint hogy előbb becsukta az ajtót, aztán kinyitotta az ajtót.

A fiatal gróf (kissé izgatottan): S én erre nem gondoltam! (*Elgondolkozik. Hosszabb szünet után.*) Ezek szerint én ma nem egy bolondságot követtem el, hanem kettőt. Visszamegyek öregem, a baccarat-szobába. Megpróbálom a második bolondságomat is kamatoztatni. (*Kifelé megy.*)

Az öreg gróf (újra beletemetkezik az ujságjába. Kisvártatva fölkel és megindul kifelé): Komornyik, a kabátomat.

A komornyik: Parancsára, gróf úr. Már haza méltóztatik?

Az öreg gróf: Megyek. Igaz is, a fiatal gróf úr benn van a bacc-szobában?

A komornyik: Dehogy. Nem is ment be,

Az öreg gróf: Az lehetetlen. Hiszen éppen az imént mondta, hogy bemegy.

A komornyik: Tévedés lehet. Ahogy méltóságos uramtól elvált, rögtön rohant le a lépcsőn, automobiljába ült és elhajtattott. Most már bizonyosan jót alszik odahaza.

Az öreg gróf: Ezt mindjárt gondolhattam volna.

MÁSODIK JELENET.

(Történik ugyanott. Szereplők ugyanazok. Az öreg méltóságos ugyanabban a fotelban olvassa ugyanazt az ujságot. A fiatal méltóságos cigarettával a szájában közeledik feléje.)

Az öreg gróf: Nyertél?

A fiatal gróf: Dehogy. Nem játszottam. Nem olyan napom volt ma, hogy szerencsém lehessen a játékban.

Az öreg gróf: Tehát szerencse a szerelemben.

A fiatal gróf: Nem. A szerelemben nincs is szerencse voltaképpen, csak megérdemelt jutalom van. A szerelemben aki nyer, az megérdemli, a kártyában aki nyer, az szerencse. Egyébként gondolkodtam a kulcsteóriádon. Érdekes probléma. Azt hiszem, van benne valami.

Az öreg gróf: Most már magam is azt hiszem.

A fiatal gróf (erősen megszorítja az öreg gróf kezét): Mindenesetre köszönöm a szíves érdeklődésedet. Igazán hálás vagyok érte. És most Isten veled, jó éjszakát.

Az öreg gróf: Nem maradsz itt kissé elcsevegni?

A fiatal gróf: Nem lehet. Fáradt vagyok, álmos. Jó éjt. (*Elindul kifelé.*)

Az öreg gróf (a távozó után néz): Alighanem megint kettőt kattogott a kulcs a zárban.

Más a szegény szerelem, más a gazdag szerelem.

SZEMÉLYEK:

Az úrnő.

A szobalány.

(Ő nagysága karosszékben ül, egy nagy tükör előtt. Nefelejtskék selyem fésülködő-köponyeg van rajta. Mert tudni kell, hogy egy előkelő úriasszonynak külön köpenye van az alváshoz, a mosdáshoz, a fésülködéshez, a fölkeléshez és a lefekvéshez. Mindenik más színű és más szabásu, de mindenik selyem. A szobalány ő nagysága hajsátorát bontogatja. Az egész tüköralja tele van kiszedett apró fürtökkel. Persze ez nem hamis haj, hanem igazi. Valamikor ő nagysága fején volt, annyiban igazi. Ezeket az igazi hajakat hamis „lokni“-knak nevezik.)

Az úrnő: Vigyázzon Julis, hiszen tépi a hajamat.

A szobalány: Dehogy is tépem, nagysága kérem, hiszen úgy bánok vele, mint a hímes tojással.

Az úrnő: Már hogyné tépné. Én csak érzem, Bizonyos, hogy maga el akar menni, s azért siet.

A szobalány: Igenis, nagysága, el akarok menni. Ma kimenőm van.

Az úrnő: Pedig jobb szerettem volna, ha ma nem megy el hazulról. Az uram nincs itthon, s ilyenkor szeretem, ha a cselédek idehaza maradnak.

A szobalány: Ne tessék aggódni, nagysága. Én mindent rendbe hozok, mielőtt elmegyek. És a szakácsné és a mindenés itthon maradnak. Ha valami kell a nagyságának, csak tessék csengetni.

Az úrnő: Mégis, ha nincs itthon a férjem...

A szobalány: Én nem is tudom, hogy minek megy el a nagyságos úr este. A nagysága nélkül? És hogy a nagysága ezt mért engedi? Mert hát hová is mehet este?

Az úrnő: Hogy hová megy, azt én tudom. A klubba megy. Minden héten elmegy a klubba, egyszer vagy kétszer.

A szobalány: Én nem szólhatok bele az urak dolgába, kezét csókolom. Nem is tudom, hogy mi-féle az a klub. Tánciskola-e, vagy még rosszabb? De már, ha én nagysága lehetnék, bizony nem ereszteném az uramat semmiféle olyan hogy is hív-jákba.

Az úrnő: Maga csacsi, Julis. A klub, az egy nagyon tisztességes hely. Ott az urak kártyáznak, szórakoznak, politizálnak. Oda minden úriember eljár, legalább egyszer-kétszer hetenkint.

A szobalány: Gondolom én, hogy miféle hely az a klub. Van az kérem mifelénk is, csak másképp hívják. De mégis, ilyen nagysága mellől elmenni este, bűn az, nagysága kérem. Meg is veri a jó Isten a nagyságos urat érte, ha másképp nem, hát egy huszárhadnaggal.

Az úrnő: Nagy bolond maga, Julis. Hát mért ne menne el az úr szórakozni? Csak nem ülhet mindig itthon? És ha elmegy, nem szabad mindjárt rosszat gondolni róla.

A szobalány: Nem értek én az urak dolgához egészen jól, nagysága. De mifelénk úgy van, hogy aki elmegy egy nőtől, nem megy az sehová, csak másik nőhöz.

Az úrnő: Hát a korcsmába?

A szobalány: A korcsmába is csak nő miatt jár az ember. Vagy azért, aki szereti, vagy azért, aki nem szereti. Az ember mindent a nőért tesz. A miatt táncol, azért iszik, annak a kedvéért verekszik, de még a templomba se a pap kedvéért jár, csak a nőért. Ha másik soron hajtja ki az ökröket, abban is valami nő van.

Az úrnő: Mégis, Julis, maguk csapodárok, maguk paraszti lányok. Már akartam is magának szólni. Magához most más ember jár, mint a mikor idekerült hozzánk. És nem is egy jár, hanem kettő.

A szobalány: Hát észrevette a nagysága? Istenem, milyen szeme van! Aranyba kéne foglaltatni. (*Bizalmasan.*) De, ugy-e, nagysága kérem, a mostani szebb, mint az előbbi volt?

Az úrnő: Tudja az ördög. Nem nézem én úgy

az ábrázatát. Csak azt látom, hogy maga változtatja a szeretőit. Meg hogy többet is tart egyszerre. Hát ezt nem tűröm, mert ez erkölcstelenség.

A szobalány: Oh én azt tudom, nagyon jól tudom, hogy mi az erkölcs, nagysága kérem. Odahaza falun nincsen is csak egy szeretőm, ott az az erkölcs. Agyon is verné egyik a másikat, ha kettő volna. Mert ott ez az erkölcs.

Az úrnő: Úgy, hát odahaza is van szeretője. Így még cifrább.

A szobalány: Hát olyan utálatos nő vagyok én, hogy otthon se legyen szeretőm? Ki is sülné a szemem szégyenletemben. De hát az egyszerű ember, szegény ember. Nem járhat az föl minden héten egyszer-kétszer Pestre, mint a nagyságos úr a klubba.

Az úrnő: S azért maga tart itt pesti szeretőket, nem is egyet, hanem kettőt.

A szobalány: Hát mit csináljak, nagysága kérem? Csak nem lehetek meg egyedül a nagy világon? Mindenkinek van valakije. A kutyának is van valakije. Még a légynek is van valakije. Csak nekem ne legyen senkim?

Az úrnő: Hát nem szereti maga az otthon hagyott babáját?

A szobalány: Szeretem. Hogyne szeretném?

Az úrnő: És azokat is szereti, akik Pesten vannak?

A szobalány: Persze, hogy szeretem, azokat is szeretem.

Az úrnő: Bolond beszéd ez, Julis. Szeretni csak egyet lehet és csak egyszer lehet.

A szobalány: Nem tudom, nagysága. Talán az uraknál. De mi szegény emberek mindenkit szeretünk, aki csak egy kicsit jó hozzánk. Aki szépen beszél velünk, táncba visz, vagy ad valamit ajándékba, hát hogyan szeretném érte?

Az úrnő: De ez még nem szerelem?

A szobalány: Nem hát. Csak olyan szegényes szerelem. Ami egészen más, mint a gazdagok szerelme.

Az úrnő: Furcsán gondolkodnak magukfelé, Julis. Hiszen a szerelmet nem lehet vagyon szerint mérni, s a hűségnek semmi köze a pénzhez és gazdagsághoz.

A szobalány: Oh, nagysága, dehogyan is nincs köze. Látszik, hogy még nem próbálta a szegénységet, különben tudná.

Az úrnő: Hát jó, Julis. Mondja el nekem maga esze szerint, hogy miért más a szegény szerelem, s miért más a gazdag szerelem?

A szobalány: Elgondolni tudom, de talán nem tudom úgy elmondani, ahogy kellene.

Az úrnő: Hát próbálja meg.

A szobalány: Ha én gazdag volnék, nagysága! Aki gazdag, azt szereti, akit akar. Aki szegény, legföljebb azt szeretheti, aki jön. A gazdag elveheti a szerelmesét, fényes lakást rendez be neki, úgy járhatja, mint egy hercegnőt. A legfinomabb ételekkel hajigálóznak a gazdagok, úgy, mint más a kenyérgalacsinnal, s mindig kedvök van a szeretkezésre,

mert soha sincsen egyéb dolguk. És náluk terem meg a hűség virágja is. Hogyne. Mindig együtt vannak, soha még csak meg se csalhatja az asszony az urát. A gazdag ember sohase piszkos, sohase slampos, sohase rosszkedvű. Mindig megvan mindenkinek mindene, ami kell, hát nem lehet összeveszni, pörösködni, hajbakapni. Jó a gazdagoknak, nagysága kérem.

Az úrnő: No, nem egészen úgy van, Julis fiam. De hát milyen a szegény szerelem?

A szobalány: Az is valami. Hogyne. De mégse az igazi. Én még nem panaszkodhatom, mert hála Isten, jóképű vagyok, fiatal, jó termetű és helyben is vagyok. Ételre, italra, ruhára nem sok a gondom, sőt még finomabb holmim is van egy és más a nagysága jóvoltából. Nem zokniban járok, de hosszú harisnyában. S ez már valami. De azért mégse szerethetem azt, akit én akarnék.

Az úrnő: Már miért nem?

A szobalány: Mert annak talán nem is kellenék. Meg aztán nem járhatok én a férfi után. Érkezésem sincs rá, meg rosszat is gondolnának rólam.

Az úrnő: És három szeretőt tart. Akkor talán jókat fognak magáról gondolni?

A szobalány: Persze. Akkor már tudják, hogy nem vagyok valami rongy. Meg aztán ha három van, nem kell magamat egyhez kötnöm. Könnyebben bánok velök, mintha csak egy volna. S talán valamelyik mégis csak elvesz idővel.

Az úrnő: Olyan lányt, akinek három szereptője van?

A szobalány: Csak az olyat. Akinek csak egy szeretője van, azt minek volna elvenni? Azt úgyse vennék el a férfiak senkitől. S akkor inkább nem is kell. Meg ha csak egy szeretője van az ilyen cselédfélének, annyi az, mintha egy se volna.

Az úrnő: Ezt nem értem.

A szobalány: Pedig úgy van, nagysága kérem. Mert miféle lehet a mi barátunk? A katonát nem szeretem, az mind betyár. Hát marad a villamos kalauz, a munkásember, a rendőr. Meg efféle. Mindnek szolgálata van és este is van dolga, meg többnyire vasárnap is. Már most, ha csak egy van, akár öt hónapig se esik össze a kimenőnk. S akkor mit csináljak? Otthon üljek a kis cselédszobámban sorvadni, vagy menjek az első legjobbal, aki akad? Már akkor mégis csak jobb az ismerős.

Az úrnő: Hm! . . .

A szobalány: Tetszik tudni, nagysága, én nagyon szeretek táncolni. S ha már kimenőm van, hát táncolni akarok. Hát az urak mulatságból táncolnak a hölgyekkel. S aztán a nagyságáék meghívják azokat az urakat ebédre vagy fekete kávéra. Vagy rendeznek mulatságot. Vagy adnak neki egy virágot a csokrukából, vagy egy fürtöt a hajukból. Én annak a szegény, munkában fáradt embernek, aki egész éjszaka ugrált velem, nem adhatok se ebédeket, se estélyeket. A hajfürt meg nem kell neki. Mit csinálna vele? Mindenki azt ad, amije van.

Az úrnő: És nem féltékenyek egymásra?

A szobalány: Már hogy lennének? Nem is tudnak egymásról, de nem is kérdeznek. A szegény

ember nem olyan irigy, mint a gazdag ember. Az nem akar mindent egyedül magának. A szegény ember ajándéknak nézi, amit kap, a gazdag köteles adónak veszi. Jobb ember a szegény ember.

Az úrnő (elgondolkodik): Mondja csak Julis. S aki magát várta, az az ember, — nem ment még el?

A szobalány: Dehogy. Ott lenn sétál föl-alá az utcán. Fázik és vár. Elvár az, nagysága kérem, hajnalig is. Mert mondom, a szegénynek a szerelem ajándék. Hát megszolgál érte és próbálja megérde-
melni. Elvár az hajnalig is, ha mondom.

Az úrnő: Hát ne hagyja fagyoskodni Julis. Levetközöm most már magam is. Maga elmehet.

Ilyenek a férjek.

— Beszélgetés a bálon. —

SZEMÉLYEK:

A fiatal asszony.

A fiatal udvarló.

(Bálterem. Víg keringő zenéjére táncolnak a fiatal asszony és a fiatal udvarló. Táncolnak nagy sokadalomban, nagy buzgalommal és nagy melegben. Közben, szaggatottan bár, de csevegnek.)

Az asszony: Ne szorítson úgy magához. Már mondtam háromszor, hogy ne szorítson úgy magához. Mindenki látja és főképp látja az uram. Hol van és merre van az uram?

Az udvarló: Mit tudom én? Hát őre vagyok én a maga urának? Nem fog elveszni, a felől biztos lehet. A legrosszabb pillanatban mindig jelentkeznek a férj urak. A hazamenéskor. Egyébként az imént még láttam. Ott állt a terem legelején, amikor arra keringőztünk.

Az asszony: Azóta egyet fordultunk végig a termen. Tehát elég a táncból. Kérem, vezessen vissza a helyemre.

Az udvarló: Ugyan ne izéljen. Hiszen csak most kezdünk belemelegedni!

Az asszony: Olyankor kell abbahagyni a táncot. Különösen a keringőnél. Így óhajtja férj uracskám. Tehát semmi okoskodás. Vezessen a helyemre.

Az udvarló (karját nyújtja): Már sok szeretetreméltó embert láttam életemben, de olyan kiállhatatlant, mint a maga férje-ura, még keveset. Minek táncol az ember egyáltalában, ha olyankor kell abbahagynia, amikor legjobban esik?

Az asszony: Ez elv. És az elveket tisztelni kell. Különösen a férji elveket. Különben pedig igaza van az én uracskámnak. Az, hogy táncolni enged, főképp hogy keringőzni enged, már magában egy nagy engedmény, amivel nem szabad visszaélni. Egy tour éppen elég ebből a veszedelmes táncból. Különösen nem illik ugyanazzal az alakkal végigtáncolni egy éjszakát. Így mondja az uram.

Az udvarló: Úgy?! Tehát én alak vagyok? Köszönöm.

Az asszony: Nem az én szememben. Most nem rólam van szó, hanem az uramról. S az ő szemében mindenki alak, aki táncol, még pedig a más feleségével.

Az udvarló: Nagyságos asszonyom, megérkezünk az ön helyére. De remélem, nem fog itt leülni, a legnagyobb sokadalomban. Talán vonúljunk egy bizalmas kis sarokba. Ahol senki se lát, ahol senki

se hall. A téma, amibe belekezdett, mindenesetre érdekes.

Az asszony: A téma érdekes, de bizalmas sarokról szó se lehet. Mit szólna hozzá a férjem? Neki az az elve, hogy aki elbújik a többiek szeme elől, annak oka van elbújni. Az ő elmélete szerint a bizalmas sarok egyértelmű a veszedelmes sarokkal, ahol vagy megbotlik az ember, vagy elgázolja egy kocsi. Mindenről inkább lehet szó, csak bizalmas sarokról nem . . .

Az udvarló: Tehát sétáljunk. Így föl-alá a termekben. Így is pompásan lehet csevegni.

Az asszony: Nem, barátom. Az se megy. A séta a férjem-uram vélekedése szerint még veszedelmesebb és rosszabb dolog az egy helyen való üldögélésnél. Aki egy helyben ül, azt nem látja más, mint aki éppen arra megy, vagy a közelében tartózkodik. A sétálgatókat mindenki látja és mindenki figyeli. Azt látják az üldögélők, látják a sétálgatók, látják az ácsorgók. Szemet szúr annak, aki szembejön, annak, aki egy helyben marad, annak, aki mögötte halad. És a beszélgetésekből mindenki elkap egy-két szót, aminek esetleg se füle, se farka, de amihez az emberek hozzáfűzhetnek ezerféle kombinációt. Maga például egy séta közben azt mondja nekem, hogy kappant evett vacsorára. Ebből a fülelő kíváncsiság nem hallja meg, csak a kappan szót. Még a legendyhebb eset, ha ebből azt sütik ki, hogy ön a férjemet egy részeg kappanhoz hasonlította. Így vélekedik az én férjem.

Az udvarló: De hisz ez borzasztó, asszonyom.

Ezek szerint önnel nem szabad táncolni, nem szabad sétálni, nem szabad leülni. De hát mit szabad akkor voltaképpen? S miért hozza a bálba becses férje-ura, ha ekképp gondolkodik?

Az asszony: Ha azt hiszi, hogy olyan könnyen hoz el, és első szóra, akkor nagyon csalódik. Hosszú harcok és nagy küzdelmek eredménye egy-egy ilyen bál. Előbb fürkészi, hogy kik lesznek a társaságban. Azután tanulmányozza, hogy kik lesznek a táncosaim. Majd vizsgálgatja a toalettemet. Túlélénk színek tilosak. A merész kivágásról szó se lehet. Tilos egy emberrel túlságos sokat foglalkoznom. Nincs megengedve ugyanazzal a férfúval három táncnál többet ellejtenem. Sarokba visszavonulni tilos. Virágot elfogadni bűn. Egy pohár citromos vizet meginni halálos véték. Valakihez hozzásimúlني egyenes közbotrány. Most már engedje el a karomat, nem is sétálhatok magával ilyen hosszan karonfogva.

Az udvarló: De hisz ez zsarnokság. Ki fog ilyen körülmények között magának kurizálni?

Az asszony: Senki. Nekem való udvarlót nem is tudok mást elképzelni, csak egyet: Fregoli mestert. Aki minden pillanatban más és más. Egyszer fiatal, aztán öreg, előbb vidám, utóbb szomorú, majd szakálla van, majd síma képe, egyik pillanatban táncol, a másokban cseveg. Az átváltozó mester megtenné. Mindenki más gyanús a férjem-uram szemében, tehát bizonyos mértékig kellemetlen nekem.

Az udvarló: Szörnyű dolog ilyenformán maga körül forgolódni. A legkínosabb helyzet egy udvarlónak, ha folyton dirigálják. Most táncoljon, most ül-

jön le, most álljon messzebbre, most beszéljen hidegen, most menjen a pokolba, tíz perc múlva jöjjön vissza. És mindez a férj-uram kedvéért.

Az asszony: Még maga beszél? Hát nem szívesebben volnék én ilyen helyzetben udvarló, mint feleség? Nekem nemcsak magamra kell vigyáznom, hanem magára is. Nekem mindig kétfelé áll a szemem, kétfelé jár a gondolatom, és beszélnem kell asszonyos dolgokat leányos mozdulatokkal. A maguk szereplése vidám kis tréfa, az én szereplésem komoly nagy művészet.

Az udvarló: Bocsánat, asszonyom, hogy kissé elragadtattam magamat. Igaza van. Ön mártiréletet él zsarnok férj oldalán. Több tisztelettel kellett volna beszélnem a mártirral, akinek kínszenvedés élete minden perce.

Az asszony (kacag): Oh, maga csacsi te! Hogy lehet ilyen bolondokat beszélni? Hogy az én férjem zsarnok? A világ legjobb embere. Hogy az én életem kínszenvedés? Tánc lépésben járom végig az életet, vidám kacagással. Persze, az uramnak vannak marotjai. De hisz mind ilyenek a férjek. Szeretik, ha a feleségük másoknak tetszik. De nem szeretik, ha mások tetszenek a feleségüknek. Akarják, hogy az asszonyuk ragyogjon, mint a nap. De ők maguk akarnak a nap melegében sütkérezni. Azt akarják, hogy asszony legyen a feleség — nekik. De lány legyen másoknak. Táncoljon, szépen táncoljon, de nekik táncoljon akkor is, ha mással táncol, és nekik nevéssen, ha másnak az ötletein nevet is. Önzők a férjek, elbizakodottak és makacsok a jogaik követé-

lésében. És zsarnokok is. Különösen zsarnokok, amikor sokan látják.

Az udvarló: És otthon?

Az asszony: Otthon az ilyenfajta férj csupa vaj. Kenyérre lehet kenni. Minden kívánságunk parancs neki. Olyan, mint a csillagvizsgáló, aki mindig az eget nézi. Neki a feleség az ég, s ő csak egy kötelességet ismer, hogy ezt az eget telehordja csillagokkal.

Az udvarló: Ez végre szép vonás.

Az asszony: De van szebb is. És szintén emberi és szintén férji vonás. Maga el se képzelem, hogy milyen édes az én aranyos uracskám, amikor nincs otthon. Ha egyébért nem, ezekért a pillanatokért érdemes férjhez menni.

A vendég.

I.

A megérkezés előtt.

A férj (feleségéhez, aki ebéd után még egy őszi barackot hámoz): Van még valami, drágám? Vagy meggyujtsam a feketekávés gép alatt a spirituszt?

A feleség: Meggyujthatod. Még egy turkesztán-dinnye volna ugyan, de azt okosabb lesz vacsora után megenni. Ugyis elhízunk mind a ketten a sok evéstől.

A férj: Igazad van, hát főzzünk kávé. Apropos, mit is akartam csak mondani? Jó lesz előke-restetni a nagyobbik kávégépet. Estére már az kell.

A feleség: A nagyobbik gép? Ugyan minek neked a nagyobbik gép?

A férj: Hiszen már mondtam. Vagy nem mondtam? Vendégünk lesz. Egy-két hétre vendégünk lesz. A vendégszobát is rendbe kell hozni estig.

A feleség: Igazán szeretetreméltó ember vagy,

ideálja a figyelmességnek és udvariasságnak. Azt, hogy vendéget hívtál egy-két hétre, úgy mondd meg nekem, hogy elő kell vétetni a nagyobb kávésgépet. Hát akkor csak süsd meg a vendégedet, nekem nem kell. Én bemegyek Pestre egy hétre. Vagy elutazom az anyámhoz. Vagy lefekszem és beteg leszek egy hétig. Tudom Istenem, hogy megszökik akkor a vendéged. Különben ki az a vendég, mi az a vendég, miféle vendég?

A férj: Egy barátom. Egy régi jó barátom és igen kedves emberem. Derék, előkelő, jóra való uriember. Megállj, hogy is hívják csak? Ejnye no. Vágó Feri, hát persze hogy Vágó Feri. Bizonyosan már sokszor emlegettem.

A feleség: Soha. A hírét se hallottam soha. És ki ő, mi ő, s merre van hazája?

A férj: Mondom, hogy jó barátom. Illetőleg kedves ismerősöm. Azaz hogy klubtársam. Beszélgetni szoktunk a klubban, kártyázni szoktunk, mulatni szoktunk együtt. Igen előzékeny, igen elmes, roppant finom modoru ember. És gavallér.

A feleség: De hogy jutott eszedbe, hogy meghívd? Egy klubbeli ismerőst nem hív meg az ember mindjárt egy-két hétre.

A férj: Már miért ne, amikor rokonszenves, derék ember? Aztán úgy volt, hogy a vasúton találkoztunk. Kérdeztem, hogy hová utazik. Azt mondta, nem tudja. Megunta Pestet, hát elmegy egy-két hétre. Valahová, ahol éppen szép vidékre akad és jó társaságra. Most szemleúton van. Kikeres valami kellemes fészket. Meghívtam hozzánk.

Azt mondtam neki, jöjjön ki estére, s ha elég szép neki ez a vidék és elég jó a társaság, maradjon nálunk egy-két hétig. Ennyi az egész.

A feleség: Köszönöm. Éppen elég. Egy ismeretlen vadállatot hozol a nyakamra, esetleg egy szélhámos, kóbor lovagot, egy kártyás csavargó lumpot, akinek a nevét se tudod, akit az utcáról szedsz föl, aki esetleg egy jött-ment sehonnai is lehet.

A férj: Te ugyan szépen gondolkodol az én klubbeli barátaimról. Oda csak gentleman embereket vesznek föl. Ott a legutolsó is úriember. S na nem jutott eszembe rögtön a neve, az nem az ő hibája, csak az én agyalágyultságom. Én jótállok neked, hogy nagyon kellemes vendég lesz, hogy neked is meg fog tetszeni, s te is azt fogod mondani, hogy derék, kiváló úriember.

A feleség: Én semmi esetre se fogom mondani. Az én szememben az nem lehet soha derék, kiváló úriember, aki ilyen módon hivatja meg magát két heti vendégségre. Ha a ház úrnőjét nem ismeri valaki, az nem állíthat be egyszerre úgy, hogy két hétig nálatok maradok.

A férj: De hiszen nem biztos, hogy két hétig marad. Ő csak eljön, s itt lesz. És tovább utazik, amikor jól esik neki. Talán két nap múlva, talán tíz nap múlva.

A feleség: Úgy? Így aztán még cifrább a dolog. Hát az ipse, hogy is hívják csak? . . .

A férj: Hisz az imént mondtam csak. Izé, no . . . Verő Feri . . . Persze, hogy Verő Feri.

A feleség: Előbb Vágót mondtál. Vágó Ferit.

A férj: Vágót mondtam? Hát akkor Vágónak hívják a Verőt. Azaz Verőnek hívják a Vágót. Különben minek kérdezel annyit, ha már tudod. Hát persze, hogy Vágó Feri.

A feleség: Jó, jó. Most már tisztában vagyok a helyzettel. Te bolond fővel, könnyelműen belestél valamiféle ostobaságba. Meghívtad ezt a Verő-Vágót vagy Vágó-Verőt, akiről azt se tudod, hogy kicsoda, micsoda. S ez most eljön és két hétig a nyakunkon akar élősködni. Nos, hát nem fog. Majd gondom lesz rá, hogy olyan utálatos legyek, olyan kellemetlen és kiállhatatlan, hogy a te barátod urad egy-két napon belül hanyatt-homlok menekülni fog innen.

A férj (gúnyosan): Ugyan, édesem már megint lehetlenségekre vállalkozol. Tudsz is te kellemetlen lenni, vagy kiállhatatlan.

A feleség (mohón): Te nem ösmersz engem. Majd meglátod, hogy tudok. Fogadjunk, hogy két nap múlva a te hogy is hívják barátod megszökik innen.

A férj: És ha nem?

A feleség: Akkor én szököm meg. Nos? Áll a fogadás?

A férj: Tartom.

II.

Az elutazás után.

A férj (feleségéhez, aki ebéd után még egy őszi barackot hámoz): Nem gondolod, drágám, hogy valami még hiányzik?

A feleség: Mi?

A férj: Fekete kávé. Fekete kávé nélkül ~~nem~~ teljes az ebéd.

A feleség: Jó. Behozatom a gépet. Főzhetsz magadnak fekete kávé. Akár egy akóval.

A férj: Én? Én főztem a kávé? Azt hiszem, ez talán mégis a háziasszony dolga?

A feleség: Mindig te főzted a feketét. Egész életedben te főzted, s ha most inni akarsz, bizony most is fogsz főzni.

A férj: Bocsánat, négy teljes hétig te főzted a kávé. Amíg Verő Feri itt volt.

A feleség: Vágó. Most már csak tudhatnád, hogy Vágó Ferinek hívják.

A férj: Honnan tudjam? Én sose hallottam más nevét, csak Feri, Feri, Feri. A klubban úgy hívja mindenki és (*gúnyosan*) te is kegyeskedtél a klubbeli szokásokat fölvenni.

A feleség: Te vagy az oka. Máskor tanuld meg előbb a barátaid nevét, mielőtt meghívod őket. De ha úgy mutatod be, hogy „az én kedves Feri barátom“, akkor én se szólíthatom másképp, csak „kedves Feri barátom“.

A férj: Apropos Feri barátunk! Hát mi is van a mi fogadásunkkal. Én meghívtam két hétre, s te fogadtál, hogy kinézed két nap alatt. És itt maradt négy hétig. Azt hiszem, ezt a fogadást csak megnyertem.

A feleség: Igazán kómikus ember vagy, barátom. Te két hétre hívod meg, s ő itt marad négy hétig s akkor te elég vakmerő, hogy ne mondjam

szemérmetlen vagy olyat állítani, hogy megnyerted a fogadást. Hát annyi ideig maradt, amennyire te hívtad? Vagy annyi ideig maradt, ahogy én akartam?

A férj: Ne csűrj-csavarj, drágám. Nem vagy te fiskális. Emlékszem a szavakra, mintha ma lett volna. Azt mondtad, hogy olyan utálatos leszel, olyan kellemetlen és kiállhatatlan, hogy a barátunk két napon belül hanyatt-homlok menekülni fog. Így volt? Igen vagy nem?

A feleség: Igen. Majdnem így volt. De az okos ember nemcsak a szavakat tartja emlékezetében, hanem az értelmet is. Mi volt az én állításomnak az értelme? Az, hogy az én akaratomtól függ, vajjon Vágó barátunk két napig marad-e, vagy négy hétig. Ha akarom, kiállhatatlan vagyok, s ő elmegy két nap alatt, ha akarom, szeretetre-méltó vagyok, s ő itt marad négy hétig. Nem a napokon mulik a fogadás értelme, hanem az én akaratomon. S e szerint én nyertem meg a fogadást.

A férj: Nem fogunk ezen összeveszni, drágám. A fogadás egészen mellékes. Arról már előre lemondtam, amikor veled fogadtam. Itt csak arról van szó, hogy mennyire igazságtalan voltál, amikor előre csavargónak, sehonnainak nevezted Vágó Ferit, csak azért, mert nem te hívtad meg, hanem én, mert nem a te barátnőid mutatták be, hanem az én klubbeli ismerősöm volt. Lásd be, hogy én nekem is egészen jó társaságom van a városban.

A feleség: Először is közönséges rágalom az, hogy én Vágó Ferit akár szélhámosnak, akár csa-

vargónak neveztem volna. Nem szokásom, hogy emberekről látatlanban ilyen rosszhiszemű ítéletet mondjak. Különben is tudom, hogy egy előkelő fővárosi klubba nem szoktak csavargókat fölvenni. És rólad sem tettem föl, hogy olyan embert hívsz a házadba vendégül, akinek tiszta jellemét nem ismered. Ez iránt nekem nem is voltak aggodalmaim. Nekem csak az ellen lehetne kifogásom, hogy nem voltál eléggé kedves és szeretetreméltó a vendégeddel. Neked meglehetősen nyers és darabos a természeted. Nincs benned elég finomság és lágyság. Nem figyelsz eléggé az emberek érzékenységre. Ha te egy jól nevelt házigazda volnál, kedves, előzőkeny, udvarias és figyelmes, akkor Vágó Feri még itt maradt volna egy-két hétig.

A férj: Érdekes vagy, fiam, igazán a nevetéséig érdekes. Előbb sokaltad a két hetet, azután kevesled a négyet.

A feleség: Természetesen. Egy ismeretlennel szemben óvatos vagyok és soknak tartom a két hetet. De egy jó barátunktól rövidnek tartom a négy heti nyaralást.

A férj: Talán utána szaladjak és hozzam vissza?

A feleség: Az volna a legokosabb. Ámbár a te nyers hívásodra talán ki se jönne.

A férj: Hm. Amint először se jött ki, ugy-e?

A feleség: Először. Az egészen más. Akkor még nem tudta, hogy te milyen barátságtalan, rideg, udvariatlan házigazda vagy. Akkor még nem ösmert olyan alaposan, akkor még azt hihette, hogy

baráti melegséggel, magyaros vendégszeretettel fogadod.

A férj: Fiam, ha most valami idegen hallana, az csakugyan azt hihetné, hogy én holmi barbár emberevő vagyok, aki brutáliskodom a házban, s elzavarom a vendégeimet, akiket magam hívok.

A feleség: S ha azt hinnék? Az igazat hinnék.

A férj: Szavamra mondom, édesem, nincs igazad. Akárhogy keresgélek az emlékezetemben, nem találok semmit, amivel Feri barátunk érzékenységét megbánthattam volna. Teljesen ártatlannak érzem magamat. És fogadok veled akármilyen összegbe, hogy nem én miattam ment el. Dolga van, vagy mi egymás.

A feleség: Igen, igen, ösmerem ezeket a mondasokat. De hogy bizonyítod be?

A férj: Hogyan? Hát megkérdeszem.

A feleség: Oh, te csacsi, te! Hát azt hiszed, hogy azt fogja mondani, hogy a te durvaságod kergette el? Annál ő sokkal finomabb, előkelőbb lélek.

A férj: Megállj csak, van egy ideám. Állom a fogadást, s holnap Vágó Feri maga fogja itt ezen a helyen neked a szemedbe mondani, hogy nincs igazad. Kihozom neked, neki talán csak hiszel?

A feleség: Hát nem bánom. Tartom a fogadást.

Minden a fogakon mulik.

SZEMÉLYEK:

Egy idősebb úr.

Egy fiatalabb úr.

(Egyik jobbfajta kaszinó szalónjában vagyunk. Az idősebb úr széles angol bőrkarosszékben ül. Előtte egy vizespohárban whisky szódával, a kezében ujság, a szájában vastag havanna-szivar. De a whiskyjét nem issza, az ujságját nem olvassa, a szivarját nem szívja. Mintha gondolkodnék magában, de én úgy hiszem, inkább szendereg.

A fiatalabb úr épp e pillanatban lép a terembe. Odatelepszik az idősebb mellé.

Még csak annyit kell megjegyeznem, hogy az idősebb és fiatalabb úr között valami szembe-tűnő korkülönbség nincsen. Az idősebb nem is olyan idős, a fiatalabb nem is olyan fiatal. Csak egymástól akarom őket ilyenformán megkülönböztetni.

Este lévén, mind a két úr smokingban van.)

A fiatalabb úr: Javíthatatlan vagy, édes öregem. Még mindig itt töltöd minden estédet, még mindig iszod ezt a karbolízü italt és még mindig szívod ezeket az átkozottúl erős szivarokat.

Az idősebb úr: Igen. De az erős szivart azért szívom, hogy kevesebbet dohányozzam. A karbolízü italt azért szürcsölöm, hogy ne támadjon kedvem pezsgőre. Hogy pedig itt vagyok, sokkal kisebb hiba annál, hogy te is itt vagy. Én nem vagyok fiatal, boldog, szerelmes férj.

A fiatalabb úr: Dehogyan is akartam a szemedre vetni, hogy itt vagy. Hiszen magam is azért jöttem, hogy itt találjalak. Szükségem van a te tanácsodra. A te bölcs életfilozófiádból szeretnék meríteni.

Az idősebb úr: Barátom, az én bölcs életfilozófiám csak igen keveset különbözik a tiedtől és a másétól. De ha gondold, azért csak meríts belőle kedvedre. (*Félreteszi az ujságot, kihörpenti italát, s várakozó tekintettel néz a fiatalabb úrra.*)

A fiatalabb úr: A dolog kissé kényes. De nincs okom, hogy veled szemben a tartózkodót adjam. Ismered az anyósomat.

Az idősebb úr: Ismerem, s nagyon kedves, okos, bájos asszonynak tartom.

A fiatalabb úr: Magam is. S egy időben nagy örömömre volt, hogy az anyósom ilyen kedves, bájos, feltűnően szép asszony. Tudod, arra gondoltam folyton, hogy az én feleségem is ilyen ragyogó megjelenés lesz még negyven éves korában is. Ez egy nagy megnyugvás.

Az idősebb úr: Persze. De ez a megnyugvásod meglehet most is. Éppen ma este láttam az anyósodat az operában. Mondhatom, gyönyörű volt. Elbájoló.

A fiatalabb úr: Ez a baj éppen. Amíg a feleségem leány volt, addig az anyósom csak a házi tűzhely fölött ragyogtatta bájait és elmésségét. Csak nekünk volt gyönyörű, akik közvetlen közelében voltunk. De azóta alaposan megváltozott. Szerepel, társaságokba jár, udvaroltat magának, szóval azon az úton van, amikor az asszonyokat félteni szokás. Hátha valami bolondot csinál?

Az idősebb úr: Asszony nem csinálhat bolondot. Az asszonynak a bolondsága is okosság.

A fiatalabb úr: Igen. Másoknak. De a vő számára nem. A vőt ilyenkor vagy egy nagy erkölcsi, vagy egy nagy anyagi pofon fenyegeti. Ha az anyósom valami ballépést követ el, ha szeretőt talál tartani, a botrány egy része a feleségem hírét szennyezi be. Mindjárt ő róla is rosszakat beszélnek, az almafára és a gyümölcsére való hivatkozással. Ha pedig férjhez megy az anyósom, az még nagyobb baj. Akkor az erkölcs meg van ugyan mentve, de az anyai örökség elveszett.

Az idősebb úr: Ebben van valami. Neked az is baj, ha az anyósod férjhez megy, s az is baj, ha nem megy férjhez. A kérdés most mindenesetre az, hogy a két baj közül melyiket szeretnéd elkerülni. A morált akarod-e megmenteni, vagy a vagyont?

A fiatalabb úr: Furcsa kérdés. Mintha azt

kérdened, hogy melyik karomat vágatom le szívesebben: a jobbikat, vagy a balt? Egyiket se.

Az idősebb úr: Hm. Pedig én tartok tőle, hogy az egyik karod rámegy. Esetleg mind a kettő.

A fiatalabb úr: Hogyan mind a kettő?

Az idősebb úr: Úgy, hogy az anyósod esetleg nem megy férjhez, hanem szeretőkre és vidám életre költi a vagyonát.

A fiatalabb úr: Hiszen éppen azért fordulok hozzád. Te okos ember vagy, jó svádájú. Talán észre téríthetnéd az anyósomat, ha előveszed bölcs ékesszólásodat.

Az idősebb úr: Nehéz ügy. Nagyon bajos valakit az észére téríteni, aki már magától is észre tért.

A fiatalabb úr: Ha te így gondolkodol?

Az idősebb úr: Az imént beszéltél valamit bölcs életfilozófiáról. Már mint az én bölcs életfilozófiámról. Mondhatom, mindenkinek ugyanolyan bölcs az életfilozófiája, mint az enyém. Csak az a különbség, hogy nektek két életfilozófiátok van. Kettő. Az egyik magatok számára, a másik a többiek számára. Ha egyesítenéd ezt a két életbölcseletet, mindjárt másképp látnád a világot.

A fiatalabb úr: Csak nem akarod elhitéteni velem, hogy helyesnek ítéled, ha egy negyven éves asszony, egy leendő nagyanya egyszerre csak új életet akar kezdeni, újra a fiatalok közé vágyik, szerelmeskedik, férjhezmenésre gondol?

Az idősebb úr: Kissé igaztalanul állítod föl a kérdést. Lám, én nem találtam semmi különösöt

abban, sőt az anyósod se ütközött meg rajta, amikor te, a negyven éves férfi fölcsaptál turbékoló gerlének s a ducodba vittél egy ifju galambot. Pedig magad is láthatod, a te anyósod most is fiatalabb, frissebb, üdébb, életvidámabb, mint te vagy.

A fiatalabb úr: Ej, asszony az más. Nem lehet az asszonyt a férfihoz hasonlítani.

Az idősebb úr: Lehet. Csak nem illik. Szinte megsérted vele a női nemet. És nem is okos az összehasonlítás. Mert ebből a szembeállításból csak az asszony kerülhet ki diadalmasan.

A fiatalabb úr: Akkor áldozza föl magát az anya a gyermekéért. A leányának tartozik vele.

Az idősebb úr: Te a leányának kéred az áldozatot, hogy a vő élvezhesse. A leánynak az anya meghozta a köteles áldozatot, de az asszonynak az asszony már nem tartozik vele.

A fiatalabb úr: De mégis. Egy negyven éves asszony! . . .

Az idősebb úr: Csak a negyven éves asszony tud öntudattal szeretni. Te talán elveted a duzzadt, piros őszi barackot, hogy „nem kell, hiszen ez már érett!“ Barátom, a nő egy fenséges teremtménye a világnak. Csak a naphoz tudnám hasonlítani. Amíg végigfut az égen, beragyog mindent, meleget, erőt és termékenységet szór szét.

A fiatalabb úr: Igaz. Csakhogy a nap, amikor lemegy, ne akarjon olyan lenni, mint amikor feljön.

Az idősebb úr: Hát az igazi nap, nem úgy

csinálja? Az alkonyat éppen olyan rózsaszínű, mint a hajnal. Néha még szebb. A te anyósodnál . . .

A fiatalabb úr: Arra gondolj, barátom, hogy ennek az őszi napsugárnak nem lehet jó és nem lehet becsületes vége. Kinek a hálójába kerülhet az a szegény asszony? Valami kalandor fogja elcsavarni a fejét, holmi pénzéhes hozományvadász. Aki előbb a pénzét veri el, azután őt.

Az idősebb úr: Hm. Ezt magad sem hiszed komolyan. Sokkal okosabb asszony a te anyósod. S az egész különben csakis a fogakon mulik. Minden a fogakon mulik.

A fiatalabb úr: Miféle bolondságokat beszélsz. Nem értelek.

Az idősebb úr: Azt akarom mondani, hogy az egész élet tisztán a fogak kérdése. Minden a fogaktól függ.

A fiatalabb úr: Talán whiskyt akartál mondani? Ez a beszéd csak a whisky következménye lehet.

Az idősebb úr: Nekem már régi vesszőparipám ez a fogelmélet. Csak nem mondtam el senkinek. Úgy se hinnék el. Minden a világon a fogaktól függ. Izlés, szokás, szerelem, munka, minden a fogak kérdése.

A fiatalabb úr: Beszélj már világosabban.

Az idősebb úr: Valamikor régen diót szeretünk feltörni a fogunkkal és mogyorót. Ma a Barack a kedves gyümölcsünk. A fiatalság égetett mandulát szeret ropogtatni, mi puhára főtt makarónit eszünk. Mondd csak, megesik veled gyakran,

hogy félrelököd a húst, s nem eszed meg? Azt mondd, hogy kemény?

A fiatalabb úr: Persze.

Az idősebb úr: Velem is megesik elég gyakran. De nekem sokszor némi aggályaim vannak. Talán nem is a hus lett keményebb, hanem a fogam lett rosszabb.

A fiatalabb úr: Az nagyon valószínű.

Az idősebb úr: Valószínű. De nemcsak nálam valószínű, hanem nálad is. Meg az is valószínű, hogy az a hus, amit mi kiküldünk, hogy kemény, a legényünknek a legpompásabb pecsenye. A szeme is ragyog, a lelke is ujjong, amikor vidáman harapdálja.

A fiatalabb úr: No és? Még mindig nem vagy elég világos.

Az idősebb úr: Mondom, hogy a fogakon múlik minden. Az asszonyoknál is. Öregebb embernek fiatal nő kell, harmatos, lágy; ifjabb embernek meglett nő a vágya, erős, öntudatos. Minden pecsenye jó. Csak éppen fog kell hozzá.

A fiatalabb úr (némi hallgatás után, kedvetlenül): Pedig olyan szépen kifejtettük otthon, a feleségemmel. Hogy te vállalod a közbejárást. Hogy beszélsz az anyósom fejével. Hogy észre térted! *(Kérő hangon.)* Mondd csak, igazán nem vállalod?

Az idősebb úr (rövid habozás után): Ha akarsz, vállalom. De csak egy föltétel alatt.

A fiatalabb úr: Előre is beleegyezem.

Az idősebb úr: Ha elkészülsz rá, hogy kétféle

eredménye lehet a közbenjárásomnak. Ha éppen úgy belenyugszol a sikerbe, mint a balsikerbe.

A fiatalabb úr: Oh, én bízom a te ékesszólásodban. Biztos vagyok, hogy sikerülni fog.

Az idősebb úr: No, én nem vagyok egészen biztos. Nem tőlem függ, hanem a fogamtól. Vagy lebeszélem, vagy beleharapok.

A legteljesebb siker.

SZEMÉLYEK:

Egy idősebb úr.

Egy fiatalabb úr.

(Történik egyik jobbfajta kaszinó szalónjában. Az idősebb úr, aki nem is túlságosan idős, egy meghitt sarokban ül, ujságot olvas és whiskyt iszik szódavízzel keverve. A fiatalabb úr, aki nem is túlságosan fiatal, most lép a szalónba s üdvözli barátját.)

A fiatalabb úr: Jó estét, édes öregem. Sokáig várattalak?

Az idősebb úr: Dehogy. Én is csak az imént jöttem. Látogatóban voltam az este.

A fiatalabb úr: No mindegy. Most együtt vagyunk, cseveghetünk. Parancsolj velem.

Az idősebb úr: Mondta a kedves feleséged, ugy-e, hogy ide várlak estére?

A fiatalabb úr: Hogyne. Mondta.

Az idősebb úr: Azt is mondta, hogy milyen ügyben?

A fiatalabb úr: Azt nem. Egy szót se mondott többet, csak, hogy ide vársz estére. Egészen úgy viselkedett, mintha nem is tudná, hogy miről van szó. Lám, lám, a kis csaló. Pedig te megmondad neki, ugy-e, hogy milyen dologban hivattál?

Az idősebb úr: Megmondtam. De arra is megkértem, hogy ne említse meg a beszélgetésünket. S köszönöm is neki, hogy megtartotta a szavát.

A fiatalabb úr: Az természetes. Az én feleségem karakter. Nem is szeretném, ha akármikor szószegés árán kerülnék a bizalmához. Ez tehát rendben van. Csak azt szeretném tudni, hogy miért nem maradtál te nálunk ma este? Ha már a feleségem ugyanis tudta, hogy miről akarsz velem beszélgetni, ha neki is elmondtad, amit nekem el akarsz mondani, sokkal egyszerűbb lett volna, ha ott maradsz vacsorára és egy csapással ütsz agyon két kíváncsiságot. Neked is kényelmesebb lett volna, ha két elbeszélésből egyet csinálsz.

Az idősebb úr: Nem egészen úgy van a dolog. Ha két emberrel meg akarom értetni ugyanazt a dolgot, nem elég, ha kettőjük előtt elmondom az érveimet. Nagyon könnyen megeshetik, hogy az egyik azt mondja, hogy igazam van, a másik meg azt mondja, hogy nincs igazam. Nézd csak az esküdtszéki tárgyalásokat, szinte mindennapos, hogy a legellentétebb vélemények kerülnek napvilágra. Pedig én igazán hiszem, hogy mindenik bíró komolyan keresi az igazságot. És te, — mondok ne-

ked valamit. Tizenkét esküdtnél még nem bizonyos, hogy kétfelé, vagy sokfelé megy a véleményök. De ha egy férfi és egy asszony van együtt, akkor bizonyos, hogy mindegyiknek más lesz az igazsága.

A fiatalabb úr: Ej, férj és feleség, az más.

Az idősebb úr: Igaz. Annyiban más, hogy náluk még bizonyosabb a kétféle ítélet. Elég az hozzá, hogy nekem régi praxisom, ha azt akarom, hogy a férfi is igazat adjon nekem és a nő is, akkor külön-külön beszélek a fejökkel. Mert, ha az igazság egy is a két nem számára, annyi szent, hogy más-más etikett kell hozzája.

A fiatalabb úr: Lehet, hogy igazad van. Lehet, hogy nincs igazad. Legokosabb mindenestre, ha rágyujtunk egy-egy havannára s te elmondod az elmondandót. Szivarfüst mellett, ami már magában is férfi-etikett.

Az idősebb úr: Úgy van. Tehát az anyósodról lesz szó. A te bájos anyósodról, akihez egy nagyon súlyos megbizással küldöttél.

A fiatalabb úr: Amely bizonyára teljes sikerrel járt. A legteljesebb sikerrel.

Az idősebb úr: Igen. Azaz, én azt hiszem, hogy a legteljesebb sikerrel. Csak az a kérdés, hogy te is azt hiszed-e.

A fiatalabb úr: Egyelőre csak remélem.

Az idősebb úr: A helyzet igazán érdekes volt ma egy hete. A te panaszod az volt, hogy az anyósod, aki aránylag még fiatal asszony, — alig negyven éves — és aránytalanul szép és bájos, új életre adta magát, amióta a lányát elvitted a házatól.

Egyszerre meglátta a saját szépségét és megérezte a fiatalságát. Ami reá is, reád is veszélyessé lehetett.

A fiatalabb úr: Egészen így volt.

Az idősebb úr: Téged és kedves feleségedet abban a pillanatban két komoly veszedelem fenyegetett. Vagy valami bolondságot csinál az anyósod, vagy valami okosat. Szóval vagy férjhez megy újra, vagy szeretőt tart.

A fiatalabb úr: Talán fordítva?

Az idősebb úr: Az mindegy, lényegében. Ez olyan megkülönböztetés éppen, amely nemek szerint változik. A feleségednek például fordítva mondanám, mert az asszony szemében az a bolondság, ha az anyja férjhez megy, s az az okosság, ha szeretőt tart. Mindenkinek alkalmat kell adni az ellentmondásra, különben lehetetlen kapacitálni.

A fiatalabb úr: Csak folytasd.

Az idősebb úr: A fenyegető veszedelem az volt, hogy vagy a feleséged hírnevén, vagy a te örökségeden üt fájó sebet az anyósod megfiatalodása. Ezt kellett elhárítani.

A fiatalabb úr: Úgy van.

Az idősebb úr: Mielőtt a probléma megoldásához fogtam, az volt az első kérdés, amit magamban fölvettem, hogy mi, vagy ki okozta a nagy változást, ami kedves anyósodon végbement. Két lehetőséget láttam magam előtt. Az egyik a matematikában szereplő ismeretlen X. Egy ember, aki a közelébe fért és megbabonázta. Egy nagy szenvedély, amelyet valaki beleoltott a szívébe.

A fiatalabb úr: Ez ki van zárva egyelőre. Erről nekem is tudnom kellett volna.

Az idősebb úr: Neked talán nem, de nekem igen. A családban legkésőbb tudnak meg valamit az eféle szívbeli ügyekről. A társaságban leghamarébb. A pletyka mindenhová bemegy, csak a családi tűzhelyeket kerüli. Én okvetlenül tudtam volna róla. Ezt az eshetőséget tehát félrelöktem.

A fiatalabb úr: És mi az, ami megmaradt?

Az idősebb úr: A természetesebb és az észszerűbb. Az, hogy az anyósodon végbement változásnak te vagy az oka.

A fiatalabb úr: Én. Ez abszurdum.

Az idősebb úr: Te. Illetőleg nem a személyed, hanem a cselekedeted. Az a cselekedeted, hogy elvitted a leányt a házból.

A fiatalabb úr: Nem értelek.

Az idősebb úr: Pedig a dolog világos. Amíg a feleséged leány volt és otthon volt, addig az anyósod nem volt semmi egyéb, csak anya. Az egész lelkét eltöltötte az a gondolat, hogy a leányát ki-művelnie, csinosítania, gardiroznia, óvnia és férjhez adnia kell. De, amikor a leányt elvitted, akkor fölöslegessé vált az anya. És az anyósod kezdte érezni, hogy ő asszony is. Még pedig elég fiatal és elég szép asszony, akinek az egyedüllét és a sokáig mellőzött tükör mozgásba hozta a véréét.

A fiatalabb úr: Ej, minden anya férjhez adja a leányát.

Az idősebb úr: A legtöbb. De marad otthon férje, vagy gyermeke. Még egy leánya, vagy még

egy fia, vagy több is. Nincs egyedül. Az asszony csak akkor tudja meg, hogy nem jó egyedül lenni, ha egyedül marad.

A fiatalabb úr: Ezek okoskodások, barátom, de nem tények. Hol vannak a tények?

Az idősebb úr: Már útban vannak. Hát ezek után elmentem az anyósodhoz. Beszélni akartam vele.

A fiatalabb úr: Erre vagyok kíváncsi. Hogy miket beszéltetek.

Az idősebb úr: Ezt is elmondhatom. Nincsen benne semmi titok. Tehát nyolc napja éppen, hogy ezen a helyen együtt diskuráltunk. Azóta hétszer voltam az anyósodnál. Az első nap a mult eseményeiről beszélgettünk. Igen érdekes emlékeket eleve-nítettünk föl. Arról csevegtünk, hogy milyen szép kilátást élveztünk, amikor egyszer együtt voltunk Abbáziában s automobilon fölmentünk a Monte Maggiore csucsára.

A fiatalabb úr: És a második napon?

Az idősebb úr: Oh, a második nap is nagyon érdekes volt. A színházakról beszélünk. Arról, hogy az idén igen sok és igen érdekes bukásra van kilátás. Olyan szép bukásokban fogunk az idén gyönyörködni, mint már régen.

A fiatalabb úr: Tovább. Mondj már valamit, ami a dologra tartozik.

Az idősebb úr: Ez mind nagyon fontos. A harmadik napon arról beszélünk, hogy milyen furcsa, hogy megszűnt nálunk is, a külföldön is a prima-donna-világ. Nincs már primadonna. Megszűntek

azok a nagy egyéniségek, akik ráfeküdtek a művészetre, és mindent eltakartak. Roppant izgató volt a vitánk. És a negyedik napé nemkülönben. Az egymás után fölmerülő bűnesetekről csevegtünk. Hogy az ember egyebet se hall és olvas, csak gazzetteket és végtárgyalásokat. Egy igen kellemes délutánt töltöttünk el ezzel a vitával. Az anyósod nagyon elmés dolgokat beszélt a közerkölcs romlottságáról.

A fiatalabb úr: Ez mind nem érdekel. Miket beszéltek róla és rólunk?

Az idősebb úr: Az ötödik délutánt az időjárásnak szántuk. Tudod, esőre járt az idő s ez vezetett bennünket a témára. Sohse hittem volna, hogy az időjárás egyike a legérdekesebb témáknak. Hetekig el lehet róla beszélgetni.

A fiatalabb úr: Úgy látszik, bosszantani akarsz.

Az idősebb úr: Világért se. Csak referálok. A hatodik napon a konyhaművészet került szóba. Tudod, a Királynőben ebédeltem aznap s véletlenül nem valami jól. Ez adta meg az impulzust, hogy a konyha művészetéről csevegjünk. Sokat élveztem ezen a délutánon. A hetedik napon végre, — ez tegnap volt . . .

A fiatalabb úr: Remélhetően rátértél az igazi tárgyra.

Az idősebb úr: Igen. Megkértem az anyósod kezét. Tudod, nem jutott az eszembe hamarosan valami aktuális téma s már különben is soron volt.

A fiatalabb úr: No hát ezt jól intézted el. És

erre az elintézésre azt mondod, hogy a legteljesebb siker?

Az idősebb úr: Igen. Nekem legalább az. Mert ő nagysága megígérte, hogy két héten belül a feleségem lesz. Neki is az, mert azt reméli, hogy igen boldog lesz az oldalam mellett. A feleségednek is az. Mert intakt marad a jó híre. Neked is az. Mert nem kell féltened az örökségedet. A házassági szerződésben biztosítom az anyósod eredeti vagyonát. Mit kívánhatsz még egyebet?

A fiatalabb úr: Semmit. Én a magam részéről meg vagyok elégedve a megoldással. Csak egyet nem értek. Azt nem értem, hogy a feleségem is meg van elégedve ezzel a megoldással.

Az idősebb úr: Pedig abban sincs semmi bosszorkányság. Mindössze annyi, hogy neki fordítva mondtam el a hét történetét. Nálad szentimentálisan kezdtem s lassan-lassan átmentem a realizmusba. Ez való a férfinak. Nála a realizmuson kezdtem s abból olvadtam át a szentimentális hangulatokba. S ez meghatotta. Mert ez való a nőnek. Csak az út más és más férfinél és asszonynál. A végállomás ugyanaz.

Éva asszony.

— *Jelenet a paradicsomból.* —

SZEMÉLYEK:

Ádám, az első ember.

Éva, az első asszony.

A kígyó.

(Ádám és Éva ebéd után ledőlnek ama bizonyos almafa árnyékába pihenni. Beszélgetnek. Ádám úr kissé vontatottan, mintha álmos volna, Éva asszony kissé kacérul, mintha valami kívánság bántaná. A kígyó ott csúszik-mászik körülöttük, s okos szemével figyeli őket.)

Éva: Valahányszor ide heveredünk, ez alá a fa alá, mindig elgondolkodom, vajjon mi lehet az oka, hogy éppen ennek a fának a gyümölcse tilalmas...

Ádám (ásít): Valami oka bizonyosan lesz. A teremtő semmit se csinált ok nélkül.

Éva: Mintha én ezt nem tudnám. Persze, hogy oka volt rá a teremtőnek, s nyilván súlyos és nagy oka. Éppen ezért vagyok rá kíváncsi. Ha valami csip-csup semmiség volna, én se törődném vele. De így — nagy dolgokra volnék képes, hogy megtudjam a nagy titkot.

Ádám: Ugyan hagyd ezeket az asszonyos dolgokat. Minden apróság mögött valami nagy titkot keresni, valami csudát, valami természetfölöttit, — nem valami okos dolog. Tilos, hát tilos. Punktum. Már most akár tudod az okát, akár nem tudod, egyformán tilos marad. Egyébként a legvalószínűbb az, hogy mérges gyümölcse van, ami árt az egészségnek.

Éva: Lári-fári. A maszlagos nadragulyának mérges a gyümölcse, vagy mérges a mákfej, mérges a kutyatej. És senki se tiltotta meg. Ha magunktól nincs annyi eszünk, hogy rá se nézünk, már rég fölfordulhattunk volna. De egy ártatlan almafának nem lehet mérges a gyümölcse.

Ádám: Hát akkor más oka van. Bánom is én. Különben, te asszony, szereted te az almát?

Éva: Az almát? Nem szeretem. Közönséges, ordenaré gyümölcs. A szőlő, a körte, az ananász, a datolya, a füge, az eper, a málna, a dió, akármelyik sokkal finomabb és jobb. Almát csak akkor eszik az ember, ha nincs más és jobb gyümölcs.

Ádám: Hát akkor hagyj békében a te ostoba almáddal. *(A másik oldalára forlul.)*

Éva: De tilos. Értsd meg, Ádám, hogy tilos. A tilosban van valami csodálatos inger, valami el-

lenállhatatlan csáb. A tilos ízt kölcsönöz, illatot és varázst. Ami tilos, az már azért is szép, jó és kellemes, mert tilos.

Ádám (hangosan fölhorkant).

Éva (fölemelkedik és nézi az alvó embert): Elaludt. És még horkol is. Ilyen vagy te, a teremtés koronája, a férfi. Haszontalan, gyáva és durva. Istenem, miért nincs még egy férfi a világon. Mindjárt megcsalnám a gazembert! (*Elfordul tőle és fölbámul a kék égre.*)

A kígyó (odacsúszik Éva közelébe): Az első meg nem értett asszony. És ilyen lesz a többi is, mind, a világ végéig.

Éva: Szép képet festesz az asszonyi nem jövőjéről. Ha ilyen lesz a többi férfi is mind, akkor nem volt érdemes nőnek születni.

A kígyó: Ugyan mit akarsz? Ádám szép ember, délceg, daliás, erős és jó. Ideálja a férfiúnak.

Éva: De alszik. És horkol. Mintha egy fűrészmalom dolgoznék a paradicsomban. Közben megkását fúj és csikorgatja a fogát. Nincs rettenetesebb valami, mint egy alvó férfi. És mindig olyankor alszik, amikor ébernek kellene lennie.

A kígyó: Ez a férj típusa. A többi is ilyen lesz mind.

Éva: Akkor Isten legyen irgalmas az eljövendő világnak. Több házasságot fognak törni az emberek, mint diót.

A kígyó: Mindezen azonban könnyen segíthetsz. Tépj le egy almát és edd meg! Akkor nem

lesz házasságtörés a világon. A férfiak mind hívek lesznek és éberek és vigyázók.

Éva: Tönkre tegyem az egész női nem kariérijét? Nem, barátom. Amit te mondasz, egy ok arra, hogy ne egyem az almából.

A kígyó: De van ám az almának egyéb hatása is. Ha eszel belőle, szertelen bölcs leszel és csalhatatlanul okos. Ez a fa a tudás fája, az alma a tudás almája.

Éva: Köszönöm, nem kérek belőle. Nem jó, ha az asszony valami túlságosan okos és bölcs. Mi hasznát is vehetném? Az uramnál már ma is több eszem van, ha olyan szertelenül okos lennék, nem is tudnék vele békében élni. Maradjon meg az asszonynak a naivsága, az együgyűsége, az igénytelen-sége. Ez az igazi boldogság alapja.

A kígyó: Igazad van, mint mindig. Ezért csakugyan nem volna érdemes a tilalmas gyümölcs-höz nyúlni. De egyéb varázshatalma is van az almának. Biztosítja számodra az örök életet.

Éva: Pfuj. Pokolian förtelmes gondolat. Hogy én hatvan és hetven és száz és ezer esztendő is legyenek? Inkább meghalnék ma. Mint utálatos vén banya éljek a világon századokon és ezredeken át? Fiatal, szép asszony csak tíz-tizenöt évig lehetek, de vén banya ezer és ezer generáción keresztül. Nem, barátom, ebből a varázshatalomból nem kérek.

A kígyó: Bölcs beszéd, okos beszéd. Nem is ajánlottam volna neked az almát, ha csak nagy kort jelentene a számodra. De jelent ám egyebet is. Örök ifjúságot. Sokáig, beláthatatlan időkig fogsz

élni, de mindig olyan ifju, viruló és bájos maradsz, mint ma vagy. Ugy-e, ez más valami, mint vén banyává lenni?

Éva: Más, de szintén rossz. Nekem idővel gyermekeim lesznek, unokáim és dédunokáim. S amikor ők felnőnek, hajadonokká és asszonyokká, legényekké és férfiakká, akkor azt akarom, hogy tiszteljenek, megbecsüljenek és hódoljanak előttem. Nem vágyakat akarok én kelteni az utódaimban, hanem hódolásra kényszeríteni őket, mint tiszteletreméltó matróna.

A kígyó: Úgy? Hát téged a hatalom izgat. Nos, hát elárulom neked, hogy ez a fa a hatalomnak is fája. Ha eszel a gyümölcséből, ura leszel a teremtésnek. A férfinem leborul előtted és imádva tisztel. A férjed rabszolgád lesz és nem urad. Csak szólanod kell és parancs lesz minden leheleted.

Éva: Kacagnom kell. Hát azt hiszed, te csacsi kígyó te, hogy most nem én vagyok a legnagyobb úr a paradicsomban? Vagy a férjem már nem rabszolgám most is? Vagy nem parancs minden akaratom? Dehogya is nem az. Csak nem mutatom olyan nagyon, mint te gondolod. És úgy uralkodom Ádámon, hogy azt hiszi a szegény, ő parancsol nekem. S így van ez jól. Ha még nagyobb rabszolgám volna az uram, akkor már nem tudnám szeretni...

A kígyó (sokáig gondolkodik): Megint csak neked van igazad. Nem lehet téged megfogni sehogysem, erős vagy az igazságodban. És szép vagy, és okos és kívánatos. Sőt tökéletes is volnál asszony-

nak, ha nem volna az a sok szeplő az arcodon, s egy-két májfolt. Meg a mitesszerek is elcsúfítanak némiképp. Igazán kár, hogy az effélére nem fordítasz nagyobb gondot. (*Elfordúlva, félig elmenőben.*) Mit is akartam mondani? Ja, igaz. Ez a tilos alma éppen arra való. A legjobb és legbiztosabb szer szeplők és májfoltok ellen. Egy-két perc alatt kipusztítja a májfoltokat. A bőrod makulátlan lesz, fehér mint a tej, piros mint a rózsa és lágy mint a lilium szirma. (*Lassan tovább kúszik és ravaszul hátra-hátra néz.*)

Éva: Megállj! Igaz az, amit mondtál?

A kígyó: Fusson ki mind a két szemem, ha nem igaz.

Éva: Elmúlik minden szeplő?

A kígyó: Egy pillanat alatt.

Éva: És a májfoltok is?

A kígyó: Nyomban.

Éva: És a mitesszerek nem újulnak ki? Pattanások nem támadnak?

A kígyó: Soha többé az életben.

Éva (haragosan): Hazudsz! Nem hiszek neked. Takarodj a szemem elől!

(A kígyó elkúszik. Éva utána néz, amíg csak a nyomát látja, aztán gyorsan letép egy almát és beleharap.)

Amikor az angyal a tüzes karddal megérkezik, Éva a patak partján áll és nézi magát a víz tükreben.)

Nehéz a jó tanács.

— *Drámai jelenet.* —

SZEMÉLYEK:

A *grófné*. Negyvenöt éves. Magas, domboru termet, amely némi rosszakarattal kövérnek is mondható. Sima, rózsás arc, amelyen azonban a kozmetikával foglalkozó doktor keze nyomai láthatók. Igen elegáns toalett, amelyen még rajta van a párisi új szag. Ő méltósága egyébként élveteg ajkairól ítélve, mindent szeret, ami jó, kellemes és gyönyörüséget ígérő.

A *barátnője*. Valamivel fiatalabb, valamivel alacsonyabb, valamivel karcsubb és valamivel szebb. De semmiből se sokkal, különben a grófné nem is barátkoznék vele.

Történik: a barátnő szalónjában.

Idő: ma.

A *barátnő* (*főugrik a kerevetről, ahol lustálkodott s a belépő grófné elé siet*): Aranyos vagy,

drágám, hogy eljöttél. Nem is történhetett ez másképp, csakhogy az én nagy vágyam, amelyet éreztem, idevonzott téged a messzeségen keresztül.

A grófné (ledobja köpönyegét): Nem, drágám, semmiféle telepatikus érzésre nem volt szükség. Magamtól jöttem, a magam szíve és érzése kergetett.

A barátnő (nézegeti vendégét): És milyen szép vagy. S milyen elegáns. Én buta liba most már két hete alig csinállok egyebet, csak a divatlapok képeit tanulmányozom. Valami igen szép, nagyon szemrevaló mintát szerettem volna kihalászni. Ha egy csöpp eszem van, mindjárt így szólhattam volna magamhoz: „Várd meg, amíg a te drága barátnőd egyszer jókedvében megtisztel a látogatásával. És akkor látni fogod azt a ruhát, amely lefőzi a divatlapok legszebb és legművészebb kigondolását.“

A grófné: Te kis hízelgő, te! Ilyesmit máskor igazán nem szabad mondanod. Különösen, amikor nincsen is igazad. Hát lehet egyszerűbben, szerényebben és szegényesebben is járni, mint ahogy én járok?

A barátnő: Most már látom, hogy te csakugyan tudatában vagy a hatás minden finom eszközének. Hisz éppen az egyszerűsége, a szerénysége és a szegényesség látszata adja meg ruhádnak a tökéletes eleganciát, finomságot és előkelőséget. Ez az, amit a mi nagyuri dámáink sehogy se tudnak fölértetni ésszel s ami téged toronymagasra emel a divat kikiáltott királynői fölé.

A grófné: Jó, jó, édesem. Csak dicsérj, csak

vigasztalj, csak kedveskedjél. Rám fér. Mert én nagyon szerencsétlen asszony vagyok.

A barátnő: Te és szerencsétlen? Ha más mondaná rólad, azt kellene hinnem, hogy a jó Istenke elvette az eszét. De ha te magad mondod, csak azt felelhetem rá, hogy nagyon szerénytelen vagy, édesem. Mert ha boldog asszonyról lehet szó, te vagy az első, akire mindenki gondol. Ha irigyelni kell valakit, te vagy az, akit mindenki irigyel. Mondd csak, édesem, volt már neked az életben olyan kívánságod, amely nem lett valósággá nyomban?

A grófné: Naiv lélek, te! Még egyetlen komoly kívánságom se teljesedett soha.

A barátnő: Ha nem szeretnék olyan nagyon, ezért megharagudnám rád. Hát van lelked ilyet mondani? Hiszen a szerencse mindig az ölében hordott. Nagy neved van, nagy vagyonod, kitűnő férjed és mellette egy hűséges barátod, akin keresztül te vagy a hatalom, az akarat és az erő. Minden kívánságod egy-egy cselekedet, amellyel embereket föl-emelsz vagy porba sujtasz, ahogy a szeszélyed akarja. Hát van szebb dolog a hatalomnál?

A grófné: Ne érts félre. Én ezt mind tudom s nem is akarom lebecsülni. A vagyon nagy dolog, a rang nagy dolog, a hatalom is nagy dolog. A három együtt pedig majdnem minden. De csak majdnem. Valami még hiányzik, amiért néha-néha, persze, csak gyöngé pillanatokban, szívesen elcserléném a vagyont, a rangot, a hatalmat.

A barátnő: Nem értelek.

A grófné: Akkor kénytelen leszek yilágosab-

ban beszélni. Mondod, hogy van kitünő férjem. Igaz. Mondod, hogy van hűséges barátom. Ez is igaz. És mind a kettő dédelget és a tenyerén hord. S mégse az igazi egyik se. A férjem olyan, mintha csak a szeretőm választotta volna ki a számomra, a szeretőm olyan, mintha csak a férjem szemelte volna ki. Ezeknek ugyan nincs okuk, hogy egymásra féltékenykedjenek. Olyan férjet szeretnék, aki kedvesnek való, vagy olyan kedvest, aki férjnek való.

A barátnő: Furcsa vagy, szinte nevetséges. Mintha csak azt mondanád, hogy kávé se kell, tej se kell, te csak a tejes kávét szereted. Hát lehet, hogy jobb így összetöltve. De szükség esetén így külön-külön is megteszi. S nagyon sokan vannak, akik elvből így isszák. Miért akarnál te mindenáron a két emberből egyet csinálni.

A grófné: Ebben van a te tévedésed, drágám s ezért sántít a te kávé hasonlatod. Nekem eszem-ágában sincs a tejet a kávéval összeönteni, vagy a két emberből egyet csinálni. Azt hiszem, nem is telnék ki belőlük kettejőkből egy teljes ember. Nekem egy harmadik kellene. Egy ember kellene, aki férjem is legyen és szeretőm is legyen. Erre nézve adj nekem tanácsot, ha tudsz.

A barátnő: Csak nem akarsz elválni az uradtól?

A grófné: Hová gondolsz, édesem. Lemondani a gazdagságról, lemondani a kilencágu koronáról. Ez örültség volna.

A barátnő: Vagy szakítani akarsz a barátoddal?

A grófné: Ugyan? Hisz ez lehetetlen. Ő az én hatalmam, az én befolyásom, az én erősségem. Ez még az elsőnél is nagyobb örültség volna.

A barátnő: Akkor, drágám . . .

A grófné: Ne fejezd be. Amit mondani akarsz, úgysis tudom. Hogy válasszak egy harmadikat. Hát ez volna a legnagyobb örültség. Az asszonynak, aki kettőé, megkétszerezedett az értéke, de mihelyt háromé, egyszerre értéktelen lett teljesen. A háromfelé osztott asszony már közpréda. Arról nem is szólva, hogy valóságos pokollá lesz az élete. Örökös gond, örökös félelem, véghetetlen izgalom és nyugtalanság. Egy embert mindig meg lehet csalni, két embert sohase lehet megcsalni.

A barátnő: Igazad van. De nem is ezt akartam mondani, amikor félbeszakítottál. Azt akartam mondani, hogy a te esetedben nehéz a jó tanács. Mert csak rosszat tanácsolhatnék. Azt meg nem akarom.

A grófné: Jó lélek vagy, áldott a szived. De azért csak mondd el, amit gondoltál. Nem azért, hogy kövessem a tanácsodat, de hogy minél biztosabban visszariassz.

A barátnő: A legokosabb volna a te helyedben a sorsoddal való megbékülés. De ez a legnehezebb is.

A grófné: Szinte lehetetlen.

A barátnő: Ezt akartam én is mondani. Szinte lehetetlen. De még lehetetlenebb egy harmadik viszony. S akkor nem marad más, csak a kaland. Rejtett helyeken való titokzatos találkozások.

A grófné: Ez rettenetes gondolat. Ez az utolsó menedék.

A barát nő: Fölhasználod a hatalmadat, a befolyásodat. Osztogatsz állásokat, hivatalokat, kitüntetések. Urrá teszed, akire ráveted a szemedet. Hát legyen akkor a rabszolgád érte. Ha kedved tartja. Aztán kilököd. Ez az egyetlen mód.

A grófné: Pfuj! Undorító gondolat. Förtelmes. *(Kis vártatva.)* De azt hiszem, így fogok cselekedni.

A pletyka.

SZEMÉLYEK:

A férj.

A feleség.

A szobalány.

(Történik a fővárosban. Leginkább a Lipótról elnevezett városrészben. Férj és feleség az ebédlőben ülnek s arra várnak, hogy a kis kávémasinában forrni kezdjen a víz.)

A férj: Csodálatos. Valahányszor te főzöd a kávé, sohase akar elkészülni.

A feleség: De azután legalább kávé. Nálad gyorsan fölforr, s aztán kotyvalék kerül ki a gépből. Úgy látszik, a gépnek lelke van s aszerint főz, hogy ki kezeli.

A férj: Úgy? Köszönöm. Tehát én fölfortyanó természetű vagyok, s amit produkálok, az kotyvalék . . .

A feleség: Valóban, ilyenfélét gondoltam. Egyébként a kávé már forr. Szabad kérnem uraságod csészéjét? (Tölt két csészébe.) S most tessék. Kóstold meg.

A férj (iszik): A kávé csakugyan pompás. Gratulálok, nagyságos asszonyom, hogy ilyen jó gépet vettem önnek tavaly karácsonykor.

A feleség: Csak gúnyolódjék, uram. De én már láttam szép asszonyon is izléstelen ruhát, s hallottam okos embertől is bolond beszédet. Nem is olyan régen. Jó gépen is lehet rossz kávét főzni.

A férj: Valóban lehet. És okos, derék, jó asszonyról is lehet rosszakat beszélni. Ez rád vonatkozik, édesem. Azért maradtam ma valamivel tovább itthon, hogy ezt neked megmondjam. Legyen eszed, édesem. Ne flörtölj túlsokat, ne légy mindenkivel szerfölött barátságos és takarékoskodjál jobban bűbajos mosolyaiddal. Hiszen én elismerem, észhontóan tudsz mosolyogni. De minek ismerje el ezt más is?

A feleség: Féltékenységi jelenet. Köszönöm, uram. Ez jól esik. De csak akkor esik jól, drágám, ha két-három hónapos szüneteket tartasz. A mai ebben a hónapban már a negyedik. S ilyenkor már kezd unalmas lenni.

A férj: Ne értsük egymást félre édesem . . . Eszem ágában sincsen féltékenykedni. Ez nemcsak izléstelenség volna tőlem, de ostobaság is. Ahol helyénvaló a féltékenység, ott már rendesen el is késett. Én csak attól akarlak megkímélni téged, és természetesen magamat is, hogy ne pletykázzanak rólad.

Hogy ne hozzanak emberekkel és dolgokkal kapcsolatba. Hogy ne mondják rólad, hogy most ezzel, majd meg azzal vagy túlságosan kedves. Hogy lehetőleg kevés ember tudja rólad, hogy szeretetre méltó asszony vagy. Szóval azt akarom, hogy senki se merjen reád gondolni, amikor végtelen pletykákat mesélnek egymásnak az emberek „egy“ szép asszonyról. Értesz engem?

A feleség: Értelek. Hogyne értenélek? De hát elcsúfítom magamat? Vagy befogjam az emberek száját? Vagy kolostorba menjek? Azzal légy tisztában, édesem, hogy mindig volt pletyka, s mindig lesz pletyka. Egyszer rólam pletykáznak, egyszer másról pletykáznak. S nem a legrosszabb gyümölcs az, amelyre a darazsak rászállnak, mondja egy költő...

A férj: Hohó, kedves barátom. Ezer és ezer olyan asszony van a világon, akinek a közelébe se merészkedik a gonoszszáju pletyka.

A feleség: Tévedés, fiam. Mindenkiről pletykáznak. S akiről nem pletykáznak, arról nem is érdemes pletykázni.

A férj: Úgy? Hát itt van a szomszédnőd, hogy ne kelljen messzire mennünk. Keveiné. Szép asszony, fiatal asszony, társaságba járó asszony. És senki se beszél róla.

A feleség: Azt te nem tudhatod. Más körökben mozog, bizonyosan másfelé pletykáznak róla.

A férj: Ha beszélnének róla, te is tudnád. A jó hír ólomlábakon jár, a rossznak szárnyai vannak...

A feleség (bizalmasan): Most teszek neked egy vallomást, édes öregem. Ebben az egy kivételes esetben igazad van. Keveinéről csakugyan nem beszélnek. Őt eddig kikerülte a pletyka. Ő egy kis darab szárazföld a Lipótváros pletyka-tengerében. Egy apró kis sziget. Engem is bosszantott a dolog. S elhatároztam, hogy a végére járok.

A férj: Minek?

A feleség: Annak, hogy csakugyan nincs-e valami pletykázni való róla.

A férj: Nehéz dolog. S nem is illik hozzád. Nem való az ilyesmi úri asszonynak.

A feleség: Azt csak bízd rám, fiam, hogy mi való és mi nem. Ehhez én jobban értek. S nem is csinállok semmi rendkívülit. Illetőleg nem is csináltam. Mert a dolog kulcsa már a kezemben van.

A férj: Tartok tőle, hogy valami bolondságot követtél el.

A feleség: Nem. Nem mondom, hogy fair dolog, amit tettem, de asszonyok közt mindennapos. Elcsaltam a szobalányát. Nagyobb fizetéssel ide vettem hozzánk.

A férj: Ugyan, hogy lehet ilyesmit cselekedni?

A feleség: Miért ne? Mindenki megteszi. És egészen nyugodt lehetsz, nem én mentem hozzá hívni, hanem ő jött hozzám ajánlkozni. Ezt szépen elvégezte a házmester és a szakácsné. Holnap, ha akarom, annyi pletykát tudok Keveinéről, hogy megtölthetem vele az egész várost.

A férj: S bizonyosan meg is tennéd. De naiv-

ság azt hinni, hogy a cseléd tud valamit az úrnőjéről.

A feleség: Oh, ez egy nagyon ravasz, körmönfont nőnek látszik. Különben mondok valamit. Te úgyis föltűnő módon érdeklődöl Keveiné iránt, ha akarod, mindjárt kifürkészem az új szobalányt. Te egyszerűen bemegy a másik szobába, s onnan hallgatod a mi beszélgetésünket.

A férj: Pfuj! Cselédpletykákra hallgatózni!

A feleség: Ahogy akarod. Én nem találok benne semmi különöset. A saját házában vagy, a magad szobájában. S amit a feleséged beszél, nálad otthon, azt csak hallhatod!

A férj: Elvégre igaz. Ledülök odaát a divánra, s elszívok egy szivart. És végighallgatok egy bohózatot, föltéve, hogy mulatságos lesz. Ha pedig unalmasra fordul, legföljebb elalszom. (*Fölkel, szivarra gyújt.*) Igaz, öregem. Ha csakugyan el találnék aludni, öt órakor kelts föl. Vár a kaszinóban az alsós-társaságom.

A feleség: Jól van. Csak eredj. (*Csönget.*)

(*Szünet.*)

A feleség (átszól a másik szobába): Mit szólsz az új akvizícióhoz? Egy félórája, hogy csöngettem, s a leány mégse jelentkezik. Ez is olyan, mint a régi volt. (*Ujra csönget.*)

(*Szünet.*)

A szobalány: Csöngetni méltóztatott?

A feleség: Már háromszor. Valami dolga volt?

A szobalány (magában): Csak kétszer csöngetett. A hotelben is kétszer csöngetnek a szobalánynak. (*Fenszóval:*) Előbb az előszobaaajtóhoz siettem. Azt hittem, hogy vendég jön.

A feleség: Hozzánk ilyen időtájt nem szokott vendég jönni.

A szobalány (magában): Na ja. Mert az úr még itthon van.

A feleség: Majd le fog rakni, Mari. A kávémasinát forró vízzel ki kell forrázni, hogy a kávének ne legyen bádog-szaga. Ezt sohase szabad elfelejteni. Az úr ma is azt mondta, hogy a kávé ihatatlan, mert bádog-szaga van.

A szobalány: Igenis, értem, nagysága kérem. Mindig ki fogom forrázni a masinát.

A férj (a másik szobában): Hogy hazudik! Istenem, ha nekem is így hazudik?

A feleség (a szobalányhoz, aki távozni készül): Igaz, Mari, akartam magától egyet-mást kérdezni...

A szobalány: Tessék parancsolni a nagyságának...

A feleség: Hiszen nem fontos. Csak éppen unalmamban szeretnék egyet-mást hallani a házbeliekről... Mondja csak, Mari lelkem, tudja maga, hogy mi az a pletyka?

A szobalány (kacag): Érdekes a nagysága! Hát hogyne tudnám, hogy mi a pletyka?

A feleség: Nos? Hát mi a pletyka?

A szobalány: Pletyka az, nagysága kérem, ha valakiről pletykáznak.

A feleség: Nagyon jól van, Mari. Csakugyan az a pletyka, ha valakiről pletykáznak. Tudna valami példát is mondani?

A szobalány: Hogyne tudnék. Bizony tudok. Például, ha valaki azt mondja rólam, hogy katona-szeretőm van, hát pletykázik. Mert civil-szeretőm van . . .

A feleség: Nagyon helyes, Mari!

A szobalány (a szavába vág): Ugy-e, hogy helyes, nagysága kérem? Pedig a szakácsné azt mondja, hogy nem helyes. Azt mondja, hogy a katona az igazi férfi. Nem is igaz. Engem még minden katona megcsalt.

A feleség: Nem ez érdekel engem, Mari. Nem arra vagyok kíváncsi, ami a cselédszobákban történik. Hanem amit az urakról beszélnek és az asszonyokról.

A szobalány: Oh, nagysága kérem, arról én nem tudok semmit.

A feleség: Persze. Nagyon jól van. Ez a helyes, Mari. A jó cseléd sohase pletykázik az uraságára. Nem mesélgeti szerte a házban, ha az úr és asszony marakodnak, veszekednek; meg arról se beszél senkinek, hogy kik járnak ki-be a házban, mit csinálnak. De mégis, úgy maguk közt csak eltrécselnek a lányok. S bizony szapulják néha a gazdáikat is.

A szobalány: Tudjuk ám mi, nagysága kérem, hogy mi illik és mi nem illik. Meg aztán van az ilyen cselédnépnek magának is elég baja, gondja. Legesleginkább hazulról szeret a cselédfajta beszélni, meg hogy szeretne főköttő alá jutni, meg hogy van-e valami félretett pénze. Hát nem mondom, ha a nagysága nagyon szekáns, bizony azt elpanaszoljuk egymásnak, meg ha a koszt nem jár ki kellőképp, vagy ajándékot nem kapunk, vagy levonnak valamit a bérünkből, egy rongy tányérért vagy pohárért húsz meg harminc krajcárokat, akkor bizony elkesergünk egymásnak.

A feleség: Természetes. Hogyne. A cselédnek is van lelke, s elmondja, ami fáj neki. De mégis, beszél az bizony az uraságról is. Már magam is hallottam efféle pletykát. Keveinéről is hallottam egyet-mást.

A szobalány: A volt nagyságámról? Bizony én nem emlékszem semmire. Hacsak azt nem, hogy az ura napról-napra adja ki a kosztpénzt. Meg hogy az asszony mindig elszámol este, mennyit költött. Vagy, hogy az úr mondja meg mindig előre, mi legyen az ebéd, mi legyen a vacsora. Meg hogy akkurát tudja, hogy hány darab hús maradt délről.

A feleség: Nem, nem, Mari. Nem ilyesmire gondoltam. Hisz ez nem pletyka. De azért örülök, hogy nincs semmi pletykaság a házban. Legalább én rólam se pletykáznak.

A szobalány: A nagyságáról? Néha van szó

róla. Hogyne. A nagysága a legfinomabb a házban, még csak az kellene, hogy ne is beszéljenek róla.

A feleség: Mit beszélnek rólam?

A szobalány: Oh, nagysága kérem, szóra se érdemes. Semmi különöset, csak úgy pletykaságokat.

A feleség: Mégis, mit? Mondja már?

A szobalány: Nem is tudom, hogy elmondjam-e nagyságának. Nem való az ilyen cselédbe-széd a nagysága finom fülébe.

A feleség: Remélem, becsületbe vágót senki se mond rólam.

A szobalány: Ugyan hová gondol a nagysága? Nem vagyok én olyan buta nő, hogy említettem volna, ha becsületre menő dolog volna. Csak olyan tréfaság az egész.

A feleség: Hát akkor mondja el. Érdekel.

A szobalány (bizalmasan közelebb lép): A nagysága nevetni fog. Azt mondják a házban, s mindenki nevet rajta, azt mondják, hogy a nagysága nem szereti az urát, mert görbeorrú, meg csámpáslábú. És hogy csak a pénzeért ment hozzá. És nemsokára itt fogja hagyni. Meg hogy... de bocsásson meg a nagysága, hogy nevetek, nagyon mulatságos, meg azt mondják, hogy a Bandi úrfi... s ez igaz is, egy cseppet se hasonlít a nagyságos úrra. (*Kacagva.*) Hát nem is hasonlíthat, azt mondják, mert sokkal különb papája van.

A feleség (szigorúan): Elég volt, Mari. Menjen ki.

A szobalány: Kezét csókolom, nagysága. Bizony Isten, mondom, senki egy rossz szót nem mond a nagyságára.

(A belső szobából élénk zaj hallatszik át. Olyanféle zaj, mintha könnyen mozgatható, törékeny tárgyak röpködnének a levegőben, majd a nehézkedési törvény alapján csörömpölve hullának a földre.)

A meglepetés.

SZEMÉLYEK:

Első úr.

Második úr.

Harmadik úr.

(Történik egy előkelő kaszinó társalgótermében. Első úr és második úr hosszú és vastag szivarokkal fölfegyverkezve egy kerek asztal mellett ülnek, mellettük egy hűtőben pezsgő. Harmadik úr, ugyancsak hosszú és vastag szivarral a szájában, most telepszik melléjük.)

Harmadik úr: Mi van ma, hogy ti itt pezsgőtök? Névnap? Születésnap? Keresztelő? Házassági évforduló?

Első úr: Semmi. Szomjasok voltunk. Azt hiszem, ez a legkitünőbb alkalom a pezsgőzésre.

Második úr: Csak egy kicsit gyakori alkalom. Mindenesetre idekérettünk jó harmadiknak.

Harmadik úr: Hát akkor töltsetek. Így is jó. Igyunk alkalom nélkül.

Első úr: Ha nagyon keres az ember ürügyet az ivásra, akkor talál. Én nagyon könnyen találnék éppen ma. Kutya jó kedvem van.

Harmadik úr: Hm. Sikerült valami?

Első úr: Semmi különös. Csak túl vagyok egy nagy gondon.

Második úr: Egyik gond elmulik, a másik jön. Ez ugyan mindennapos dolog.

Első úr: Véletlenül ez a gond csak évenként egyszer ismétlődik meg. A karácsony gondját ráztam le magamról.

Harmadik úr: Ez ugyan nem valami nagy eset. Még titulus bibendi-nek is kevés.

Első úr: Nono. Komoly gond ez és nehéz ügy. Nekem legalább hetekre menő fejtörést okoz, hogy mit veszek az asszonynak karácsonyra.

Második úr: Fejtörést okoz. Hogyne. De csak az, honnan vegye az ember a temérdek pénzt, amibe a karácsony kerül.

Első úr: A pénzügyi része is súlyos. De a meglepetés kieszelése is nehéz. És legnehezebb a kettőt összeegyeztetni. Ami szép, az rettentően drága, amit meg tudunk fizetni, az meg nem ér sokat. Azután így a nyolcadik karácsonyra az ember a leleményességéből is kifogy. Már alig van olyan dolog a világon, amit még nem vettem az asszonynak.

Harmadik úr: Térj már a dolog velejére. Mit vettél?

Első úr: Még nem tartok ott. Még azt akartam

mondani, hogy okos ember a karácsonyi meglepetésekbe egy kis ravaszságot is kever. Olyan dolgot akartam az asszony számára kigondolni, amiben nekem telik örömöm. Ami neki ajándék, de nekem meglepetés. Szóval, ami neki jó, nekem jobb.

Második úr: És mi sült ki belőle?

Első úr: Nevetni fogtok. Irtam Párisba, a legnagyobb divatáruházba, hogy olyan pongyolákat, selyemingeket, csipkés nádrágocskákat, habos pattyolatszerű, izgató asszonyholmikat küldjenek, amit a legraffináltabb grande cocotte-ok hordanak. Olyan dolgokat rendeltem színben, formában, lágységban, simulékonyságban, amik észbontó tündért csinálnak még egy hétköznapi teremtésből is. Hát még olyan szép asszonyból, mint az enyém.

Harmadik úr: Nagyszerű. Zseniális. Grandiózus.

Második úr: Hm. Én meggondolandónak vélném . . .

Harmadik úr: Mit akarsz te meggondolni? Te ne gondold meg semmit, mert bolondság sül ki belőle.

Második úr: Mégis furcsa, hogy az ember úgy öltöztesse a feleségét, mint egy cocotte-ot!

Harmadik úr: Csacsi te! Hiszen nem a báli ruháiról van szó, hanem a pongyoláiról. Amiben nem látja soha senki, csak a férj. (Az elsőhöz:) Igazad van, komám. Ez csakugyan a legelméőbb és legokosabb meglepetés. Engem is gondolkodóba ejt.

Második úr: Én nem merném . . .

Első úr: Csak veszekedjete. Én addig be-
megyek a játékterembe, hátha be tudom hozni a
költségek egy részét. Nemsokára visszajövök. Addig
hozassatok még egy üveg pezsgőt. (*Elmegy.*)

(Második és harmadik úr újabb pezsgőt
rendelnek és isznak. Egy-két percig gondolkodva
pöfékelnek.)

Második úr: Hiába. Én nagyon nyárspolgári
vagyok az ilyen kérdésben. Nem tudok lelkesedni
az efféle ideákért.

Harmadik úr: Marha! Kötni való marha!

Második úr: Ki? Én?

Harmadik úr: Terólad majd akkor nyilatko-
zom, ha te még el kártyáznál. Egyelőre Andor a
marha.

Második úr: Furcsa. Az imént még azt mondtad,
hogy: „Nagyszerű. Zseniális. Grandiózus.“

Harmadik úr: No igen. Grandiózus hülyeség.

Második úr: Mért nem mondtad ezt meg neki?

Harmadik úr: Mert nem akartam. Mert nem
vagyok olyan bolond, hogy az embereknek meg-
mondjam az igazi véleményemet róluk. Pláne, ami-
kor kérdezik. Az emberek mindig csak olyankor
kérdezik a véleményünket, amikor azt akarják,
hogy az ő véleményüknek adjunk igazat.

Második úr: Ez úgy van. S most már úgy látom,
hogy te is úgy gondolkodol, mint én. Te is azt
mondod, hogy egy uri asszony ne legyem semmiben
se olyan, mint egy cocotte.

Harmadik úr: Hohó, cimbora. Most nem a te

ügyedről van szó, most nem vagyok kénytelen neked igazat adni. Dehogy is gondolom, hogy az uri asszony ne legyen olyan, mint a cocotte. De legyen olyan. Miattam még olyanabb is lehet. Sőt örvendek neki, ha még olyanabb. Csak az a fontos, hogy az illető uriaszony ne legyen véletlenül az én feleségem.

Második úr: No igen. Hisz így gondolom én is.

Harmadik úr: Hiszen elvégre a barátunk részén is van valami igazság. Nincs szebb, nincs mesebb dolog a világon, mint egy szép asszony igéző pongyolában. Csakhogy én veszedelmet is látok a dologban. Magamon tapasztaltam.

Második úr: Magadon? Ezt nem értem. Mikor voltál te életedben szép asszony?

Harmadik úr: No, az még nem voltam. Csakhogy tavaly karácsonykor engem is igen különös és váratlan meglepetésben részesített a feleségem. A Vígszínháznak köszönhetem. Ott akkortájt nagyon sűrűn adtak olyan darabokat, amikben ágy is szerepelt. Széles ágy, fordítható ágy, mindenféle ágy.

Második úr: Az igaz. Azóta, sajnos, megromlott a színpadi literatura.

Harmadik úr: Az ágyakban mindig feküdt valaki. Néha többen is. És igen gyakran férfiak. Még pedig igen szép éjjeli toalettekben. Tudod, azok a sujtásos selyemkabátok, suhogó selyemnadrágok, lágy általvetők jártak. Igen szép férfidivat volt.

Második úr: De szép ám. Nekem is fájt olyanokra a fogam.

Harmadik úr: Az én feleségem ilyen holmikkal lepett meg tavaly karácsonykor. Egy féleszten-dős háztartási lopományt ölt bele ebbe a karácsonyi ajándékba.

Második úr: Gavallér asszony a feleséged.

Harmadik úr: Szegény, ha tudta volna, hogy micsoda konzekvenciákkal jár, aligha tette volna. Akkor volt éppen nyolcadik évfordulója a házasságunknak is. S én mondhatom neked, kedves barátom, hogy akár hiszed, akár nem, én az alatt a nyolc év alatt még csak gondolatban sem csaltam meg a feleségemet. Jóformán nem is tudtam, hogy más asszony is van a világon, vagy ha tudtam is, nem törődtem vele.

Második úr: Szóval egy kitömní való mintaférj voltál.

Harmadik úr: Olyasféle. De nekem jól esett. Attól a karácsonytól fogva, illetőleg a pazar, fejedelmi selyemruháktól megváltoztam. Szörnyű mód tetszettem magamnak azokban a selyemruhákban s folyton az a gondolat izgatott, vajjon másnak is tetszeném-e bennök ilyen szörnyű módon? Égette a testemet a selyem, őrült vágy fogott el, hogy asszonyok előtt mutatkozzam benne s nem volt nyugtom addig, amíg nyáron, amikor szegény feleségem a tenger mellett nyaralt, meg nem csaltam az asszonyt. Azaz nem is én csaltam meg. Hanem a selyemruha, amit ő vett.

Második úr: De azóta remélhetőleg megjavultál?

Harmadik úr: Ördögöt. Megromlottam. Tudod, az effélét csak kezdeni nehéz, folytatni könnyű. Most már ugyis mindegy, gondoltam magamban s azóta nyakra-főre mutogatom magamat igéző selyem-pongyolámban.

Második úr: Akkor mégis lelketlenség tőled, hogy nem figyelmeztetted barátunkat s nem mondtad el neki a dolgotat.

Harmadik úr: Minek? Mit avatkozzam én az ő saját külön családi ügyeibe? Minek hintsem el a lelkében a féltékenység magvát? És miért álljak az útjába olyan eshetőségeknek, amik talán be sem következnek?

Második úr: De hátha mégis?

Harmadik úr: Erre is gondoltam. Nekem mindig az eszemben van ez a hátha mégis. De ezeket a hátha mégiseket hárítsa el kiki maga. Tőlem szemtelen tolakodás volna egyfelől s örült ostobaság másfelől.

Második úr: Miért ostobaság?

Harmadik úr: Mert egy milliomodrész valószínűség amellet szól, hogy esetleg én leszek az, aki valaha meglátja a párisi meglepetést.

(Az első úr megjelenik az ajtóban, s lassu, méltóságos léptekkel visszatér korábbi helyére.)

Első úr: Fiuk, sikerült. Hiába, szerencsés fickó vagyok. A párisi kiadások felét szerencsésen kinyertem. S ti mit csináltatok azalatt?

Harmadik úr: Diskuráltunk. Az egész idő alatt folyton arról csevegtünk, hogy micsoda ötletes, elmés, igazán fenomenális gondolat ez a te párisi meglepetésed.

Második úr: Klasszikus. Én nem mondhatok egyebet, csak hogy klasszikus.

Harmadik úr: Több annál. Korszakalkotó.

A harmadik férj.

SZEMÉLYEK:

A fiatal özvegy.

A barátnője.

(Történik a fiatal özvegy lakásán. Teázás közben.)

A fiatal özvegy: Utóbb megiszunk még egy csésze teát. Közben pedig szívjunk el egy cigarettát. Édesem. Parancsolj!

A barátnő: Engedd meg, hogy ne gyujtsak rá. Nem szeretem a füstöt.

A fiatal özvegy: Csak gyujts rá, édesem. Ha csakugyan arról a dologról akarsz velem beszélgetni, amit említettél, ahhoz elengedhetetlen kellék a füst.

A barátnő: Ha mindenáron akarod, adj egy olyan füstrudat. De a leggyöngébből.

A fiatal özvegy: Azt az aranyvégűt próbáld meg. Egészen gyenge.

A barát nő (rágyujt): Nagyon kellemes. De mért akarod mindenáron, hogy telefüstöljük a lakásodat?

A fiatal özvegy: Sose bánd. A füst a legkedvesebb vendég. Csak akkor jön, amikor hívom s akkor megy, amikor akarom. Vagy kieresztem az ajtón, vagy kizavarom az ablakon. Ha pedig olyan beszélgetése van az embernek, aminőre te most készülsz, akkor a füst egyenesen elengedhetetlen. Csak füstös szobában lehet az ember igazán őszinte s csak olyankor tudja a becsületes véleményét emberekről és dolgokról elmondani, amikor nem látszik meg az arca pirulása.

A barát nő: Ejnye, édesem, a házasságot csak nem akarod olyan dolognak föltüntetni, amiről csak félhomályban lehet beszélni?

A fiatal özvegy: A házasságot? Semmit se inkább, mint éppen a házasságot. Ha a házasságról akarom elmondani a véleményemet, akkor legszívesebben álarcot tennék a képemre s azonfölül még elsötétíteném a szobát.

A barát nő: Akkor nem is tudom, hogy okos dolog-e, ha előhozakodom a terveimmal.

A fiatal özvegy: Magam is erősen kételkedem. Tudod, édesem, akit a kigyó megharapott, az a gyíktól is fél. Én pedig már kétszer voltam férjnél; az első uram meghalt, a másodiktól elváltam. Nagyon nehéz dolog lesz engem a harmadik nászba beugratni.

A barát nő: Már pedig neked mégis csak férjhez kell menned, édesem. Ha jól tudom, most

mindössze huszonhat esztendő vagy. És szép vagy, tüzes vérű, kicsattanó egészségű. Sokkal fiatalabb vagy, semhogy lemondhass az élet örömeiről, és sokkal értékesebb vagy, mintsem léha viszonyoknak dobhatnád oda magadat. Elég gazdag és elég kíváncsú vagy ahhoz, hogy olyan férjet szemelhess ki, aki minden tekintetben méltó hozzád, de arra nem vagy elég gazdag és megállapodott, hogy magányosan élhesd tovább az életedet. Szóval férjhez kell menned, okvetlenül férjhez kell menned.

A fiatal özvegy: Van benne valami. Férjhez kell mennem. De csak úgy, ha igazán érdemes. A mindenáron való férjhezmenés csak akkor lesz rideg kötelességgé, ha négy-öt leány van egy családban s az öregebb útjában áll a fiatalabbnak. Vagy akkor megy a lány mindenáron férjhez, ha elkezd öregedni s nem akar megcsókolatlanul elhervadni. De az ilyen házasságok többnyire szerencsétlenek. A ház, amit hebehurgyán építenek föl, könnyen összedül, vagy legalább is erősen megrepedezik. Nekem már két szerencsétlen házasságom volt, az első férjem meghalt, a másodiktól elváltam, alig néhány hetes együttlét után. Beteg volt az első uram, a második talán még betegebb. Most egy harmadik veszedelembé ugorjak bele?

A barátnő: Két ujjmutatása volt a sorsnak, édesem, aminek ma, amikor már túl vagy a bajokon, csak örülhetsz. Legalább figyelmeztetett a sors, hogy a harmadikat jobban válogasd meg.

A fiatal özvegy: Köszönöm a jólelkű sors szíves figyelmeztetését. De mit érek velem, amikor az

egész világ ostoba intézményekhez ragaszkodik hihetetlen bárgyusággal?

A barátnő: Melyik intézmény olyan rettenetesen ostoba?

A fiatal özvegy: A házasság.

A barátnő: Ugyan?

A fiatal özvegy: A mai házasság rosszabb, mint az osztálysorsjáték. Pedig az se a legkitünőbb üzlet. Emennél legalább minden második sorsjegy nyer. Ha keveset is, de valamennyit nyer. A házasságnál minden tizedik szám se szerencsés. Pedig az egy életre való játék. Nézd meg, drágám, a mai bölcs társadalmat. Ha valaki konflis-kocsis akar lenni, akkor előáll a hatóság és vizsgát tétet le vele. Hogy tud-e bánni a lóval, érti-e a hajtás mesterségét, ismeri-e a város minden zegezúgát? Pedig annak az embernek csak egy vén gebét kell elkormányoznia, nem pedig egy fiatal, szilaj vérü emberi lényt. Mért ügyelnek a kehes lovakra jobban, mint a nőkre? Azokat bezzeg rábízzák a legrosszabb kocsisra is, hogy kormányozza az életét. Ha egy szakácsnét fogadok, akinek pedig kéthetes fölmondása van, annál is kikötöm, hogy előbb főzzön nekem egy-két jó ebédet. Ha nem tud, elküldöm.

A barátnő: Tulzás ez, édesem.

A fiatal özvegy: Bánom is én, legyen tulzás! De ne túlozzak még akkor se, amikor az életemről van szó? Nézzem nyugodtan azt a nagy léhaságot és könnyelműséget, amivel a milliók a házasságot megkötik? Te — megállj, előbb töltsd még egy csésze teát . . .

A *barátnő*: Kérlek. Az jó lesz.

A *fiatal özvegy*: Így ni! Parancsolj! És még egy cigarettára gyujtunk.

A *barátnő*: Az talán fölösleges.

A *fiatal özvegy*: Nem fölösleges. Most jön az a pillanat, amikor füstöt kell fujnom. Sok füstöt. (*Rágyujtanak.*) Tehát ide figyelj. Ugy-e, fiam, ha egy új kalapot akarsz venni, végigjárod fél Budapest masamódjait, magad elé rakatsz mindegyiknél tizenöt-husz kalapot? Fölpróbálsz meg leteszed, újra nézed, vizsgálod kívül, vizsgálod belül s néha egy hét is beletelik, vagy kettő, amíg egy kalapra rászánod magadat. Férjet és feleséget sokkal könnyebben vásárolnak be az emberek. És nem próbálják föl. Itt van a bökkenő.

A *barátnő*: Ha azt úgy lehetne.

A *fiatal özvegy*: De aztán később, amikor már nem szabad, akkor, ugy-e, lehet? Mert hiába, édesem, akárhány fejet láttam, ami szép s akárhány kalapot, ami szintén szép. De csak külön-külön. Egymáshoz nem illettek, mint a legtöbb férj és feleség.

A *barátnő*: Mondasz valamit.

A *fiatal özvegy*: Sok fej csúful el ilyeténképp és sok kalap megy kárba. Illetőleg sok házasság. S ebből nőnek ki a drámák.

A *barátnő*: Igaz. De ez így van az egész világon. S így van évezredek óta. Csak nem akarod a világot megjavítani és évezredek intézményeit fölforgatni?

A fiatal özvegy: Ha tudnám, talán megtenném. De képtelen vagyok rá.

A barátnő: Csakhogy belátod.

A fiatal özvegy: Belátom. S most nincs is a világ megjavításáról szó, hanem egyedül és kizárólag rólam.

A barátnő: Úgy van, drágám. Nagyon okosan beszélsz.

A fiatal özvegy: Csak fujd a füstöt. Akkor még okosabban fogok beszélni. Csak fujd a füstöt.

A barátnő: Már úgy füstölök, mint egy gyárkémény.

A fiatal özvegy: Akkor legalább őszintén beszélhetek. Tehát nekem is az a céлом, hogy férjhez menjek. De úgy akarok férjhez menni, hogy hű maradhassak a férjemhez. Inkább most vagyok léha és ledér, inkább most követem el az úgynevezett könnyelműséget és bűnöket, semhogy asszonykoromban. Én csak olyan férfit fogadok el férjemül, aki előbb a szeretőm volt. (*Erősen füstöl.*)

A barátnő: Én két ajánlattal jöttem pedig hozzád. Két igen tekintélyes, igen jómódu, roppant derék ember kért föl, hogy legyek a szószólójuk nálad.

A fiatal özvegy: Kettő egyszerre! Nem lesz az sok?

A barátnő: Hogy az ember választhasson, ahhoz legalább is kettő kell. Csakhogy nem tudom, hogy ezek után . . .

A fiatal özvegy: Mit nem tudsz?

A barátnő: Nem tudom, hogy megmondjam-e

neked a neveket. Talán nem minden ember hajlandó rá, hogy . . .

A fiatal özvegy: Igazad lehet. Tehát, tudod mit, ne mondd meg a neveket. Én nem sietek. Vagy ha akarod, nem bánom, sugd meg, hogy kikről van szó. Nem muszáj, de engem mégis érdekel. Minden asszony kíváncsi.

A barátnő: Jó. Megsúgom. Elvégre mindegy. *(A füléhez hajol s két nevet súg.)*

A fiatal özvegy (erősen füstöl): Érdekes. Mulatságosan érdekes.

A barátnő: Derék ember mind a kettő, ugy-e? Egyenesen férjnek teremtette őket az Isten.

A fiatal özvegy: Azt nem. Egyik se férjnek való. Legalább nekem nem.

A barátnő: Miért?

A fiatal özvegy: Annyi füst nincs egy cigaretában, hogy erre is felelhessek.

Sehogy se jó.

I.

(Történik az eset egy nyaraló lugasában. Szerepelnek egy húszesztendős ifjú és egy tizen-nyolcéves leány. A lugas elég nyilvános hely arra, hogy egy jól nevelt leány egy jól nevelt ifjúval benne tartózkodjék, amíg a papa és a mama a villában alussza délutáni álmát; s a lugas elég rejtett hely arra, hogy a jól nevelt leány a jól nevelt ifjúval gyakori csókokat váltson, amíg a papa és a mama a villában alussza délutáni álmát.

Én itt nem jegyzem föl külön a csókokat, csak az ifjak beszélgetését közlöm. A csókokat tessék hozzá gondolni, ki-ki tetszése szerint. Mert azt sohase tudhatja az író, hogy az olvasóinak mikor kevés és mikor sok a csók.

Tehát az ifjak beszélgetnek.)

Az *ifjú*: Mindössze négy-öt esztendőről van szó. Olyan időről, ami a maga korában semmi.

Ilyenkor még repülnek a napok, a hetek, a hónapok. Utóbb majd ólomlábakon cammognak. Meglátja, az a négy-öt esztendő úgy elmulik, mint egy rossz álom.

A leány: Négy-öt esztendő! Gyönyörű kilátások! S maga úgy beszél a négy-öt esztendőről, mintha örökké akarna élni. Négy-öt esztendő egy leány életében egy korszak. Ha magának valaki azt mondja, hogy örökké fogja szeretni, az jelenthet egy évet, jelenthet kettőt, sőt esetleg hármat is jelenthet, de négy-ötöt soha.

Az ifjú: Tehát maga nem fog négy-öt évig szeretni?

A leány: Hogy mer ilyen gyalázatosat kérdezni? Mondtam már, hogy örökké fogom szeretni. De négy-öt évig nem várhatok. Pláne magára, aki-ről tudom, hogy az a négy-öt év nyolcra is elnyulhat, vagy tízre. Amíg maga leteszi a vizsgáit, amíg doktor lesz, amíg praktizál, amíg irodát nyit, amíg kliensei lesznek, amíg egy asszonyt el tud tartani, addig én nem várhatok, kedves barátom. Vén vagyok én már arra.

Az ifjú: Tehát vége közöttünk mindennek?

A leány: Csacsi! Mért volna vége? Sőt ellenkezőleg, éppenséggel nincs vége. De az természetes, édes barátom, hogy a sorsomat nem köthetem holmi ostoba véletlenekhez. Maga esetleg olyankor tesz ügyvédi vizsgát, amikor a cenzorának fáj a feje, vagy váltója jár le, vagy reggel hozták neki a felesége kalapszámláját. S maga akkor úgy meg-

bukik, mint a pinty, ha akármennyit tud is. Pedig maga nem fog akármennyit tudni.

Az ifjú: Hát mennyit?

A leány: Valamivel többet a semminél. Anyit talán fog tudni, amivel ügyvéd lehet az ember, ha már van diplomája. De amennyivel az ember a diplomát megszerzi, annyit semmiesetre se fog tudni.

Az ifjú: Köszönöm a nagy bizalmat. Igazán megható, hogy maga milyen sokat tart rólam. Csak-hogy most ne beszéljünk erről. Beszéljünk arról, hogy mit akar maga tenni?

A leány: Én? Istenem, semmit. Semmit a világon. Mindössze férjhez fogok menni.

Az ifjú: Kihez?

A leány: Ne olyan hangosan. Nem kell minden csekélységért kiabálni. Valakihez megyek feleségül. Honnan tudjam én, hogy kihez? Ahhoz fogok menni, aki elvesz, föltéve, hogy nagyon gazdag ember. Ez az egyetlen föltételem, hogy nagyon gazdag ember legyen. Ha már nem szeretem, hát legyen legalább nagy vagyona, hogy minden szeszélyemet kielégíthesse.

Az ifjú: Tehát nem fogja szeretni. És mégis hozzá megy.

A leány: Hogy szerethetném, amikor magát szeretem? És miért ne mennék hozzá, amikor maga nem vehet el?

Az ifjú: Én meg fogom ölni azt az embert, akárki legyen.

A leány (kacagva): Ugyan ne vicceljen. Hogy aztán nekem ne legyen se férjem, se szeretőm?

Az ifjú: Szeretője? Hát már szeretője is van?

A leány: Nincs, de lesz. Azaz van, de még nem az. Vagy mit gondolt maga, ha én férjhez megyek, magából mi lesz?

Az ifjú: Egy boldogtalan ember.

A leány: Dehogy. Egy boldog ember lesz magából. Az én szeretőm lesz, igazi szeretőm lesz, nem olyan limonádés, mint most.

Az ifjú: Igazán? Ezt nekem megigéri?

A leány: Becsületszavamra! Legszentebb becsületszavamra!

Az ifjú: Akkor . . .

(*A többi csókokba ful.*)

II.

(Két évvel később. A leányból asszony lett, csodaszép, körülrajongott, dúsgazdag fővárosi asszony. Az ifjú már doktor, de még nem ügyvéd. Nem is siet valami nagyon az ügyvédséggel, mert közben tetemes vagyont örökölt. Amíg abban tart, gondolni se lehet az ügyvédi vizsgára.)

A fiatal asszonyka budoárja a színhely. Izléses, tarka kis fészek. A szobában félhomály. Szóval nincs olyan sötét, hogy egy úri asszony ne fogadhassa ilyenkor a vendégét, de nem is olyan világos a szoba, hogy egy-két gyors, lehetszerű csókot ne lehessen benne váltani.

Az asszony elegáns utcai toalettben van.

Az asztalkán már ott a kalap, amelyet a fejére fog tenni, amikor elmegy. Az ifjú éppen most lép be a szalón ajtaján.)

Az ifjú: Végre, végre láthatlak, édes. Egy örökkévalósága, hogy nem láttalak.

Az asszony: Ugyan, drága fiam, már leszokhattál volna ezekről a gyerekes túlzásokról! Hiszen tegnapelőtt voltál itt.

Az ifjú: Igaz, itt voltam. Vártam is két óra hosszat. Csakhogy ő nagysága sürgős bevásárlásokat tett a városban, s nem volt itthon.

Az asszony: Gondolhatod, hogy nagyon sürgős dolgaim voltak, különben nem mentem volna el hazulról. Mult pénteken azonban itthon voltam. Csak nem vagy olyan hálátlan, hogy azt is elfeledted?

Az ifjú: Itthon voltál. Köszönöm. Pont tíz percig voltál itthon s akkor elsiettél a szabónédhoz. Még azt se engedted meg, hogy elkisérjelek.

Az asszony: Ugyan legyen már eszed, te rossz, hálátlan gyerek. Hát mire jó az, hogy mindig a szoknyámon lógjál az utcán, társaságban, színházban, estélyeken? Kompromittálni akarsz? Hírbe akarsz hozni? Gyanuba akarsz keverni?

Az ifjú: Nem. Csakhogy ennek a túlzott óvatosságnak sincs sok értelme. Ez egyszerűen pokollá teszi az életemet.

Az asszony: Pokollá? Igazán kedves vagy. S azt hiszed, hogy el fogom tűrni, hogy ilyen hangon beszélj velem?

Az ifjú: Nagyon szépen kérek, hogy tórd el. Legalább a hangomat tórd el, hisz egyebet úgy se tørsz. Nem szabad, csak egyszer egy héten jönnöm, mert különben föltünnék a házban. A házmester észrevenné, a lakók észrevennék. Nem szabad, csak egy félórácskát maradnom, mert a szobaleány vagy az inas rosszat gondolna. Az utcán nem szabad találkozunk, mert ezt az ismerősök vennék észre, a színházban, a nyilvános helyeken nem szabad sokáig melletted lennem, mert ez a férjedben és az udvarlóidban keltene gyanut. Ha egyedül vagyunk, nem engeded, hogy megöleljelek, mert összegyürődik a ruhád, nem engeded, hogy megcsókoljalak, mert cserepes lesz az ajkad. Egyszer vetemedtem arra, hogy megharaptam a karodat. Három hétig magad elé se bocsátottál.

Az asszony: Igen, mert az ilyen ostobaságot meg kell büntetni. Mit gondolsz, megharapni a karomat? Egy hétig betegséget kellett szimulálnom s nem mehettem sehova. Az okos ember nem harap. A kutya harap.

Az ifjú: De hiszen te is harapsz akárhányszor. Már véresre is haraptál.

Az asszony: Az más. Téged lehet harapni, mert senkise kérheti számon tőled. Te nem hozol nekem áldozatokat, mint én neked. Te nem kockáztatod a boldogságodat, a hírnevedet, a becsületedet, az életedet, mint én. Te csak élvezed az életet, a szerelmet, az üdvösséget s nem kockáztatasz érte semmit. Legföljebb azt, hogy mindenki irigyel.

Az ifjú: Köszönöm ezt a boldogságot és üd-

vösséget. Napokig, hetekig, nappal és éjjel sorvadni és elepedni a vágytól, — ez neked semmi. Csak látni szeretnék, akár messziről is, de nem jöhetek a közeledbe. Még az utcádban se szabad bolyonganom, mert nem akarlak „kompromittálni.“ Tüzes vánkásokon alszom éjjelente és vasszögeken sétálok aszfalt helyett. És amikor kikínlódtam egy hosszú hetet, ő nagysága pompás toalettben fogad, mert mindjárt látogatóba kell mennie. Itt ülhetek ölbe tett kézzel s bámulhatlak, mint egy festett képet.

Az asszony: De édes . . .

Az ifjú: Most ne edesezzél. Nem vagyok édes, keserű vagyok. Az egész valómat keserűség önti el. Mi lett az én nagy, örült, odaadó szerelmemből? Egy gonosz, ostoba, lelketlen szó öli meg az egész életemet.

Az asszony: Egy szó? Vajjon micsoda szó?

Az ifjú: Az, hogy „vigyázz.“ Ahogy az ajtón belépek, már rámszól, hogy vigyázz! Amikor a kezdet megcsókolom, a fülembé súgod, hogy vigyázz! Ha a karomat kitárom, hogy megöleljelek, félreugrasz: „vigyázz!“ Minden ajtózörrenésre fölhangzik a rettenetes „vigyázz.“ A szél, ha zúg, már ő is azt zúgja, hogy „vigyázz!“ És amikor egy-egy önfeledt pillanat virrad ránk, nagy idők és keserves várakozások után, akkor se azt súgod a fülembé, hogy szeretlek, de azt, hogy vigyázz.

Az asszony: De hisz ez csak természetes.

Az ifjú: Ördögöt természetes. A legnagyobb mértékben természetellenes. Egy éjjeli bakter nem

vigyáz annyit, mint amennyit te tőlem követelsz. És emellett gondolj a saját kínjaimra és fájdalmaimra is. Mindig távol vagy tőlem és mindig vágyom utánad. Éppen akkor vagy legtávolabb tőlem, amikor leginkább a közelembe kívánlak. És féltékeny is vagyok rád. Féltékeny vagyok az uradra s neki van meg az a joga, ami engem illetne meg, hogy egy golyót röpítsek belé, mert téged bír. Én nem tehetem meg veled, de ő esetleg megteheti velem.

Az asszony: Most már elég mára. Két okból. Először el kell mennem hazulról, másodsor únom ezt a sok ostobaságot. (A kalapját kezdi tükkel körülspékelni.) Egyébként te akartad így. (A tükör előtt fejére igazítja a kalapját.) S ha tudsz valami okos módot, hogy változtassunk a dolgokon, én szívesen belemegyek.

Az ifjú (zavartan, kétségbeesetten): Nem tudok. Azaz, hogy tudok. Valamit gondoltam, valami dereng bennem. (Az asszony felé közeledik.)

Az asszony (a tükör előtt): Vigyázz! Megszurkálak ezzel a nagy tűvel!

Az ifjú: Már megint vigyázzak. Örökösen vigyázzak. Már a türe is én vigyázzak.

Az asszony: Hát csak ki veled. Mi az, ami dereng benned?

Az ifjú (siránkozó hangon): Valami gondolat. Valami kétségbeesett gondolat. Hogy ez így nem jól van. Hogy sehogy sincsen jól. Hogy kár volt az egészet így csinálni. Hogy másképp kellett

volna berendezni az életünket: okosabban, szebben. S hogy azt még most is meg lehetne tenni.

Az asszony: Jól áll a kalap? Ma van először rajtam.

Az ifjú: Nagyon jól áll. Gyönyörű kalap. Büszke vagyok rád. (*Ujra siránkozva.*) Tehát azt gondoltam, hogy még vissza lehetne csinálni mindent.

Az asszony: Mit? A férjhezmenésemet?

Az ifjú: Azt is. Elválhatsz az uradtól. És hozzám jössz feleségül. Mégis másképp volna akkor minden. Mindig velem volnál. Ölelnék és csókolnálak. Nem lennék egyedül hosszú éjszakákon. Nem sorvadnék el érted. És — ez a legfőbb . . .

Az asszony: És?

Az ifjú: És ha már mindenáron vigyázni kell, — hát inkább vigyázzon más.

A kövér asszony és a sovány asszony.

Egymás mellett ültek, egy-egy földszinti zsöllyeszékben, a kövér asszony és a sovány asszony. Talán nem is a nagy lelki rokonszenv bírta rá őket, hogy egymás mellett váltsanak jegyet, hanem azért történt így, mert a férjeik egy kaszinóba járnak. Már pedig a pesti ember nemcsak a kártya kedvéért iratkozik kaszinóba, hanem a színházjegyekért és a könyvekért. Mert a színházjegyeket és könyveket csak feleáron szeretik az emberek, vagy egészen ingyen. Akárhány embert ösmerek, aki félnapokat elszaladgál, lőt-fut, fárad, megalázkodik, veszekedik, pöröl, kunyorál, és tagdíjakat fizet, csakhogy olcsóbb színházi jegyekhez jusson. A potyáért pedig képes a legnagyobb anyagi áldozatokra. Minden héten színészeket hív meg pezsgős vacsorákra, hogy egyszer-kétszer egy hónapban hozzájusson egy-egy potyajegyhez.

Tehát egymás mellett ültek a zsöllyén a kövér asszony és a sovány asszony. És igen ked-

vesen beszélgettek a felvonásközökben. Legalább messziről úgy látszott, hogy nagyon kedvesen beszélgetnek, mert folyton mosolyogtak. Bizonyára azt gondolták mind a ketten, amit a legtöbb ember gondol, hogy mindig jobb egy kellemetlen ismerős, akivel gorombáskodni lehet, mint egy kellemes ismeretlen, akivel szemben udvariaskodni kell.

Beszélgetnek a fölvonásközökben.

Az első fölvonás előtt.

A kövér asszony: Szép publikum van együtt. Igazán szép. Nem gondolod te is, édesem?

A sovány asszony: No, nem éppen a legszebb. Az egész színházban csak egyetlenegy elegáns asszonyt látok. A harmadik erkélypáholyban, azzal a kis galambszürke kalappal.

A kövér asszony: A kalap szép, de az asszony csunya. Nagyon vékonyka asszonyka, tulságosan filigrán. Hanem a kalap, arra magamnak is nagy kedvem volna.

A sovány asszony: Ugyan édesem, hová gondolsz? Az a kis kalap, ahhoz a nagy testhez, mint a tied. Olyan volnál benne, mint a cirkuszbeli clownok, akik egy bibircsókot ragasztanak a fejükre kalap helyett. Te ne is gondolj kis kalapra, édesem, még ha az idén divatos lesz is.

A kövér asszony: Lehet, hogy igazad van, drágám. De hát akkor nem fogok kis kalapot hordani. Lényegtelen dolog ez az én szememben. És ki nem állhatom azokat az asszonyokat, akiknek az egész

énjük egy buta kalap. Akik egyszerüen bemennek a masamódhoz és bevásárolják a maguk egyéniségét.

A sovány asszony: Mondhatom, nagyon kényelmes elveid vannak, édesem. Mivel te nem követheted bizonyos okból a divatot, egyszerüen leszólod és ostobaságnak bélyegzed. Túlságosan kényelmes álláspont.

A kövér asszony: Az. De nemcsak nekem, hanem neked is. Látod, ma minden asszony testhez simuló, formákat és vonalakat mutató szoknyákat hord. S mindenki azt mondja, hogy ez a divat nagyon szép. Csak neked erkölcstelen ez a viselet. Volnál csak egy kicsit domborubb, mindjárt erkölcsösnek találnád a divatot. Tanuld meg, lelkem, hogy az a nő, aki elvből nem hord kivágott ruhát, az vagy sovány, mint egy agár, vagy májfoltos. (*A függöny felgördül, a közönség püsszeg, a két asszony elhallgat.*)

A második fölvonás előtt.

A sovány asszony: Tetszik neked a darab?

A kövér asszony: Még nem tudom. Az első felvonás meglehetősen unalmas volt.

A sovány asszony: Unalmas volt? Nem mondhatnám. Én meglehetősen mulattam s ha nem is láttam, hogy te is kacagsz (a színpadra néztem folyton), de éreztem, mert az egész padsor rengett bele. Nem értem, édesem, hogy nevetget az ember az egész testével?

A kövér asszony: Persze, azok a finom, lehetszerű lények, mint te, azok nem tudják megérteni, hogy a kacagás is lehet jóízű és egészséges. Igazán, mondd édesem, nincs neked valami komolyabb bajod? Nem vagy beteg? Beszéltél az orvosoddal?

A sovány asszony: Mit beszéljek vele? Én olyan egészséges vagyok, mint a makk. Csak éppen a külső megjelenésem nem olyan, mintha makkon élnék.

A kövér asszony: Goromba vagy, tehát haragszol. Pedig nincs igazad, drágám. Komolyan mondom, hizlaló kurába kellene fognod. Már csak azért is, mert az ilyen abnormisan vékony teremtés egyenesen szánalmat kelt. Az asszonynak pedig, amíg fiatal és szép, vágyakat kell ébresztenie, nem pedig részvétet.

A sovány asszony: Hát ezt te is tudod, drágám? Igazán nem hittem volna. Az ilyen szertelen kövérség aligha hiszem, hogy vágyakat keltsen valakiben. Hacsak nem a mézárósi partestület elnökében.

A kövér asszony: Oh, drágám, egészen fölösleges, hogy miattam epeszd magadat. Az csak még jobban fogyasztana s neked már éppenséggel nincs leadni valód.

A sovány asszony: Nagy tévedésben vagy, édesem. A karcsúság még nem véznaság.

A kövér asszony: De az erő se háj.

A sovány asszony: Hát mondtam én valaha rólad, hogy hájas vagy? Azt a rosszakarát se fog-

hatja rád. Csak kissé túlságosan jó színben vagy. Ami nem veszedelmes most, de veszedelmes lehet a jövőben.

A kövér asszony: A lelkemből beszélsz, édesem. Engem is csak az egészségedért való aggodás bírt rá, hogy kigyómódra megcsipdesselek kissé. Tudom, hogy ez a leghasznosabb fegyver nálunk asszonyoknál. (*A függöny felgördül.*)

A harmadik fölvonás előtt.

A sovány asszony: Buta darab. Csudálatos, hogy mennyi buta darabot írnak mostanában. Sajnáltam volna, hogy eljöttem, ha te nem vagy itt, kedves.

A kövér asszony: Engem is csak a te kedves társaságod kárpótol az elveszett estéért. S nehogy rossz szándékot tegyél föl rólam, igazán csak azért akartalak egy kicsit megbosszantani, hogy ezentul többet gondolj az egészségedre. Az ilyen túlságos karcsúság nem lehet egészséges. És nem is szép. És kényelmetlen. Az asszonyt az ingerlő forma teszi, a mozdulatok látysága és kerekége.

A sovány asszony: Oh hogyne. Tökéletesen igazad van. Csakhogy a látyságnak se szabad túlságosnak lenni. Perzsa szőnyegen szívesen járkálnak az emberek, de térdig érő pehelyben nem. A túlkövér nő még inkább elveszít mindig gráciát, mint a túlsovány. Nehézkes lesz minden mozdulata, szuszogós a beszédje, lomha a járása. És nyáron izzad, éjjel meg horkol. Borzasztó.

A kövér asszony: A férfiak, azt hiszem, utálják a sovány asszonyt. És félnek tőle. Rendesen rosszmáju, epés, irigy, bosszuálló. Már nagyon sok embertől hallottam, hogy világért se tudna egy sovány nőt szeretni.

A sovány asszony: No igen. Mit mondhattak volna egyebet — neked? Én tegnap beszéltem azzal a kis fekete mérnökkel, akit a minap majdnem fölfaltál a szemeiddel.

A kövér asszony: Nos? S mit mondott?

A sovány asszony: Hogy roppant bájos arcocskád van. Hogy szép a kezed és kicsi a lábod. De ő mégse tudna ilyen termetű nőt szeretni. „Csak nem hívhatok segítséget, — szórul-szóra így mondta, — ha meg akarom ölelni?“

A kövér asszony: Rossz nyelve van nagyon. Én is beszéltem vele tegnap. Amikor elindultam hazulról (a szabónénál volt dolgom), véletlenül ott sétált a kapunk előtt. Rólad beszéltünk.

A sovány asszony: Képzelem, hogy miket.

A kövér asszony: A legjobbat, amit csak lehet. Dicsértünk mind a ketten, hogy milyen kedves vagy, okos, elmés és elegáns. Persze a soványságod miatt sajnáltunk egy kicsit. Ő nem tudna ilyen termetű nőt szeretni, azt mondta. Mert valahányszor megölelné, azt mondta, azt kellene hinnie, hogy a férje dörömből az ajtón. Persze, mert úgy zörögnek a csontjai. De pszt! Kezdődik a harmadik fölvonás.

Előadás után.

A sovány asszony: Pá, édesem. Csókollak. Mikor látjuk egymást?

A kövér asszony: Holnap a korzón. Este öt órakor. De pontosan!

A sovány asszony: Én fürgén járok, drágám, sose szoktam elkésni.

A kövér asszony: Hát pá, édes. Isten veled. (*Elmenőben magában.*) Holnap megkezdem a soványító kúrát. Hogy az irigység eméssze azt a vézna kigyót.

A sovány asszony (elmenőben magában): Egy kicsit mégis meg kell híznom. Hogy megpukkadjon az a kövér luftballon.

A vörösbóbitás kis lány.

— *Régi mese új köntösben.* —

Az asszony: Csak frázisokat ne, kedves barátom. Ki nem állhatom az afféle banalításokat, mint amit most mondott. Hogy minden ismétlődik a világon. Minden visszatér. Ha más köntöst ölt is, minden a régi marad. Egy szó se igaz belőle.

A férfi: Már pedig én mégis azt tartom, asszonyom, hogy az egész élet egy nagy-nagy kérődzés. Semmi se új: se esemény, se gondolat, se cselekedet. Már minden megtörtént, már mindent elgondoltak, már mindent megcsináltak.

Az asszony: Lári-fári. A világegyetemnek lehet, hogy minden dolog régi. De mi közöm nekem a világegyetemhez? Nekem, mint egyénnek, újak az események, amiket végigélek, újak az ötletek, amiket hallok vagy elgondolok s újak a cselekedetek, amiket végrehajtok.

A férfi: Még ez se áll egészen. Az egyes ember

élete is csupa ismétlés. Minden fázisát az életnek százszor és ezerszer éljük át, minden gondolatunkat százszor és ezerszer újra gondoljuk, minden cselekedetünket újra és újra elkövetjük. Fonográfok vagyunk, asszonyom, közönséges fonográfok. Az élet belénk tesz valami lemezt s mi eldaráljuk a nótát, ami rajta van.

Az asszony: De az ifjuság nem jön vissza többé soha. A gondtalan gyermekkort nem lehet megrepetálni az élet fonográfján.

A férfi: Dehogy is nem. Semmi egyéb nem kell hozzá, csak hogy gyermekünk legyen, s újra végigéljük a gyermekkort és ifjuságot, minden örömeivel és minden bajával. Még a fogzással járó fájdalmakat is újra érezzük. És hempergünk a földön s játszunk gyerekjátékokat, varrunk babaruhákat és roppant józúeket kacagunk csacsiságokon. És jönnek megint a régi gyermekmesék Babszem Jankóról, Hófehérkéről és a vörösbóbitás kis lányról. Mindössze annyi a különbség, hogy előbb nekünk mondták el százszor, most mi mondjuk el százszor.

Az asszony: Szavakon nyargal maga, kedves barátom. Ha a mese ugyanaz marad is, de mindig más, aki hallgatja. Azt, hogy a mesék jóformán mind nagyon régiek, bizony bölcsen tudom én, hiszen olvasom a modern irodalmat. Az elmondásban van a különbség és a hatásokban, amiket kivált. Ha a kis lányomnak elmondja a vörösbóbitás kis lány történetét, ő nagyon boldog lesz, pedig már százszor is végighallgatta. És azt fogja mondani,

hogy maga egy aranyos bácsi. De ha nekem elmondja, én szörnyen fogok mellette unatkozni s azt fogom mondani, hogy maga egy vén csacsi.

A férfi: Egy okkal több, hogy ne a kis lánynak, hanem magának mondjam el a mesét. No, ne ijedjen meg nagyon, előbb szépen felöltöztetem a történetet, új köntösbe. Hiszen tudom, hogy előkelő, elegáns asszonyhoz jön látogatóba.

Az asszony: De ha valami bolondság sül ki belőle, akkor én magát szonika kidobom.

A férfi: Azt ne tegye, asszonyom. Inkább segítsen megkomponálni a Piroska meséjét. Azaz, nem is megkomponálni, hiszen az már megvan. Csak felöltöztetni. Uj ruhát szabni a régi babára.

Az asszony: Kezdheti.

A férfi: Nos hát megvan a vörösbóbitás kis lány. Szép és fiatal. Egy kissé nagyon is fiatal arra, hogy megegye a farkas, de hát vannak olyan farkasok is az Andrásy-út tájékán, akik éppen az ilyen túlfiatal csirkehusra vadásznak.

Az asszony: Miket beszél maga össze-vissza? Andrásy-út és farkas? Az Andrásy-úton nem szoktak farkasok tanyázni.

A férfi: Sokkal több, mint az ember gondolná. Csakhogy ezek a farkasok laktópánkában járnak és monoklit hordanak a félszemükön. Kissé kiélt arcuk van többnyire és sárgás, ráncos bőrük. A bajszokat angolosan nyiratják, a hajukat sehogy. Hajuk többnyire nincsen. A vén ordasnak is kihull a szőre, amikor megvénül.

Az asszony: Bonyolítsa már egy kissé a mesét, különben unalmas lesz.

A férfi: Hát térjünk vissza a vörösbóbitás kis lányhoz. Van neki mamája is, nagymamája is. Valószínűleg papája is van, vagy volt, de az nem szerepel a mesében. Lehet, hogy az életben is csak egészen futólagos szerepet játszott. De ez mellékes. A fődolog az, hogy a vörösbóbitás kis lány nagyon szépnek és nagyon ízletesnek tűnik föl a farkas szemében s a vadállat szeretné fölfalni, vagy legalább is beléje harapni. Hát megszólítja, amikor éppen a mamájától a nagymamájához indul:

— Hová, hová, vörösbóbitás kis lány?

Az asszony: Végre beleesett a mesestilusba.

A férfi: Mindjárt ki is esem belőle. A kis lány természetesen nem is sejti, hogy micsoda veszedelmes állat a farkas s ezért egészen nyugodtan feleli:

— A nagymamához megyek. A születésnapja van, vagy mi, hát egy sült libacombot viszek neki, amit a mama küld s egy üveg vörös bort.

A farkas tovább kérdezősködik:

— Hol lakik a nagymamád és mi a foglalkozása?

— Takarítani jár s néha mosni is. Az izé utcában lakik, tizedik szám, hetedik ajtó.

Többet nem kérdez a farkas, hanem elsiet előre. Ott hagyja a kis lányt, aki megáll egy kirakat előtt, ahol nagy tollas kalapok láthatók és finom selyemharisnyák, és gyönyörű himzett asszonyi fehér-ruha. Ezeket nézi a kis lány kidülő szemekkel.

— Ha nagy leszek, én is ilyet fogok hordani.

Az asszony: Furcsa mesemondó maga. Már a gyerekekbe is hiúságot akar belehazudni. A gyerek inkább a játékot nézi és a gyümölcsösbolt kirakatait.

A férfi: Azt is. De már a szeg a gyerekekben is kiüti magát a zsákból. Aztán ez már tizennégytizenöt éves gyerek, néz ez egyebeket is. A farkas persze ezalatt elszalad a nagymamához.

Az asszony: És fölfalja. Kedves egészségére.

A férfi: Fidonc. Vén, kiszáradt hús az öreg anyóka, ki eszik abból? Nem. Farkas bácsi leül szépen s elkezd beszélgetni az anyókéval. Röviden beszél vele:

— Nénike, csináljunk egy kicsi-kicsi vásárt.

Egyszerűen megveszi az öreg anyókat. Szép, kerek summát ígér a vörösbóbitás kis lányért s mivel hajlandó az eredeti összeget akár meg is duplázni, hát nyélbe ütődik az üzlet.

Az asszony: Pfuj! Magának förtelmes meséi vannak.

A férfi: Hja, amilyen az élet, olyan a mese. Hiszen nem kell okvetlenül úgy gondolni, hogy a vásár mindjárt első szóra sikerül. Nem bánom, ha akarja, előbb a mama tanácskozni óhajt a leányával. Vagy azt se bánom, hogy évjáradékot köt ki a kis unokája számára. Talán biztosítani kívánja a jövőjét, hogy majd annak idején hozománya legyen és elvehesse valami derék, jóra való mesterember. Mert annak az a fődolog. Meg hogy a felesége dolgos háziasszony legyen és jól tudjon főzni. Apró háziasszonyokat az ilyen házasság valahogy csak elbír.

Szóval az üzlet egy perc alatt, vagy több nap alatt, de végre is sikerül.

Az asszony: Ej, nem mindig falja föl a farkas a Piroskákat.

A férfi: Nem mindig, de többnyire. És olyankor aztán megeszik a nagy lakomát a szerencsés menekülés örömére.

Az asszony: Hohó, ne nyargaljon olyan sebesen. Hát hol itt a szerencsés menekülés? Hol az emberséges vadász, aki meghallja a farkas horkolását és kinyesi belőle a vörösbóbitás kis lányt.

A férfi: Itt egy kis hiba van a mesében. Tudniillik nincsen vadász. Manapság a farkas is vadászik és a vadász is farkaskodik, ha vörösbóbitás kis lányról van szó. És a vadász és a farkas, az egészen egyre megy.

Az asszony: Tehát rossz a mese. Vagyis új és más.

A férfi: Ez lényegtelen különbség. És meg is lehet változtatni. Ha önnek mindenáron vadász kell, hát legyen vadász. Egy ifju ez, aki szerelmes a vörösbóbitás kis lányba s figyeli és örködik fölötte s azt szeretné, hogy egyszer valamikor, amikor a vörösbóbitás kis lány valamivel nagyobbacska lesz, neki pedig lesz majd miből eltartani egy asszonyt, akkor elveszi feleségül.

Az asszony: És remélem, a vadász idejében közbelép és megakadályozza az ocsmány vásárt.

A férfi: Esetleg. De valószínűleg nem. Már az úgy szokott lenni, hogy ilyenkor az ember mindig elkésik egy kicsit. Amikor a vadász jön, akkor a

farkas már a régi mesében is fölfalta a kis lányt. Az újban is többnyire így van.

Az asszony: És akkor a vadász kiveszi a kését és fölhasítja a farkas gyomrát.

A férfi: Nem. Nem hasítja föl. A farkas idejében elmenekül, mert már úgy rendezkedett be, hogy ő idejében elmenekülhessen minden meglepetés elől. És a vadász is jobb szereti így. Ha nem muszáj, a vadász se szeret hajba kapni a büntető törvénnyel.

Az asszony: De az Istenért, hát minek akkor a vadász?

A férfi: A vadász vigasztalja a kis lányt. Simogatja, csókolgatja, segít neki sírni.

Az asszony: Végre egy szép szerep a mesében.

A férfi: Csak a kezdete szép. Mert utóbb aztán nagyon belemelegesznek a vigasztalásba és csókolgatásba. S aztán azt mondják mind a ketten, hogy most már ugyis mindegy.

Az asszony: És a vége a mesének?

A férfi: A vége az, hogy nincs többé vörösbóbitás kis lány. Mert hamarosan nagykalapos nagy lány lesz belőle. Aki abból él, hogy folyton-folyvást megeszik.

Raksum.

— Régi mese új köntösben. —

Az asszony: Maguk férfiak nem szeretik, de ez semmit se változtat a tényen, hogy minden újnak, modernnek, frissnek az asszonyok az első megértői, hívői és terjesztői. Ami újat és frisset művészet, irodalom, tudomány, társasélet kieszelt és megteremtett, első tábora mindig asszonyokból állott.

A férfi: Sokan mondják, elannyira, hogy magam is elhiszem.

Az asszony: Ne higye. Minél jobban nem hisznek valamit maguk férfiak, annál igazabb. Minden új idea asszonyi asszisztencia mellett születik s asszonyok dajkálják, amíg nagyra nő. Az új irányt a művészetben, az új törekvéseket a színpadon, az új hangokat az irodalomban asszonyok értették meg legelőbb.

A férfi: Mondom, hogy elhiszem, sőt magam is vallom ezt az igazságot. Az asszonynak csakugyan különös faibleje van minden iránt, ami új. Legfő-

képpen, ha ez az új valami kalap vagy divatcikk. Hébe-hóba aztán átviszi a nő ezt a nagy előszere-tetét művészetre, irodalomra, sőt egyszer-másszor az udvarlóira is. Ebben az irányban is kedveli az asszony az újat és frisset.

Az asszony: Hohó, uram. Nem az új és friss az minden dologban, ami az asszonyt megragadja, hanem a jobb, a szebb, a különb. Nem azért köve-tője a nő a divatnak, mert az újat hoz, hanem mert szebbet teremt.

A férfi: Ez az, amit már nem vagyok hajlandó aláírni. A divatosabb és újabb nem mindig szebb és különb. Csak önök tekintik annak, mert új a szá-mukra. Az a kalap, ami az idén szép a szemökben, az tavaly még csunya volt, jövő évre pedig még csunyább lesz. És az irodalom is és művészet ter-mékei, amikben önök most csudálatos újszerű bá-jakat látnak, két éve még silányságok voltak, két év múlva megint silányságok lesznek. Különben el-mondok megint egy mesét, csakhogy megmutassam, milyen kicsi dolog a régiből újat, az elavultból mo-dernet csinálni.

Az asszony: Hát mondja, bár előre tudom, hogy valami sületlenség jön ki belőle.

A férfi: No, annyira hipermodern mégse lesz. Tehát nekem gyerekkoromban a legkedvesebb me-sém a Rakszum volt.

Az asszony: Micsoda memória! Még emlékszik a gyerekkorára.

A férfi: Sajnos, csak homályosan s ezért nem bizonyos, hogy jól fogom-e elmondani a Rakszum

meséjét. Hát Rakszum az egy katona volt, egy szegény, rongyos katona, aki a fekete városban szolgált. A város azért öltözött fekete gyászba, mert a határában egy mélységes gödörben lakott az ördög, aki mindennap elrabolt egy szépséges szüzet a városból.

Az asszony: S ezt persze túrték maguk férfiak.

A férfi: Dehogy is túrték. Hisz ha túrték volna, akkor nem is volna mese. S azt az egyet engedje meg, hogy legalább a mesében a férfiak mindig korrektül viselkednek.

Az asszony: A mesében. Hát mit tettek a mesében a korrekt férfiak?

A férfi: Összeálltak a legények s elhatározták, hogy elpusztítják az ördögöt. Sorsot huztak egymás közt s akire a sors esett, talpig fegyverben leszállt az ördög barlangjába, hogy megvívjon vele.

Az asszony: S a legnagyobb hős persze kivégezte az ördögöt.

A férfi: Dehogy. Egyik se végezte ki. Az ördöggel nem olyan könnyű viaskodni, mint gondolja. Egy se jött vissza az ördög barlangjából. S most már duplán gyászolt a fekete város. Gyászolta a gyönyörű hajadonokat és gyászolta a hős ifjakat, akik mind-mind elpusztultak.

Az asszony: És mi van Rakszummal, a mesehőssel? Rakszum csak nem pusztult el?

A férfi: Mondom, hogy Rakszum egy szegény, rongyos katona volt. Mikor a hős ifjak összeálltak szövetséggé, amely elpusztítja az ördögöt, ő is jelentkezett tagnak. De visszautasították,

mert nem volt nemes ember. Egyszerű paraszt volt, akivel nem akartak az ifju hősök egy sorba állani.

Az asszony: S mi lett az ördöggel, s mi lett Rakszummal?

A férfi: Mikor már az utolsó ifju is elpusztult, akkor előállott Rakszum, hogy most már ő következik. Nem öltött páncélt, nem kötött az oldalára kardot, nem vitt magával se buzogányt, se egyéb gyilkos szerszámot, hanem úgy, ahogy volt, lement az ördög barlangjába.

Az asszony: S mi történt az ördög barlangjában?

A férfi: Ha én azt tudnám? Tanu nem volt lenn, csak az ördög, azt pedig nem lehet tanunak elfogadni, mert nem lehet meghiteltetni. No meg lenn volt Rakszum, aki persze szörnyű regényes dolgokat adott elő, amikor visszakerült. Bizonyosan egy szó se igaz belőle. De elég az hozzá, hogy visszakerült, s az ördög örök időkre eltűnt arról a vidékről. És Rakszum a legnagyobb méltóságokat kapta a királytól, herceg lett, miniszter, hadvezér, még a király lányát is odaadták neki feleségül. Még most is élnek, ha meg nem haltak.

Az asszony: Ez a mese, amire most új köntöst akar szabni?

A férfi: Ez. Az ördögöt persze meghagyom a mesében, mert az roppant hálás figura. És az ördögnek azt az előszeretetét is, hogy mindennap elrabolja a fekete város legszebb hajadon leányát.

Az asszony: Talán bizony a hős ifjakat is meghagyja, akik szembeszállnak az ördöggel?

A férfi: Azokat is.

Az asszony: Akkor teszek egy közbevetett indítványt. Mind a százat — vagy hányan is voltak? — egyszerre küldje az ördög barlangjába. A mai férfiak csak tömegben hősök, de magukra hagyva gyávák.

A férfi: Mond valamit, asszonyom, de azért a legnagyobb hőstetteket mégis csak olyankor követik el az emberek, amikor senki se látja. Különben az új mesében nem kerül arra a sor, hogy az ifjak akár tömegben, akár egyenként szembeszálljanak az ördöggel. Mert mielőtt még határozottak volna, megjelenik az én barátom, Rakszum.

Az asszony: Hohó, uram, itt rossz a mese. Hiszen Rakszum egy rongyos paraszt, egy közönséges katona. Ha sok minden változott is a világon, az az egy megmaradt, hogy a kaszinóba a nemes ifjak ma se veszik be a jött-ment senkiket.

A férfi: Hm. Ha arról van szó, hogy a kaszinóban terpeszkedjen köztük, akkor talán kigolyózzák. De hogy az ördöggel megbirkózzék, arra ma már jó a paraszt is. A hadjárat költségeit fizetni meg pláne jó.

Az asszony: Nem bánom, hát vegyük föl Rakszumot a kaszinóba.

A férfi: A nemes ifjak tehát éppen azon vannak, hogy sorsot húzzanak, ki menjen le az ördög barlangjába viaskodni. Hamar egyetértő tekintet váltanak egymással, s a szemökben az a szándék van, hogy majd mindenki a Rakszum nevét írja a cédulájára s így biztos, hogy ő lesz az első áldozat.

Az asszony: Végre egy modern ötlet.

A férfi: Most szót kér Rakszum s egy indítványt terjeszt elő. Hogy az ördögöt, úgymond, nem lehet agyonverni. Az ördög mindenkinél erősebb. Az ördögöt csak kijátszani lehet s erre semmi más nem alkalmas, csak egy pokoli ötlet.

Az asszony: Ebben van valami.

A férfi: Köszönöm. Hát mit gondolnak az urak, kérdezte Rakszum, miért van itt az ördög? Azért van itt, mert szűzekre fáj a foga. Minden nap elrabol tőlünk egy bájos, szép, fiatal, kívánatos hajadont. Tehát nem az a fő, hogy az ördögöt eltüntessük, hanem a hajadonokat. Akkor aztán mehet az ördög a pokolba.

Az asszony: És mi lesz tovább?

A férfi: Most kétféle út áll az ifjak előtt. Válasszuk inkább a morálisabbat, egyes ifju költők ugyanis a másikat választják. Szóval elhatározza a társaság, hogy minden fegyverfogható ifju azonnal megházasodik. Ez annál inkább célirányos, mert ilyenkor, kissé szorult állapotban a lányok nem lesznek nagyon válogatósak, a papák ellenben okvetlenül bőkezűek lesznek hozomány dolgában.

Az asszony: Ez már férfidolog. Minél több hozományt kizsarolni.

A férfi: Most jön a mese fénypontja. Hegyenvölgyön lakodalom. Minden házban vidám nász. És másnap mosolyogva ébred föl a fekete város. Mindenki derült képpel néz körül. Most már bát-
ran jöhet az ördög. Nincs, akit elvigyen.

Az asszony: Ostobaság. Nem lehet a leányt ilyen olcsó portékának festeni, akit csak meg kell kérni s akkor nyakra-főre férjhez megy. A valóságban nem megy az olyan könnyen, mint a férfiak gyártotta mesékben. Járjon csak utána, kutasson és meg fog róla győződni, hogy minden leány, még a legsilányabb is, legalább négy-öt kosarat kiosztott, mielőtt férjhez ment.

A férfi: Lehet. Ezt nem kutatom. De az mégis bizonyos, hogy a lánynak férjhez kell mennie, különben előbb-utóbb elviszi az ördög.

Mindenki másképp nézi a képet.

— *Drámai játék két jelenetben.* —

SZEMÉLYEK:

Egy fiatal úr.

Egy fiatal asszony.

Az inas.

ELSŐ JELENET.

(Történik a fiatal úr pompásan berendezett legénylakásán. A fiatal úr nincs otthon. Az inas bevezeti a fiatal asszonyt.)

Az inas: Méltóztassék helyet foglalni, nagyságos asszonyom. Az úr nem jön haza. Azt hiszem, majd csak hajnal felé vetődik errefelé. Vendéget nem várunk. E szerint nagyságos asszonyom nagyon kényelmesen megnézheti a lakásunkat.

Az asszony (pénzt vesz ki a reticulejéből s az inas kezébe nyomja): A szivességéért. S még egyre akarom kérni. Ha valaki jönne, véletlenül, semmi

szín alatt se bocsássa be. És ha elmentem, senki-
nek se szabad tudnia, hogy itt jártam. Senki-
nek a világon, legkevésbé a maga gazdájának. Értette?

Az inas: Megértettem, nagyságos asszonyom
s parancsa szerint fogok eljárni. De nekem is volna
egy alázatos kérésem.

Az asszony: Nos?

Az inas: Kérem alássan, én sejtem, hogy miért
van itt a nagysága.

Az asszony: Úgy?

Az inas: No igen. Kétféle látogatásai szoktak
lenni a legénylakásoknak. Vagy szerelmi, vagy fél-
tékenységi látogatásai. Az egyik olyankor jön, ami-
kor biztosan tudja, hogy itthon van az úr. A másik
olyankor jön, amikor biztosan tudja, hogy nincsen
itthon. Az egyik okvetlenül találkozni akar vele, a
másik semmi szín alatt se akar vele találkozni.

Az asszony: Maga nagy filozófus.

Az inas: Bocsánatot, nagyságos asszonyom, az
nem vagyok. Én még soha semmiféle komizságot
nem követtem el s a nagyságos asszony is biztos
lehet benne, hogy nem fogom elárulni. Csak arra
akarom kérni, hogy saját magát se árulja el. Ne
tessék turkálni az úr íróasztalán és ruhaszekrényé-
ben, vagy a régi írásai között. Mert azt mindjárt
észreveszi az úr, s akkor én hiába tagadom, hogy
a nagysága itt volt, előbb-utóbb mégis kiveszi
belőlem.

Az asszony: Nem fogok hozzányulni semmi-
hez. Nem fogok turkálni, se iratok után fürkészni.
Megigérem.

Az *inas*: Köszönöm, nagyságos asszonyom. Most már magára hagyom. Ha parancsolni méltóztatik valamit, itt van a csengő az ajtó mellett, vagy az íróasztalon. Kétszer tessék megnyomni. (*Meghajol és el.*)

Az *asszony* (*magára marad. Föl-alá jár a szobában, mindent apróra megnéz. Nagyon izgatott. Azt, amit most a nyomtatott betű szerint elmond, csak magában gondolja*): Régi bűneim tanúja, hát újra itt vagyok. Voltaképpen nem is tudom, hogy mi hozott ide. Egy csomó kíváncsiság, egy csomó összetorlódott emlék, talán egy kis vágy is. Istenem, ha az ember egy bolond percében belevesi a neve betűit egy hatalmas fa törzsébe, akkor is elfogja a vágy valamikor, hogy lássa, mi lett belőle. Meglátszanak-e még a forradások? Megismerhetők-e még a betük? Vagy összeforrt minden szürke kéreggé? (*Körülnéz.*) No, ez a szoba nem valami nagyon sebhelyes, annyit mondhatok. Lágy, kényelmes, puha. Meleg fészeknek látszik ma is, valóságos kakukfészek. A kerevet is a régi. Sőt, bizony Isten, az én vánkösöm van rajta most is. (*Meghatottan.*) Az én vánkösöm. Micsoda bolond, csacsi asszony voltam öt-hat évvel ezelőtt. Hímeztem, vánköszt hímeztem, hetekig, többnyire éjjel, hogy senki meg ne lássa. Olyan gondosan válogattam össze a színes selyemszálakat, mintha oltárképet alkottam volna. Pedig csak egy fejevánkös lett, amelyen azóta ki tudja hányan pihentették a fejüket! Én rontottam a szememet, megloptam az álmomat, hogy mások heverésszenek rajta. Ostobaság. De hogy

megőrizte, hogy gondját viselte, hogy megbecsülte, az szép tőle. Még se volt rossz fiu. Ha egyszer találkozom vele, ezt megköszönöm neki. (*A homlokára üt.*) Oh te csacsi asszony te, már megint számárságokat gondolsz. Hogy köszönhetném meg azt, amiről nem szabad tudnom? Hiszen a köszönettel elárulnám, hogy itt voltam! . . . Hát nem fogom megköszönni. De hálás tekintettel rá fogok mosolyogni. Én ehhez értek s ő nem fogja tudni, hogy mit jelentsen az a hálás mosolygás. (*A tükör felé fordul.*) Lássuk csak, hogy lesz? Istenem, hát ez mi? Itt a tükör alatt az én arcképem lóg. Az én régi arcképem, aranyos rámában. Nagy szerelmünk zálogául adtam neki s ő megőrizte, éppen a tükör alá tette, hogy mindennap néznie kelljen. Ez szép tőle. Igaz, hogy nagyon jó arckép, bámulatosan hű. Olyan szép vagyok rajta, hogy magam is elnézném félnapokig. (*A könnyeit törli.*) Mégis szép tőle, hogy megőrizte és tiszteletben tartja. Nagyon szép tőle.

(Az előszobából hangos beszéd hallatszik.
Önagsága ijedten meglapul a szekrény mögött.
A fiatal úr hevesen föltárja az ajtót és berobog.)

MÁSODIK JELENET.

Az úr (meghőköl, amikor az asszonyt meglátja): Ön az, asszonyom? Csókolom a kezeit. Mondhatom, hogy mindenkire inkább gondoltam, mint önre, amikor a legényem egy hölgylátogatóról beszélt.

Az asszony (lassan magához tér): Nem volt

helyes öntől, hogy így rám tört. Az inasa bizonyára megmondta, hogy senkivel se akarok találkozni.

Az úr: Bocsásson meg. De én azt hittem, hogy haza jövök, az én lakásomra. S amikor az inasom azt mondta, hogy egy hölgy van a lakásban, akkor én abban a balga hitben voltam, hogy ez a hölgy hozzám jött, az én látogatásomra.

Az asszony: Tévedés. A lakására jöttem, de nem önhöz jöttem.

Az úr: Nem értem.

Az asszony: Nos hát megmagyarázom magának. Erre mentem, véletlenből. Mert a szabónóm errefelé lakik. S amikor elmentem a lakása előtt, eszembe jutott, hogy nekem ide be kell mennem. Mert nekem itt olyan dolgaim vannak, amiknek nem szabad itt maradniok. Kézimunkáim, amikre ráismerhetnek, írásaim, amikkel visszaélhetnek és arcképeim, amiket hivatlan szemek bámulnak és megszólhatnak. El akartam vinni ezeket a dolgokat, hogy biztosabb helyre tegyem őket. A tűzbe.

Az úr: Bocsásson meg, asszonyom, ezt a képmény vádat csakugyan nem érdemeltem meg. Legyen meggyőződve róla, hogy épp úgy tiszteltem önt, mint ahogy szeretettel övezem az emlékét.

Az asszony: Köszönöm ezt a szeretetet és tiszteletet, de nem kérek belőle. A vánkosomat, amelyet hosszú éjjeleken keresztül hímeztem, megőrizte ugyan, de így hagyja heverni, közprédának. A legléhább fejek pihenhettek rajta azóta. De ezzel nem törődöm, a vánkosról aligha ismer rám valaki. De az már bűnös léhaság, mondhatnám tudatos gonosz-

ság, hogy az arcképem is itt függ a falon, léha szemek zsákmánya gyanánt.

Az úr: De asszonyom, nagyságos asszonyom, hiszen ez megbecsülés akart lenni. Nem volt lelkem hozzá, hogy elvigyem innét.

Az asszony: De volt lelketlensége, hogy ott hagyja. És bizonyára előadásokat tartott róla önhöz méltó látogatóinak, hogy ki ez a nő és mije volt önnek.

Az úr (leverten): Nem képzeltem, hogy valaha ilyen csunyán gondolkodják rólam, asszonyom. Ezt talán nem érdemeltem meg. Bár magam is gondoltam rá néha-néha, hogy talán mégis el kellene innét tenni.

Az asszony: No lássa.

Az úr: De igazán nem tehettem. Nézze, nekem nincsenek képeim s a rámát is sajnáltam volna. Ha elteszem a képet, ott marad a puszta szög. Vagy egy lyuk a falon. Igazán elcsufítottam volna az egész szobát. Lássa be, hogy nem tehettem másképp.

A kis kövér asszony.

SZEMÉLYEK:

A kis kövér asszony. Fekete, alacsony, nagyon is gömbölyü. Se nem csunya, se nem szép, de sok kedvesség van a vonásain, mert örökösen mosolyog. Kora bizonytalan, inkább túl van a negyvenen, mint innen. A hajában néhány ezüstsál csillog, amit a közönséges ember öszülésnek volna hajlandó minősíteni. Ő maga szerencsehajnak nevezi.

A karcsu szőke asszony. Föltünően szép, botrányosan fiatal, ragyogóan elegáns. A haja olvasztott arany, tejbe mártott rózsa az arca.

A kis kövér asszony fagyosan a kályha mellé huzódik, amikor berobog hozzá a karcsu szőke asszony.

A kis kövér: Isten hozott, drágám. Ül ide a kályha mellé, melegedjünk. De előbb tedd le, édesem, a kalapodat.

A karcsu szőke: A kályha mellé nem ülök, drágám, mert ott nagyon meleg van. Utálok a meleget. A kalapomat pedig nem teszem le, mert sietek. Csak egy percre szaladtam föl hozzád, igen sürgős dologban.

A kis kövér: Azért bátran levetheted a kalapodat. Nálunk asszonyoknál a kis dolgokból úgylát mindig nagy dolgok nőnek ki s a legrövidebb beszélgetés is eltart két óra hosszat. A kalapodat pedig annál inkább levetheted, mert már láttam, hogy ujdonatúj s konstatáltam magamban, hogy igen szép, nagyon elegáns és pompásan illik szőke buksi fejedre.

A karcsu szőke: Olyan szemed van, mint egy sakálnak. Az urammal ma délelőtt két óra hosszat sétáltam a korzón s neki sejtelve sincs róla, hogy új kalapom van. Csak akkor fogja megtudni, amikor viszik neki a számlát. Te meg megláttad, amikor még jóformán be se léptem az ajtón. Talán bizony azt is kitaláltad már, hogy mi az a fontos dolog, amiben tanácsot akarok tőled kérni?

A kis kövér: Látod, ez már nehezebb. Hogy mit akar egy asszony, azt nem tudja kitalálni, csak egy férfi. Hidd el, akárhányszor magamról se tudom biztosan, hogy voltaképpen mit akarok.

A karcsu szőke: Ebben sok igazság van. Csak ugyan úgy jöttem föl hozzád, hogy nem tudtam biztosan, mit is akarok. De valamit akarok, valami nagyot, valami komoly, elhatározó lépést. Még nem vagyok teljesen tisztában magammal, de azt hiszem, hogy meg fogom csalni az uramat.

A kis kövér: Ugyan ne tréfálj!

A karcsu szőke: Nem tréfálok. Komolyan beszélek. Meg fogom csalni, most már egészen bizonyosan tudom, hogy meg fogom csalni.

A kis kövér (nevetve): Ezért vetted az új kalapot? Vagy az új kalaphoz keresel egy új udvarlót?

A karcsu szőke: Nem. Hiszen nincs kizárva, hogy kalap nélkül fogom megcsalni. De valamit kell csinálnunk nekünk asszonyoknak ezekkel a becestelen férfiakkal. El se hinnéd, hogy miket művel az én uram, házasságunk harmadik évében már. Hetenként kétszer-háromszor a klubba megy s hajnalig kimarad. Amikor hazajön, rendesen nincsen pénze, a kabátjának pedig förtelmes parfümszaga van. Hát jó, a pénzét még elvesztheti a klubban, bár ott néha nyernie is kellene, de már a parfümszagot nem a klubból hozza. Onnan csak dohányszagot lehet hozni. Egyébként megfigyeltem ökelmét tegnap délelőtt a korzón. Velem sétált a nyomorult, de olyan szemtelenül kacérkodott jobbra-balra, hogy bennem fölforrt minden csepp vér. Hogyan viselkedik ez az ember olyankor, amikor nem vagyok vele?

A kis kövér: Több nincs?

A karcsu szőke: Van több is még. A javát a végére hagytam. A napokban nyomozást végeztem a kabátja zsebében. Mit gondolsz, mit találtam benne?

A kis kövér: Szerelmes levelet.

A karcsu szőke: Rosszabbat: masamódszámlát.

Egy kalapról, száznyolcvan korona. Nekem még soha életemben nem volt száznyolcvan koronás kalapom. A legdrágább százötven korona volt. És ő valami nébernek száznyolcvan koronáért vett kalapot. Ez döntött. Elhatároztam, hogy ezt nem tűröm tovább. És rögtön a tettek mezejére léptem.

A kis kövér: Ejha!

A karcsu szőke: Igen. Először is elszaladtam a masamódhoz. Vettem egy kétszáz koronás kalapot. Ezt, amelyik most a fejemen van. Ugy-e szép? És jól áll?

A kis kövér: Gyönyörű. Mesés.

A karcsu szőke: S ezentul sohase veszek kétszáz koronánál olcsóbb kalapot. Ezzel tartozom magamnak. És meg fogom csinálni. Szeretőt tartok. Ezzel tartozom neki.

A kis kövér: Hm. Az ő kedvéért akarsz szeretőt tartani? Ezt ne tedd. Ha szeretőt tartasz, sohase az urad kedvéért tartsd, mindig csak a magad kedvéért.

A karcsu szőke: De a boszu? A boszu, drágám. Megpukkadok, ha boszút nem állhatok a vén csalón.

A kis kövér: Furcsák vagytok ti fiatal, bohó asszonyok, nagyon furcsák. Boszúból akarod megcsinálni az uradat? Hogy képzeled ezt? Úgy akarod csinálni, hogy ő lássa, tudja, érezze?

A karcsu szőke: Nem estem a fejem lágyára. Egész nyugodt lehetsz, ha én becsapom az öreget, akkor ő nem fogja látni, nem fog tudni, nem fog sejteni semmit.

A kis kövér: Okos vagy. De hát akkor hol marad a boszú? Azt hiszed, az embereket bántja az, amiről nem tudnak semmit? Fáj nekik az, amit nem éreznek? Hiányzik nekik az, amit nem vettek el tőlük? Nem boszú az barátom, ami nem fáj.

A karcsu szőke: Hát akkor megmondom neki.

A kis kövér: Hm. Ez va-banque-játék. Mert két eset lehetséges: vagy elhiszi, vagy nem hiszi. Ha elhiszi, az neked nagy baj lesz, mert valami hasznos bútordarabot okvetetlenül kihajít a házából. Vagy téged, vagy az udvarlódát, vagy a diványt.

A karcsu szőke: Ej, nem hinné ő el, még ha magam mondanám is neki.

A kis kövér: Akkor meg minek megmondani? Vagy még inkább minek megtenni? Mondd meg neki, hogy megcsaltad s ne tedd meg. Legalább utólag be lehet bizonyítani, hogy úgyse volt igaz. S legalább megmented az önbecsülésedet. Legalább nem leszel megvetendő teremtés.

A karcsu szőke (fölugrik): És te beszélsz így? Te, a szabadszáju, modern asszony? Te, aki egyenlőséget követelsz a nő számára? Aki egész életedben azt prédikáltad, hogy az asszonynak ugyanolyan jogai vannak, mint a férfiúnak?

A kis kövér (közelebb húzódik a kályhához): Ül le, drágám. Ide, a kályha mellé. Tudod, ha az ember jó melegen ül, akkor sokkal higgadtabban tud beszélgetni.

A karcsu szőke (leül): Jó, legyünk higgadtak. Tehát higgadtan mondom: Ha neki szabad, nekem

is szabad. Ha ő megcsal, én is megcsalom. S ha ő nem megvetendő most, akkor én se leszek megvetendő akkor.

A kis kövér: Még mindig prüszkölsz egy kicsit, drágám, s még mindig nincsen igazad. Mert hiába, a csalás, — abban a formájában legalább, ahogy te gondolod, — igenis becstelenség. Hibát, vétket, botlást, tévedést én meg tudok bocsátani az embereknek. Rosszul vannak megszerkesztve, abban van a hiba. Még gyilkosokat is föl szokott menteni a törvény és a közvélemény, ha olyan körülmények között történt az emberölés, hogy a bűnös nem tehetett másképp. De aki kiáll az utcasarokra, hogy az első embert ledöfi, aki az útjába kerül, az lebunkózni való gonosztevő. Tudod, fiacskám, csalni, csalni — az Isten maga parancsolta meg a férjeknek és asszonyoknak, hogy nem szabad csalni. És mégis csálnak, mert nem tehetnek másképp, mert jóformán nem is tudnak róla, mert vannak nagy pillanatok, amik fölfalják az apró öntudatokat. De ki teszi föl magában, hogy én most csalni fogok? Csalni csak azért, hogy csaljak? Hogy ne tudjam kivel, ne tudjam mikor, ne sejtsem hogyan, de csalni akarok?

A karcsu szőke: De amikor ez az egyetlen módja a bosszúnak?

A kis kövér: Akkor inkább a bosszúról kell lemondani. Én mondom neked, aki öregebb vagyok és tapasztaltabb és talán okosabb is. Azt hiszed, az én életemben nem voltak olyan pillanatok, aminőket te most élsz át? Azt hiszed, én bennem még nem volt jogos bosszúvágy? Dehogy nem. Minden asszony, aki

csak él a világon, volt már olyan helyzetben és lesz még olyan helyzetben, mint te most. És a megtorlás gondolata mindnek megfordul az agyában. De aztán el is ejti mindjárt, ha tisztességes nő. Aki boszúból csalja meg az urát, arról bizonyos lehetsz, hogy már régesrég megcsalta, boszú nélkül.

A karcsu szőke: Szóval a férfinak minden szabad, a nőnek semmi. A nőt megköti a tisztesség, mint a komondort a lánc, a férfi meg szabadon jár-kél az élet virágos kertjében, s ott szakít rózsát, ahol akar?

A kis kövér: Frázis ez, drágám.

A karcsu szőke: Persze, hogy frázis. De a tisztesség maga is csak frázis. Nincs tisztesség ilyen értelemben, amint te gondolod. Hiszen akkor minél undokabb, utálatosabb, rondább és visszataszítóbb a nő, természetsszerűleg annál tisztességesebb és becsületesebb marad. Nem volna akkor tisztességes nő a világon, csak aki förtelmes és utálatos. Még te se, fiacskám. Hiába nézel rám olyan mérgesen, nekem az nem imponál. Én ösmerlek téged és ösmerem az uradat. És ha agyonversz, ha présbe csavarsz, ha összezúzol, akkor se hiszem el neked, hogy soha életedben meg nem csaltad az uradat.

A kis kövér: Hiszen mondtam már, hogy én is gondoltam rá, el is szántam magamat, akartam megcsalni, igenis akartam. De nem tettem.

A karcsu szőke: Nézd. Senki se hall bennünket, senki se lát bennünket. Amit mondasz, örök titok marad közöttünk. Becsületemre soha senki az

én ajkamról hallani nem fogja. Hát mond igaz hitedre: sohase csaltad meg az uradat?

A kis kövér (haragosan): Ej, mondtam már, Többször akartam, de nem tettem. Isten engem úgy segéljen, hogy nem tettem. És ha talán megtettem, mindig olyankor tettem, amikor nem akartam.

Az asszony joga.

— Két jelenet. —

ELSŐ JELENET.

SZEMÉLYEK:

A férj.

A feleség.

(Történik az ebédlőben, vacsora után. Az asszony a hintaszékben ül s behunyt szemmel himbálja magát. A férj egy óvatlan pillanatban az ajtó felé sompolyog.)

Az asszony: Hova, hova, férjem uram?

A férj: Megyek a csatára. Illetőleg a kaszinóba, ami fölér egy kis csatával.

Az asszony: Ülj csak vissza drágám egy kicsit a helyedre. Vagy ha kellemesebb neked, ülj ide mellém a kályha mellé. Szeretnék veled egy kicsikét csevegni.

A férj: Éppen most van cseveghetnéked, amikor útra készülök. Azt különben semmi esetre se kívánd tőlem, hogy a kályha mellé üljek. Olyan forróság van ott, hogy biztason megsülnék.

Az asszony: Persze, amikor arról van szó, hogy maradj itthon, akkor mindig a hőfokkal vannak bajaid. Vagy nagyon hideg van, vagy nagyon meleg van. Egyszer meg akarsz fagyni, egyszer meg akarsz sülni, de itthon maradni sohase akarsz.

A férj: Ugyan kérlek, ezt a félórai esti kimenőt csakugyan nem sajnálhatod tőlem. Egy félórát, vagy legfeljebb egy órát kérek tőled naponta a magam számára. S olyan időben kérem, amikor úgyis aludni készülsz, s bizonyára neked is jólesik, ha egy kicsikét magadra maradsz, s a magad gondolataival foglalkozol.

Az asszony: Nekem talán jólesik, ha a gondolataimmal maradok, de neked semmi esetre se esnék jól, ha ismernéd ezeket a gondolataimat. És vigyázz, öregem, s vigyázzon minden férj, hogy a felesége ne sokat gondolkozzék magában éjjelente. Ezeknek a gondolatoknak mindig a férj vallja kárát.

A férj (nevetve): Ugyan, ugyan, ne rémítgess. Csak nem akarod velem elhitetni, drágám, hogy a te szép, okos fejecskédben olyan gondolatok fordulnak meg, amik nekem fájdalmat okozhatnak?

Az asszony: De igen. A legocsmányabb, a legförtelmesebb gondolatok járnak a fejemben. Eleinte csak ritkán jelentkeztek, elvéve, egy-egy pillanatra,

mint a futólagos fejfájás. De minél többet hagysz magamra, annál gyakrabban keresnek föl ezek a gondolatok. Most már mindennaposak, s úgy röpködnek a fejem körül, mihelyt kiteszed a lábadat, mint nyáron a szunyogok.

A férj: Hessegeds el őket, drágám.

Az asszony: De nem mennek. Rám ülnek, szívják a véremet, és mindennap és mindennap újra visszatérnek.

A férj (kis széket húz a hintaszék közelébe és leül): Hát mesélj, drágám. Mondd el a te különös, rossz gondolataidat, amik minduntalan visszatérnek, mint a harmadnapos hideglelés.

Az asszony: Elmondom, de nem lesz nagy örömed benne. Az jár az eszemben folyton-folyvást, hogy a házasságot azért találta fel a vallás, vagy a társadalom, mert nem jó az embernek egyedül lennie. S ime fordítva van a gyakorlatban. Amíg leány voltam, jóformán egy pillanatra sem hagytak magamra, s amióta asszony lettem, jóformán mindig egyedül vagyok. Hiszen ez éppen a fordítottja a házasságnak. Nappal, azt mondod, a kenyérgondok tartanak távol; este, azt mondod, egy-két órai szórakozást keresel.

A férj: No igen, drágám. Hiszen kenyér elvégre csak kell, és tollas kalap is és pointlace-toalett. Azért dolgozni kell és fáradni. És aki dolgozik egész nap, az megérdemel egy félórás szórakozást. Különbén, ha igazságos vagy, fiam, nem mondhatod egy szóval se, hogy elhanyagollak. Minden héten egyszer-kétszer elviszlek színházba vagy koncertbe,

orfeumba vagy kabaréba. Megyek veled estélyekre, bálókra, kirándulásokra, hébe-hóba még Abbáziába is lekísérlek.

Az asszony: Ez mind igaz. Jó vagy, gyengéd vagy, figyelmes, sőt néha bőkezű is. Nagyon elégedett vagyok, amikor velem vagy, de nagyon elégedetlen vagyok, amikor magamra hagysz. Én azt hiszem, hogy asszonyt csak akkor lehet túlgyakran magára hagyni, ha gyermeke van. Én gyermeket akarok.

A férj: De édesem . . .

Az asszony: Semmi édesem. Az asszonynak természetes joga van a gyermekre. A teremtés azért alkotta az asszonyt, hogy gyermeke legyen. Az asszonynak a hivatása, az életföltétele, a jóságának és hűségének a kútforrása a gyermek. Én gyermeket akarok . . .

A férj: Mégis különös, hogy ezt vacsora után, a fekete kávé és a kaszinó közt mondd nekem. Különben is biztosítalak . . .

Az asszony: Ne biztosíts semmiről. Négy éve vagyunk férj és feleség, elég időd volt a biztosításra.

A férj: Neked pedig elég időd volt a reklamálásra. S nem értem, hogy éppen amikor útra készen állok . . .

Az asszony: Türelmetlen vagy, édesem. Már izgat a klubélet, a bakkarat, a dőzsölés vágya. Ilyenkor nincs érzéked az asszonyok joga iránt. Csak a te jogtalan mulatozásod érdekel. Hát jó. Eredj a klubba, siess a barátaidhoz, próbáld ki a szeren-

csédet a kártyán. Én biztosra veszem, hogy szerencséd lesz, mert ime esküvel fogadom neked, hogy megcsallak, közönséges szarvasbogárrá teszek, hogy asszonyi jogaimat érvényesítsem. Én gyermeket akarok. (*Két könny szalad végig az urcán.*)

A férj (felcsókolja a könnyeket): Aranyos kis naiv csacsim. (*Mosolyogva.*) Igazán édes vagy, s erről a témáról még fogunk csevegni. Talán ha viszsztatérek. (*Kacagva el.*)

MÁSODIK JELENET.

SZEMÉLYEK:

Az asszony.

Az udvarló.

(Történik az udvarló elegáns legénylakásán. Egy kis asztalkán hideg sülték, nyalánkságok, cukorkák és gyümölcs. Egy hűtőben pezsgő, mellette egy üveg Grand Marnier.)

Az asszony (sűrű fátyollal az arcán, sötét utcái ruhában berobog): Beváltottam a szavamat. Itt vagyok!

Az udvarló (elébe rohan): Végre! (*Csókolja a kezét, a karját, a boáját, a fátyolát, a haját.*)

Az asszony (meglehetősen hidegen): Emlékezzék rá, hogy mit ígért. Én rendelkezem és ön vakon engedelmeskedik. Tehát üljön le szépen, itt szembe.

Az udvarló: Legalább tegye le a kalapját és fátyolát, hogy lássam.

Az asszony: Maga csak üljön le, s ne szóljon egy szót se. A kalapot úgysis leteszem, mert nehéz, legalább egy mázsa. És a fátyolt is leteszem, mert szeretek szembe nézni azzal, akivel beszélek. Így ni. (*Leül ő is.*) És most csevegjünk, kedves barátom.

Az udvarló (keresi a mondanivalóit): Végre itt van.

Az asszony: Ezt már mondta egyszer. Hát igen, itt vagyok. S más asszony ilyenkor elkezdi sírni (a drámákból ösmerem a helyzetet), s fölkiált: „Istenem, mit tettem? Mit tettem?“ Én nem kiabálok semmit, nem sírok és nem jajveszékelek, mert se magát nem akarom becsapni, se magamat. Én tisztában voltam vele az első pillanatban, hogy amit elkövetek, az gonoszság, csúfság, rosszaság. Bűnt követek el és csalást, s ettől a perctől fogva nem követelhetek senkitől joggal tiszteletet és nagyrabecsülést.

Az udvarló: Hogy mondhat ilyet. Hiszen még semmi bűnt se követett el?

Az asszony: Hagyja a frázisokat. Én ezt jobban értem. A bűn már teljes és megbocsáthatatlan abban a pillanatban, amikor itt vagyok. És megvetésre méltó teremtés lennék akkor is, ha most rögtön el is távoznék.

Az udvarló: De asszonyom . . .

Az asszony: Mondom, hogy senkitől se követelhetek joggal tiszteletet. Csak egy embertől, — öntől.

Az udvarló: Rabszolgája leszek életem végéig. Csókolni fogom a lába nyomát.

Az asszony: Dehogy is fogja. Hisz akkor önnnek végig kellene csókolnia az egész Andrásy-utat, amelyen kétszer mentem végig, mielőtt bejöttem magához. Mert nagy elhatározás kell hozzá, fiatal barátom, végtelen sok elszántság, s teljes leszámolás az élettél. Tudja ön, hogy micsoda áldozatot hoztam magának?

Az udvarló: Tudom. És örökké hálás leszek érte.

Az asszony: Ez a legkevesebb, amit megígérhet. Én többet követelek. S ezért tisztázni akarom a kettőnk helyzetét. Hallgasson csak rám.

Az udvarló: Hallgatom, asszonyom.

Az asszony: Maga meg fogja kísértetni szavakkal elaltatni a lelkiismeretemet, de előre kijelentem, hogy ez teljesen hiábavaló. Én tudom, amit tudok. Ettől a pillanattól fogva én egy házasságtörő asszony vagyok, akit a férje joggal kilökhet a házából, akit a társasága kiközösíthet, akit a környezete lenézhet, akit az egész világ megszólhat. Prédája vagyok a gonosz szóbeszédnek, s elijesztő példa vagyok a tisztas társadalomban. Az életemmel játszom minden pillanatban, s a becsületemet letettem a maga kezébe, hogy zsonglőrösködhetik vele, mint egy gumilabdával. Át tudja-e érezni, hogy mekkora áldozatot hoztam önnek?

Az udvarló: Elmondani nem tudom, amit érzek. De viszonzni tudom az áldozatait. Az életem az öné, rendelkezék vele.

Az asszony: Ezt vártam magától. Mert igenis, én is követelek magától áldozatokat. Igenis, rendelkezni akarok az élete fölött.

Az udvarló: Várom a parancsokat...

Az asszony: Ne olyan ünnepélyesen, édes barátom. Nem olyan veszedelmes a dolog, mint amilyennek az első pillanatban látszik. Nem követelem az életét, csak az óvatosságát. Ígérje meg nekem mindenre, ami szent, az anyjára, a becsületére, a szerelmünkre, hogy óvatos lesz. Hogy senki-nek se árulja el a mi boldogságunkat, se szóval, se tettel, se egy tekintettel. Hideg lesz hozzám és idegen, ha mások is látják, hogy nem küld virágot, nem jár-kél az ablakaim alatt, nem báméskodik rám a színházban, s nem velem akarja a négyest táncolni bálokon. És ígérje meg, erre esküdjön a legszentebb esküjével, hogy ennek a mi nagy szerelmünknek nem lesz semmiféle következménye.

Az udvarló: Asszonyom, amit kíván . . .

Az asszony: Az a világ legtermészetesebb dolga. Hát el akar veszíteni engem? Meg akar ölni? Arra sokkal egyszerűbb fegyver az a revolver, ami ott fekszik az íróasztalán. Egy pillanat alatt végezhet velem, mért akarna egy életen keresztül folyton ölni?

Az udvarló: Hiszen bizonyos mértékig igaza van.

Az asszony: Tökéletesen igazam van. A bűnös szerelemnek ne legyen gyümölcse, mint ahogy az ojtott gyümölcsnek nincsen magja. Aki bűnt követ el, ne adjon róla bizonyítékot. Különben ostoba

ember. És ha elrabol valakitől jogokat, ne erőszakoljon reá kötelességeket. Különben gazember.

Az udvarló (mogorván maga elé néz).

Az asszony: Ne nézzen olyan haragosan. Amiről én magának beszélek, az az asszony joga. Nem akarok gyermeket. Az én életemet eldobhatom. Az az enyém. Ha odateszem a lába elé, hogy tapossa el, kinek mi köze hozzá? De a meg nem lévő élet fölött se én, se ön nem rendelkezhetünk. És nem dobhatjuk oda prédául egy harmadiknak, se ön, se én. Én nem akarok gyermeket.

Az udvarló (meghatottan leborul az asszony előtt, s csókolja a lábát).

Az asszony: Ne ott. Az ajkamon csókolj. Így. És tiszteld az asszony jogát.

Az udvarló: Esküszöm rá.

Ujra otthon.

(Történik a városligeti Gerbeaud-pavillonban, délután hatkor. Az asztalok körül csak kevesen ülnek, ami természetes is, ilyenkor augusztus legelején. Szereplő személy kettő van: az első hölgy és a második hölgy. Az első hölgy egy ernyővel fedett asztal mellett ül és teát iszik. A második hölgy ebben a pillanatban érkezik s biztos lépésekkel egyenesen az első hölgy asztalához siet.)

A második hölgy: Csakugyan te vagy, édesem. Már messziről megismertelek erről a piros nyerselyemruhádról és barna kalapodról. Mind a kettőt ismerem tavasz óta . . . Megengeded, édes?

Az első hölgy: Parancsolj, drágám. Én is már messziről megismertelek. Még mindig olyan széles és nehézkes a járásod. Hogy a tavaszi ruhámat vettem föl, azon ne csodálkozzál, édes. Csak tegnap kerültem haza s még a fele podgyászomat se csomagolhattam ki . . . Ül le, drágám, s rendelj valamit.

A második hölgy (a pincérhez): Egy tejeskávét kérek, sok habbal. (*A hölgyhöz.*) Már tegnap óta itthon vagy? Én csak ma érkeztem, ma reggel, s boldog leszek, ha minden podgyászom együtt lesz egy hét alatt. Oh, ha én már a kicsomagolásra gondolhatnék!

Az első hölgy: És a ruha, ami rajtad van? Ez egészen új?

A második hölgy: Dehogy, édes. Hogy kaphattam volna új ruhát haza, amikor csak ma érkeztem meg. Ezt el se vittem. Az ilyen szegényes rongyot kár lett volna ide-oda cipelni. (*Hozzák a kávét.*) Micsoda vággyal ülök most a habos kávéhoz. Két hónap óta színét se láttam. Örökösen az a tea, tea, tea! Fúj, undorító . . . Azaz bocsánat, csak most látom, hogy te teát iszol.

Az első hölgy: Mert már torkig vagyok a kávéval. Reggel bivalytejes kávét ittam, olyan vastag föllel, mint a medvebőr. Délután habos kávét ittam, annyi habbal, hogy a férjemnek kínáltam a maradékot, — borotválkozásra.

A második hölgy: Kávét ittatok? Akkor te csak magyar fürdőben lehettél. Vagy legföljebb Marienbadban.

Az első hölgy: Igen, a Tátrában voltunk. Tudod, tavaly Olaszország, két éve Svájc, harmadéve Osztende, folyton és folyton a külföld. Már vágyódtunk egy kis idegen szóra is, hát itthon maradtunk. Különben is a férjemnek, hála Isten, olyan jól ment a dolga az idén, hogy nem szorultunk külföldi für-

dőre. Tellett (jó órában legyen mondva) magyar fürdőre is.

A második hölgy: Mi az olasz tavakat jártuk be: a Comót, a Maggiore-t, a Gardát. Nem takarékoságból, bizony Isten. Onnan hoztam haza a vágyat egy kis habos kávé és paprikás csirke után. Siettem hát ide, ahol olyan szerencsém volt, hogy veled találkozhattam, s innen a Kovácshoz megyek (az uram eljön értem) egy kis paprikásra.

Az első hölgy: Pompás. Én meg a csirkével vagyok torkig s innen szintén a Kovácshoz megyek az urammal, mert már vágyódom egy jó francia vacsorára: sole fritte-re vagy valami chambord-mártásos hússal.

A második hölgy: Nagyszerű, akkor együtt lehetünk este is. Az uram is boldog lesz, ha veletek töltheti az estét. (*Hamisan meginti.*) Különösen veled, te gonosz, kacér teremtés, te, aki teljesen elhódítottad tőlem a férjem szívét.

Az első hölgy: Nono. Nem nagyobb mértékben, mint ahogy te behálóztad az én öregemet. Egyébként beszéljünk okosabb témákról. Milyen időtök volt, milyen társaságotok? Mulattatok-e sokat? Mesélj már. Hiszen aki ilyen nagy útat tett meg, annak sok a mesélni valója.

A második hölgy: Oh, dehogy. Annak van sok mesélni valója, aki egy helyen ül, aki ugyanabban a körben forog sokáig. A regények kiformalódásához idő kell, a pillanat csak kalandokat szül.

Az első hölgy: Nekem mondd? Persze, hogy idő kell a regényekhez. De az idő magában nem elég.

Még kell hozzá egy-két regényhős is. Azokat pedig a magyar fürdőkben szörnyen nehéz föltalálni. Szóval időm volt, de regényem nem volt. Egyébként a regénynél mindig érdekesebb a kaland. Meséld el, édesem, a kalandjaidat, — ha voltak.

A második hölgy (magában): Sajnos, nem voltak kalandjaim, de ha lettek volna, nem mondanám el. (*Fenszóval.*) Mondom, drágám, hogy az olasz tavakon voltunk, kóborolva egyik helyről a másikra és sehol se voltunk tovább két-három napnál. Még Belaggióban se, vagy Rivában. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy hijján voltunk a jó társaságnak, vagy hogy egy-két nap nem elegendő idő egy kelles és érdekes kaland átélésére. Ezt neked, a tapasztalt, okos asszonynak úgysis hiába mondanám. Hanem megmondom neked az igazi okot, drágám. Az olasz ég nem alkalmas a flörtölésre. Nagyon meleg van. Édesem, én nem mondom neked, hogy valami rideg és hideg természettel áldott meg az ég. Dehogy. Csakhogy folyton pirosra főtt rákokat látni magunk körül, sub titulo férfi, ez nem valami mulatságos dolog. És nem is szeretem az izzadó emberiséget. Az a férfi, akinek az arcáról, a kezéről, a hajáról, az egész lényéről csurognak a verejtékcseppek, az nem is férfi az én szememben. Sokkal többet foglalkozik a zsebkendőjével, amellyel törölgeti magát, mint az asszonnyal, akit meg akarna hódítani.

Az első hölgy: Istenem, Istenem, milyen meszire van az ember az igazságtól, amikor csak a saját dolgait tekinti, s nem az általános emberit. Lásd,

mi ott fönn a Tátrában szinte elepedtünk egy kis melegségért. Mi ott úgy éreztük, hogy a szeretkezésnek és a flörtnek melegágyra van szüksége, mint az exotikus virágnak. Rideg klímában nem tud megőnni. A férfiak egyenesen utálatosak voltak odafönn. Mindegyiknek shawl volt a nyakára csavarva, s übeciherbe burkolta magát, mégis náthás volt és vacogott a foga. Mondd csak, mit csináljon az ember egy udvarlóval, akinek vörös az orra és vacog a foga? Kinevettük őket. Azaz, hogy nem is egészen biztos, hogy mi neveltük ki őket és nem ők minket. Mert hogy őszinte legyek, nekünk asszonyoknak is vacogott a fogunk és vörös volt az orrunk.

A második hölgy: Igazán nem értelek, édes. Hiszen a szerelem igazi időszaka a hűvös idő, amely még a verebeket is arra kényszeríti, hogy összebújjanak és egymást melengessék a testükkel. Mennyire vágyódtunk mi asszonyok a forró olasz ég alatt egy kis hűvösségre!

Az első hölgy: Mi pedig egy kis melegre vágytunk, egy kis szíveket olvasztó melegségre. Nem képzeled, édesem, hogy egy kis shawl mennyire elzárja a szívet a szerelem elől.

(Messziről fölmerül két úr alakja. A férjek ők, akik érkeznek az asszonyaikért. Már valahol az úton találkozhattak, mert nagyon mélyen elmerülve beszélgetnek.)

Az első férj: Hiszen szép, szép, barátom, a Tátra, mondhatnám gyönyörű. A természet szép, a társaság szép, az élet szép. Ózonfürdő, valóságos

ózonfürdő. Csak éppen pihenés nem, barátom. A nyári hűvösség, a sok ózon, a friss vérkeringés, az örökös kirándulások ifjúvá varázsolják az embert, fölébresztik a szunnyadó vágyakat. Mit mondjak neked: második nászúton voltam a Tátrában, nem pedig pihenőn. El is határoztam, hogy jövő nyáron, ha az Isten éltet, akárhová megyek, csak a Tátrába nem . . .

A második férj: Hát akkor menj akárhová, de Olaszországba ne menj. Nem mese az gyermek, de örök igazság, az olasz föld a szerelem hazája. Ott a nap nem tikkasztó, nem fárasztó, nem kimerítő, hanem vágyakra ébresztő. Úgy éltem, mintha újra húsz éves lettem volna, s ha hallgatok a természet parancsoló szavára, most rögtön elmegyek valami hűvös, száraz vidékre üdülni. Mondhatom neked, egy-két éven belül aligha megyek újra Olaszországba.

(A hölgyekhez sietnek, mindegyik a karjára ölti a másik feleségét s elindulnak vacsorálni.)

Az első férj (a második hölgyhöz): Önnel akár rögtön elindulnék olasz földre.

A második férj (az első hölgyhöz): Ha lehetne, a Tátrába vágynám magát vinni.

Asszonyhűség.

SZEMÉLYEK:

Az idősebb úr. (Nem is olyan idős. Negyven és ötven közt lehet, de sokkal közelebb a negyvenhez, mint az ötvenhez. Az arca friss, fiatalos és ráncatlan, a szeme éles és villogó, az ajka piros. Csak a haja őszül erősebben, mint másoknál. Koromfekete haja lehetett valamikor.)

A fiatal asszony. (Nem is olyan fiatal. Húsz és harminc közt lehet, de nyilván sokkal közelebb a harminchoz, mint a húszhoz. A haja szalmasárga. Valamikor sötétebb lehetett. Az asszony nagyon szép és életvidám.)

A fiatal asszony: Én se magának nem hiszek, se a színdaraboknak nem hiszek, az ujságoknak se hiszek és a mindennapos pletykának se hiszek. Egyszerűen nem igaz, hogy annyi sok hűtelen asszony van a világon, amennyiről beszélnek, írnak, komédiáznak és pletykáznak.

Az idősebb úr: Persze, hogy nem igaz. Nem annyi a hűtelen asszony, a hányról beszélnek, ír-
nak, komédiáznak és pletykáznak. Nem annyi. Ha-
nem tízszer annyi.

A fiatal asszony: Lárifári. Hát maga azt hiszi,
hogy amit sok gonosz nyelv összehord, amit a sok
ferde agy kieszel, az mind igaz? Az üdvösségemet
teszem rá, hogy száz asszony közül, akit a gonosz
indulatu gyanu szemre vesz, legalább húsz ártatlan.

Az idősebb úr: Én engedékenyebb vagyok és
tovább megyek. Negyvenet engedélyezek a százból,
hogy föltétlenül ártatlan abban a hűtlenségben,
amivel meggyanusítják. Ámde nem lehetetlen, hogy
más hűtlenségben viszont bűnös. És talán azt hiszi,
asszonyom, hogy azok a nők, akikről soha senki se
beszél, akiket alig ösmernek, akikkel alig törődnek,
az mind hűséges teremtés? Dehogy. Száz közül,
akiről nem beszélnek, legalább kilencven megérde-
melné, hogy beszéljenek róla.

A fiatal asszony: Ugyan mit akar ebből ki-
hozni? Talán csak nem azt, hogy minden asszony
hűtelen?

Az idősebb úr: Nem egészen azt. Többet. Azt
akarom kihozni, hogy az asszonyi hűtelenség sok-
kal több, mint amennyi az asszony. Azt akarom
kihozni, hogy ha statisztikát tudnánk és akarnánk
csinálni az asszonyi hűtelenségről, a hűtlenségek
száma legalább négyszer-ötször akkora volna, mint
az asszonyok száma.

A fiatal asszony: Szóval nincs asszonyhűség,

Maga igazán kedves ember. Úgy beszél, mintha nem volnának anyák, feleségek, nővérek a világon.

Az idősebb úr: Dehogyan is beszélek úgy. Abból, ha az orvosok konstatálnák, hogy minden második ember tüdővész, még nem következik, hogy ket-tőnk közül az egyik okvetlenül sorvadásos. Ha akarja, írásban adom, hogy hiszek az asszonyi hűségben. Tudom, hogy van. Éppen úgy van, mint a hogy megvan a Halley-féle üstökös. Persze, arról viszont én nem tehetek, hogy ez is csak minden hatvanötödik esztendőben tér vissza.

A fiatal asszony: Jól van. Higyje, hogy ritka dolog az asszonyhűség. Én nem hiszem. Én olyan gyakorinak tartom, mint az esős napokat. De akár ritka, akár nem, mindenesetre becses, értékes és tiszteletreméltó. És ha ritka is ezenfelül, akkor még becsesebb és még értékesebb.

Az idősebb úr: Ebben megint nem értünk egyet, asszonyom. A ritkaság többnyire csak kuriózzummá tesz, de nem igazi értékké. A sziámi ikerpár csak ritkaság, mégse szerettem volna ebben a vállalkozásban résztvenni.

A fiatal asszony: Hogy maga mit szeret, vagy mit nem szeret, az ebben a kérdésben éppenséggel nem fontos. Maga képes rá, hogy jobban szereti az asszonyi hűtlenséget, mint a hűséget. És a saját szempontjából talán igaza is van. De nagy emberi szempontokból a női hűség egyike a legbecsesebb értékeknek a világon.

Az idősebb úr: Nono! A női hűség semmi esetre se érték. Mert aki értéknek nézi, attól már nem vir-

tus, hogy vigyáz rá és megőrzi. A gyémántgyűrűjére is csak azért vigyáz, mert értéknek tartja. Abban a pillanatban, amikor meggyőződik róla, hogy semmi különös értéke nincs, biztos, hogy elhajtja. Az asszonyhűség, higgye el, nem érdem és nem érték. Szokás csak, olyan, mint a körömrágás. Érdem csupán a látszat gondos megóvása. A hűtelen asszony, higgye el, kedvesebb az urának, a szüleinek, a környezetének, a világnak, amikor hűnek tetszik, mint a hű asszony, amikor hűtellennek látják.

A fiatal asszony: És az öntudat; az önnek semmi?

Az idősebb úr: Nem éppen semmi, de nem is sokkal több. Az öntudat is többnyire csalás, mint a hűtelenség. Ezzel másokat csalunk meg, azzal magunkat csaljuk. Vagy azt gondolja talán, hogy abban az asszonyban, akinek egy csomó hűtlenség van a háta mögött, nincsen öntudat? Igen gyakran sokkal több, mint az egyszerű, butuska, hűséges libákban.

A fiatal asszony: Mondhatom, bectelen teóriák. Maga még képes bebizonyítani, hogy az asszonyi hűtlenség a világ legtermészetesebb, legjogosabb és leghelyesebb dolga.

Az idősebb úr: Ennyire talán nem megyek, asszonyom. De hogy bizonyos esetekben, bizonyos körülmények között a hűtelenség nemcsak megbocsátható, hanem teljesen jogos, helyes és természetes, azt igenis állítom. Olyan jog ez, amellyel nem kell, de szabad élni.

A fiatal asszony: Például mikor?

Az idősebb úr: Olyankor, amikor például lopni is szabad. Ha éhezem, ha koplalok, ha nyomorgok, ki mer rám követ dobni, mert elloptam egy kalácsot? Ha az életemet menthetem meg vele, nem természetes-e, hogy inkább odaadom a rablónak a pénzemet és ékszereimet? És ha nincsen gyermeke egy asszonynak, s reménye sincsen rá, hogy anya lehessen, nincs-e joga megkövetelni a természettől, hogy adja vissza ezt az emberi jogát?

A fiatal asszony: Ej, ezek a legritkább esetek.

Az idősebb úr: Nem is olyan ritkák, mint az ember gondolná. Mindig sokkal több az éhes ember, mint a jóllakott. Csakhogy a jóllakottak sohase gondolnak reá, hogy mások éhezhetnek is. A szerelemhez ugyanolyan joga van az embernek, mint a levegőhöz. Ha egy asszony szegény és nyomorog, ugy-e elmehet az ismerőseihez és barátaihoz, hogy segítsenek rajta. És mindenki azt érzi magában, hogy gazember volnék, ha nem támogatnám a szegényt. Változik-e az emberi jóság, ha a koldus nem kenyérre, de csókra éhes?

A fiatal asszony: Oh, azt tudom, hogy ilyen koldusokkal maguk roppant bőkezűek volnának. Csakhogy kenyérre éhezhetik az ember, szerelemre nem. Kenyeret lehet kérni, szerelmet csak adni lehet.

Az idősebb úr: Nem igaz ugyan egészen, de mondjuk, hogy így van. Hát ad szerelmet és csókot. Az éhezőnek és szomjazónak nem mutat ajtót. Ez is csak jóság volna.

A fiatal asszony: Okoskodás és csalás ez mind.

Én hiszek az asszonyhűségben. Van, mert nélküle nem lehetne meg a világ.

Az idősebb úr: Igaz. Van asszonyhűség. Az is igaz, hogy nélküle meg se lehetne a világ. Csak az nem igaz, ha az emberek azt hiszik, hogy az asszonyhűség csak úgy nő az árok partján, mint az utilapu. Az nem igaz, hogy elmegyek háztűznézőbe, megalkuszom a szülőkkel, elveszek egy leányt, elveszem a pénzét s elveszem egyúttal a hűségét is. A leányt elvehetem, a pénzét megkaphatom, a szerelmét élvezhetem, de a hűségét meg kell érdemelnem. Kerti virág a hűség, melegágyban terem csak meg. Aki elültette, aki fölnevelte, aki dédelgeti, ápolgatja, az élvezheti az illatát is. Nagyritkán megesik ugyan, hogy vadon is nő, s még akkor is hajt virágot, amikor lábbal taposnak rajta. De ez csak természetesi csoda.

A fiatal asszony: Tehát akihez nem hű az asszonya?

Az idősebb úr: Az nem érdemes az asszonyhűségre!

A fiatal asszony: És ezek után is föntartja, hogy ritka virág az asszonyhűség?

Az idősebb úr: Csak ezek után merem nyugodtan állítani. Mert az igazság az, hogy csakugyan kiveszőben van az asszonyhűség. De nem azért, mert az asszonyok rosszak, hanem azért, mert a férfiak rosszak.

Az érdektelen asszony.

SZEMÉLYEK:

Az érdektelen asszony.

Az elegáns úr.

(A fürdőhely kaszinójában egy kis fekete asszony ül a szalón egyik sarkában. A képeslapokat nézegeti. Néha-néha elnéz az ujságja fölött, mintha gondolkoznék, vagy várna valakit, vagy valamit. A teremben föl és alá jár az elegáns úr. Elmélkedik.)

Az úr (magában morfondál): Nem szép, határozottan nem szép. Csak érdekes. A termete nem valami fölséges. De bájos. A megjelenése nem megigéző. De valami jóleső melegség árad ki belőle. Határozottan ő az egyetlen asszony tíz mérföldnyi területen, akivel érdemes komolyan foglalkozni. Tehát komolyan fogok vele foglalkozni. *(Határozott léptekkel közeledik a kis fekete asszonyhoz.)*

A hölgy (megint csak elnéz az ujságja fölött).

Az úr: Kezét csókolom, nagyságos asszonyom. Remélem, nem zavarom.

A hölgy: Éppenséggel nem. Üljön le és ha önnek is úgy tetszik, beszéljünk egy kicsit.

Az úr: De hisz ön éppen olvasott. Talán valami nagyon érdekeset olvasott.

A hölgy: Semmi érdekeset nem találtam az ujságokban. De nem is kerestem, mert előre tudtam, hogy semmi érdekes nincs bennök. A képek szürkék, a szöveg unalmas. Csak azért nézegetem őket, hogy éppen nézegessek valamit.

Az úr: Ej, asszonyom, olvasni mégis csak kell az embernek.

A hölgy: Nem kell. Még a napilapokat se olvasom el. Ami érdekes bennök, arról úgyis beszélnek az emberek és a sok beszédből megtudok mindent. Ami pedig nem érdekes, minek olvassam el?

Az úr: De regényt, könyvet, komoly munkát csak szokott olvasgatni?

A hölgy: Világért sem. Azokat az uram olvassa el. S ami őt foglalkoztatja, azt elmeséli nekem. Így mindjárt kritikát is kapok, nemcsak olvasmányt. S tudja, az ilyesmi nagyon fontos a házasságban. Legalább van miről beszélgetni.

Az úr: Zenél?

A hölgy: Dehogy. Minek is? Tudja, hogy mit mesél Mikszáth Kálmán az egérről? (Az uramtól tudom ezt az elmésséget.) Ha valaki nagyon ráadja magát az egér természetrajzának a tanulmányozására, akkor egy-két évi gyakorlat után elsajátíthatja azt az ügyességet, hogy összefogdossa a házában az

egereket. Ámde egy macska már kéthetes korában magától is tudja. Ha tíz esztendeig tanulom és folyton gyakorlom, talán tudnék tűrhetően hegedülni vagy zongorázni. De a cigánygyerek magától megtanúlja egy-két hét alatt és jobban tudja. Arra, hogy másoknak muzsikáljak, túlságosan jónak tartom magamat. Arra, hogy magamnak muzsikáljak, túlságosan rossznak.

Az úr: Vallja be, hogy ilyen elvek mellett meglehetősen unalmas az élete.

A hölgy: Nem. Pedig ön még nem is tudja, hogy mi mindent nem csinállok én mindabból, amit a mai asszonyok csinálnak. Például nem kártyázom. Nem is ösmerem a kártyát s nem is érdekel. Nem cigarettázom. Egyszer megpróbáltam egy-két szippantást, de nem izlett. Elhajítottam a cigarettát. Nincsenek barátnőim. Nem hiszek a nők önzetlen barátságában. A nők barátkozása vagy toalettdolgában, vagy udvarlók dolgában vezet versengésre. Már pedig nekem se pompás toalettjeim nincsenek, se udvarlóim.

Az úr: Engedje meg, asszonyom, hogy ez utóbbi állításában kételkedjem. Nem azért, mintha önnek nem akarnék hinni, de mert az mégis lehetetlen, hogy az egész férfivilág olyan hülye legyen, hogy az ilyen bájos asszonyt elhanyagolja.

A hölgy: Pedig úgy van. Először is én nem akarok udvaroltatni magamnak. Aki nem tetszik, annak az udvarlását a szívem utasítja vissza; aki tetszenék, annak az udvarlását az eszem nem fogadja el. Különben nem is kell nagyon védekezniem.

Nekem nem is udvarolnak, mert érdektelen asszony vagyok.

Az úr: Ezt nem értem. Érdektelen asszony nincs is a világon.

A hölgy: De van s én a legkiválóbb példányok közé tartozom. Nem vagyok szép s nem is vagyok csúnya. A szépség mindig érdekes, a csúfság igen gyakran, de a közönséges arc mindig érdektelen. Akár hiszi, akár nem, én egész napokon át sétálhatok az utcán, és senki se fordul meg utánam. A természetemmel is mostohán bánt a természet. Nem vagyok nagy, nem vagyok kicsi. Igénytelen a figurám, érdektelen. Talán ha kövérebb volnék, vagy soványabb, ha nagyobb volnék, vagy kisebb, akkor észrevennének az emberek. De így érdektelen vagyok mindenki számára. A ruháimmal sincsen szerencsém. Nem vagyok elég gazdag, hogy elkápráztassam az embereket, s nem vagyok olyan izléstelen, hogy rikító színekkel és föltűnő formákkal keltsem föl a közfigyelmet.

Az úr: Istenem, hiszen ezer tulajdonsága van, ami elbájoló és szeretetreméltó. Okos, kellemes, higgadt, ötletes, izléses. Mind olyan kiválóság, ami megérdemli a hódolatot.

A hölgy: Nem vagyok okos, mert akkor nem maradnék érdektelen; s ha okos is volnék, hogyan tudnák meg az emberek, mikor érdektelen vagyok. Az érdektelenségem pedig messziről lerí rólam. Nem tudok hangosan beszélni, nem tudom a promenádot betölteni a kacagással. Ha egy történetet hallok, még aznap elfelejtem, ha egy pletykát mon-

danak el, nem adom tovább. Nem csinálok rosszat, amit titkolnom kellene és nem csinálok jót, amit hirdetni illenék. Ej, mondom magának, abszolúte nem vagyok érdekes asszony.

Az úr: De hisz így unalom és gyötrelmem az élete.

A hölgy: Nem az. Persze maguknak, elegáns világfiaknak nem megy a fejükbe, hogy nyugodt, csöndes, szenzáció nélküli boldogság és megelégedés is lehet a világon. Hogy az ember élhet akár száz évig jól vagy rosszul, anélkül, hogy bármiféle regény szövődne bele az életébe. Pedig olyan asszony, mint én, nem egy van, de millió. Mint ahogy sokkal több ember van olyan, aki sohase evett osztrigát és sohase ivott pezsgőt, mint olyan, aki mindig osztrigát eszik és pezsgőt iszik.

Az úr: Mindent elhiszek önnek, asszonyom, amit eddig mondott. Csak azt az egyet nem hiszem el, hogy ennek így kell lennie, s ez így van jól. Fölteszem, de el nem fogadom, hogy ön csakugyan érdektelen asszony, — hát legyen érdekes. Nincsenek szenvedélyei, — hát keressen magának. Nincsen udvarlója, — hát fogadjon el engem. Csak rajta áll, hogy akár huszonnégy óra alatt, de akár egy perc alatt is változtasson elvein, a szokásain, a viselkedésén, az életmódján. S mindjárt érdekes asszony lesz . . .

A hölgy: Nem. Nem is tudnám megtenni, de nem is akarnám. Látta, van például egy hosszú, unalmas, szürke rossz regény a világon. (Több is van, nemcsak egy.) S mondja csak, ha erről a

rossz könyvről letépem a szürke borítékot, letörlöm az unalmas címet, s adok neki új kötést, új címet, új formát, jó könyv lesz-e ezzel a rossz könyvből? Dehogy. A könyv ugyanaz marad. Hiába kezdenék én most már másképp élni, másképp berendezkedni, másképp viselkedni. Nem használna semmit. Én már mindenképpen érdektelen asszony maradok.

Az úr: Én rászánnám az életemet, hogy önt valamivel érdekesebbé tegyem — és boldogabbá.

A hölgy: Hiábavaló. Nem lehet. Amit egyszer a természet elhibázott, azt nem javítja ki a jóakarat. És nem is volna helyes. Ilyen asszonyoknak is kell lenni, mint én vagyok. Követendő példa nagyon keveseknek és elijesztő példa nagyon sokaknak. Hanem adok önnek egy jó tanácsot. Lássá, maga csak két-három napja van itt a fürdőn, s megsajnálta engem, mert mindig egyedül lát. Ön nem érdeklődésből akar velem foglalkozni, hanem részvétből. Udvaroljon hát másnak, akit nem sajnál. Itt van például a szép méltóságos asszony. Már nem egészen fiatal, de nem is nagyon öreg. Szép, formás, előkelő: olyan karcsú, hogy mindenkinek kalapot kell emelnie a magyar fűzőipar előtt. Ő méltósága azonfölül még minden udvarlóját karrierhez segítette. Vagy itt van a szeszgyáros leánya. Ő nem szép, de fiatal. És annyi a hozománya, hogy arannyal fedheti be minden szeplőjét. De ha nem akar házasodni, akkor itt van a szép bankárné. Lássá, ez a legérdekesebb asszony a világon. Ha férfi volnék, okvetetlenül beleszeretnék. Legalább egy hétre. Vagy . . .

Az úr: Köszönöm, asszonyom. A kurlistát már én is olvastam.

A hölgy: Nem akarom elmondani az egészet, bár elmondhatnám legalább a nagyobbik felét. Csak éppen az érdekes asszonyokat sorolom föl. Akikkel érdemes foglalkozni.

Az úr: Abból se kérek egyelőre. Talán majd holnap, vagy holnapután. Addig kerülni fogom önt. De azzal a tudattal fogom kerülni, hogy az egész fürdön ön a legérdekesebb asszony. Csókolom a kezét.

A hölgy (ismét egy képeslapot vesz a kezébe, s úgy tesz, mintha olvasgatna benne).

Az úr (megindul kifelé. Elegáns mozdulattal a fejébe nyomja kalapját, a botját pedig pörgeti az újjai között. Magában morog): Határozottan érdekes asszony ez az érdektelen asszony. Csak az a kár, hogy már van szeretője. Biztos, hogy van szeretője.

Miért hű az asszony.

— *Drámai jelenet.* —

SZEMÉLYEK:

Az öreg gróf.

A fiatal báró.

(Történik két lány karosszékekben, egyik előkelő kaszinónkban. Az egyik karosszékekben az öreg gróf ül már jó ideje és ujságokat böngész. A másik karosszékbe a fiatal báró telepszik bele, éppen most. Az öreg gróf vidáman mosolyog. A fiatal báró kedvetlenül bámul maga elé.)

Az öreg gróf: Kedvetlen vagy, Fred. Föltűnően kedvetlen. Vesztettél?

A fiatal báró: Ellenkezőleg. Nyertem.

Az öreg gróf: Sokat?

A fiatal báró: Nem, keveset. Sokat nyerni nem is lehet. Amit nyer az ember, akármilyen sok, mégis kevés. Amit vesz az ember, akármilyen ke-

vés, mégis sok. Különben te tudod, én nem a pénzért játszom.

Az öreg gróf: Tudom. A játékért játszol. Neked nem a nyereség okoz örömet, vagy a veszteség bánatot. Csak a játék kell. És nem a nő kedvéért udvarolsz a nőnek, hanem a szerelem kedvéért. Szerencsés temperamentumod van. S ami most kedvetlenné tesz, — fogadni mernék rá, — valami szerelmi csalódás.

A fiatal báró: Az. Vagy legalább olyanféle. Magam se vagyok tisztában a dologgal.

Az öreg gróf: Öntsd ki a szívedet.

A fiatal báró: Már csak bevallom becsületesen, azért ültem ide melléd, ebbe a csöndes sarokba. Fúrja a dolog az oldalamat. El kell mondanom. Már csak azért is, mert nem tudok tisztán látni, nem tudok magamnak ítéletet formálni. Az eset nagyon különös.

Az öreg gróf: Gyűjts egy szivarra. Egy jó szivarra, — tessék. S most igyál egy pohárka Coingtreatut. Szervusz! Ez jó volt. S most mesélj.

A fiatal báró: Egész délután otthon ültem és vártam... A szobámat telerakattam virágokkal, az asztalokat telerakattam édességekkel, az inast, a gazdasszonyt elküldöttem és vártam. Azt hiszem, már kitalálhattad, hogy kit vártam.

Az öreg gróf: Hogy kit vártál, azt nem is sejttem. Hogy mit vártál, biztosan tudom. Asszonyt vártál.

A fiatal báró: Szép asszonyt, bájos asszonyt, okos asszonyt. Már régen udvarolok neki. Követem,

mint az árnyéka. Vagy két hónapja szerelmet vallottunk egymásnak, én neki, ő nekem. S mégis, csak most tudtam rávenni, hogy jőjjön el hozzám.

Az öreg gróf: Jobb későn, mint soha.

A fiatal báró: De nem jött el. Késő estig vártam, idegsorvasztó izgalmak közt vártam, s nem jött el. Hanem egy levelet küldött.

Az öreg gróf: Furcsa asszony. A rendez-vous vagy megtartja az ember, vagy elmulasztja az ember, de nem kommentálja.

A fiatal báró: Nem jött el, hanem egy tizenhat oldalas levelet küldött. Itt van a zsebemben. El akarod olvasni?

Az öreg gróf: Érdekes lehet, de... nem tudom, vajjon?...

A fiatal báró: Megsértesz vele, ha aggodalmaskodol. Ha én odaadom a levelet, te bátran elolvashatod. Nincs aláírva, nem tudod, ki az illető és sohase fogod megtudni. Ha csak egy makulányi eshetőség volna rá, hogy ráismersz, nem mutatnám a levelet.

Az öreg gróf: Nem is ebben az irányban vannak aggodalmaim, kedves barátom. A tizenhat oldal aggaszt. Hiszen gyönyörű dolog, mesés dolog, a legédesebb dolog a világon a szerelmes levél. De csak annak, akinek szól. Annak tizenhat oldal is kevés. Nekem kettő is sok. Mégis csak legokosabb lesz, ha elmondod, hogy mi van abban a tizenhat oldalas levélben.

A fiatal báró: Megpróbálom, bár szinte lehetetlen. Mert abban nincs egy fölösleges szó. Minden

betű hozzátartozik, az egész valósággal össze van nőve. Ha csak egy sort is elhagyok, mintha egy szemet vennék ki a láncból. Nincs többé lánc.

Az öreg gróf: No, majd segítek rajtad. Egy-két kérdéssel. Akarsz felelni?

A fiatal báró: Szívesen.

Az öreg gróf: Hány éves az asszony?

A fiatal báró: Nem tudom bizonyosan. Huszonöt és harminc között lehet. De közelebb a huszonöthöz, mint a harminchoz.

Az öreg gróf: Veszedelmes idő. Ilyenkor legszerelmesebbek az asszonyok. És ilyenkor szeretnek leginkább leveleket írni. Sok levelet és hosszú levelet. De menjünk tovább. Hány éves a férje?

A fiatal báró: Ötven és ötvenöt között van. Inkább közelebb az ötvenöthöz, mint az ötvenhez.

Az öreg gróf: Nagyszerű. Az asszonyt fiatalítod egy-két esztendővel, a férjet öregíted. De mindegy. Ötvenöt év az a kor, amikor a férjek már érettek a szarvakra. Menjünk tovább. Szellemi tulajdonságok?

A fiatal báró: Az asszony lángeszű. Művelt, okos, elmés. A férj bamba. Jó, derék, becsületes, de tutyimutyi ember.

Az öreg gróf: És gazdag?

A fiatal báró: Gazdag és bőkezű. Az asszonynak még nem volt olyan kívánsága, ami nem teljesedett volna első szóra.

Az öreg gróf: Van a férjnek szeretője?

A fiatal báró: Nem is volt soha.

Az öreg gróf: Hány éve vannak együtt?

A fiatal báró: Régen. Az asszony tizennyolc éves volt, amikor férjhez ment.

Az öreg gróf: Gyermekek?

A fiatal báró: Nincs. Nem is volt.

Az öreg gróf: Még egy kellemetlen kérdésem is van. Volt az asszonynak szeretője?

A fiatal báró: Soha. Szerette a vidám életet, flirtölt, udvaroltatott magának, de soha senki roszszat nem beszélt róla.

Az öreg gróf: Ez elég. Tehát nem volt viszonya. Mert ha beszélnek róla, még nem bizonyos, hogy van, de ha nem beszélnek róla, akkor bizonyos, hogy nincs. Most már köszönöm, eleget tudok.

A fiatal báró: Tehát elmondjam a levél tartalmát?

Az öreg gróf: Dehogy. Most már eleget tudok arra, hogy ne mondd el a levél tartalmát. Most már akár én magam is el tudom mondani, hogy mi van abban a tizenhat oldalas levélben.

A fiatal báró: No, erre kíváncsi vagyok.

Az öreg gróf: Tehát tizenhat oldal. Kezdődik azon, hogy a nő tudja, hogy fájdalmat okozott neked, hogy megcsalt, hűtelen lett hozzád, még mielőtt hű lehetett volna. De ezt meg kell bocsátanod. Mert amikor fájdalmat okoz neked, nagyobb fájdalmat okoz önmagának.

A fiatal báró: Ez csakugyan benne van.

Az öreg gróf: Egyéb is van benne. Az, hogy ő szeret téged. Lelke egész hevével szeret. És ez sokat mond. Mert forró vér kering az ereiben, pokoli vágyak kergetőznek az ereiben. Vágyak, amikre

sohase talál kielégítést. Mert férje, ámbár jó ember, derék ember, talpig becsületes ember, nem érti meg őt. Nem értette meg soha, nem is fogja megérteni soha.

A fiatal báró: Szóról-szóra így van.

Az öreg gróf: Megcsalhatná a férjét. Mert ő nem azok közül az emberek közül való, akik beléhalnak a szerelmi csalódásba. Sőt ha megtudná, amit úgyse tudna meg soha, akkor se tenne valami rendkívülit. Nem ölné meg a csábítót, nem ölné meg a hitvesét, sőt el se kergetné magától. Minden valószínűség szerint megbocsátana, sőt netán hallgatna, mint a sír, s el se árulná, hogy ő mindent tud.

A fiatal báró: Ezt is írja. Valóban ezt írja.

Az öreg gróf: Se a félelem, se az erkölcsi érzés nem tartja vissza a bűntől. Az erkölcs különben is csak szédelés. A látszat, az az erkölcs. A valóság, az a bűn. Gondoljanak róla rosszat az emberek, ha jól esik nekik. Ő nem törődik vele, hisz a vétkezés szándéka már ott él a lelkében. És az akarat nagyobb bűn, mint a végrehajtás.

A fiatal báró: Ezt írja. Te olvastad a levelet.

Az öreg gróf: Nem olvastam. De azért tudom a végét is. A vége az, hogy mégse tudja megcsalni az urát. Nem tudja megcsalni, mert sajnálja. Olyan kicsi, olyan tehetetlen, olyan gyenge, olyan gyáva és olyan engedékeny ez az ember, hogy lehetetlen megcsalnia. Ha csak egy percig remélhetné, hogy kardot, vagy puskát ragad, hogy megveri vagy elkergeti, hogy megöli vagy világ csúfjává teszi, bizonyosan megtenné. De a szegény csak sírna és kese-

regne és borzasztóan nyomorultnak érezné magát. Nem tudja megtenni.

A fiatal báró: Te engem megcsaltál. Te félrevezettél. Kicsaltad a titkaimat, amiket nem akartam elmondani. Te ismered ezt az asszonyt. Ő már neked is írt ilyen levelet.

Az öreg gróf: Nem ismerem. Sejtelmem sincs róla, hogy kicsoda. De azért nem mondom, hogy nem kaptam ilyen levelet. De régen és mástól. És nem mondom, hogy ő nem írt még több hasonló levelet. Ha nem is régen, de másnak. Csak annyit tudok, hogy asszony. És ilyen minden asszony.

A fiatal báró: Tehát lemondjak róla? Örökre lemondjak?

Az öreg gróf: Ez volna a legokosabb. És ha tudod, tedd meg. Lesz egy szép leveled és egy szép emléked.

A fiatal báró: És ha nem tudok lemondani?

Az öreg gróf: Hm. Az baj. Esetleg három ember számára baj. De esetleg nem baj. Mindenesetre azonban másképp kellett volna cselekedned.

A fiatal báró: Hogyan?

Az öreg gróf: Semmiesetre se beülni a szobádba s várni a jó napot. Egy-két pohár pezsgő és holmi édesség még nem elég arra, hogy az asszony beleröpüljön a lángba.

A fiatal báró: Hát mi elég?

Az öreg gróf: 'Az asszonnyal kellett volna többet törődnöd, s nem a saját kényelmeddel. Az inast küldöd sétálni, a gazdasszonyt kalandokra, magad

pedig cigarettázva végighempergesz a kereveten. Pedig mindnek ezer dolga volna ilyenkor.

A fiatal báró: Ugyan mi egyebet tehetnék, mint várni?

Az öreg gróf: Sokat. Küldj virágot az asszonynak, írd neki hosszú levelet, amit délelőtt kap meg. Gondoskodjál róla, hogy a barátnői meglátogassák. Vedd rá a szabónéját, hogy aznap menjen el hozzá próbára. Idegeneket szerződtess, hogy mindúntalan becsöngessenek a lakásába. Egy sereg üzenetet indíts útnak hozzá. Ne feledkezz meg róla, hogy minden tizedik percben a telefonja csöngessen. Bírd rá a szobaleányt, hogy egy nagy vázát törjön össze a végzetes napon. A szakácsnét vesztegesd meg, hogy sózza el a levest és adja be a lemondását.

A fiatal báró: Ugyan miket beszélsz összevissza? Hát mi köze mindennek a szerelemhez?

Az öreg gróf: Semmi. De mégis szükséges mindez. Foglalkoztatni kell a nőt. Lefoglalni minden percét.

A fiatal báró: Ugyan minek?

Az öreg gróf: Hogy ne érjen rá gondolkozni. És ne érjen rá levelet írni. Főképp tizenhat oldalas levelet.

A fiatal báró: Bolond beszéd. Mit érek én mindezzel?

Az öreg gróf: Mindent. Első sorban azt, hogy nem kapsz tizenhat oldalas levelet.

A fiatal báró: Tehát még arról is lemondjak? Így legalább a levél van meg.

Az öreg gróf: Csacsikám te, nem ismered te az asszonyokat. Nem tudod, hogy az asszonynál az a fő, hogy ne írhasson levelet.

A fiatal báró: Miért?

Az öreg gróf: Mert ha nem írhat legalább tizenhat oldalas levelet, akkor bizonyos, hogy eljön ő maga.

A mama születésnapja.

— Két jelenet. —

I.

Egy héttel előtte.

SZEMÉLYEK:

A kis leány. Nyolc éves. Kék szeme van, szőke haja. Kis pufók képe is van, kétoldalt gödröcskéekkel. (A gödröcskék fontosak, mert huncutságra vallanak.)

A nagy bácsi. Valamivel túl a negyvenen. A szeme színét nem tudom, mert nem nagyon néztem. A haja színét senki se tudja, mert már előzetesen kihullott. Jó testes ember, egy kis rosszakarittal kövérnek mondható. (A kövérség fontos. Mert ez jószívűsége vall.)

A kis lány: Bácsi, egészen bizonyos, hogy itt nem zavar bennünket senki?

A nagy bácsi: Nem egészen biztos, de nagyon valószínű.

A kis lány: Nem szeretném, ha zavarnának. Nagyon fontos beszédem van magával.

A nagy bácsi: Csak nem valami titok?

A kis lány: De az! Azt akarom kérdezni, hogy tudja-e, milyen nap lesz mához egy hétre?

A nagy bácsi: No, ez nem valami nagy titok, kicsikém. Ha a kalendárium nem csal, akkor mához egy hétre csütörtök lesz és szeptember tizedike, Miklós napja.

A kis lány: Jó, jó. Viccelni én is tudok. De az a kérdés, hogy tudja-e, milyen nap lesz ez a szeptember tizedike?

A nagy bácsi: Bizony azt nem tudom, fiacskám . . .

A kis lány (fontosan): Pedig az nagy nap lesz. Fontos az én életemben. Mondhatnám, a legfontosabb nap az én életemben.

A nagy bácsi: Tyü, aki ördöge van. Csak nem a születésnapja lesz Piroskának?

A kis lány: Nem. Az én születésem napja nem fontos. Az egészen mindegy, hogy egy kis lány nyolc éves, vagy kilenc éves, vagy tíz éves. Mindössze egy osztállyal följebb járok, ha egy évvel idősebb leszek. És ennek nem örülök, mert akkor többet kell tanulni.

A nagy bácsi: Hát a sok ajándék? Az csak valami?

A kis lány: Az semmi. Egy babával több vagy kevesebb, az nem sokat jelent. És Kuglert máskor is kapok, nemcsak a születésem napján. Remélem, ma is hozott.

A nagy bácsi: Hoztam, persze, hogy hoztam. Kihozzam?

A kis lány: Ne fáradjon vele. Ráérek, majd ha bemegyünk. De hogy el ne térjünk a tárgytól, még most se találta ki, mi lesz jövő csütörtökön?

A nagy bácsi: Sejtelmem sincs róla, kis lányom . . .

A kis lány: Hát ez nem mutat valami nagy találékonyságra. A mama születésnapja lesz.

A nagy bácsi: Hányadik?

A kis lány: Hogy lehet valaki ilyen indiszkrét? Csak nem gondolja, hogy megmondom, hány éves a mama? Különben ez most mindegy. A lényeges az, hogy nekem egy versre van szükségem. Egy alkalmi költeményre, amit elmondok a mamának.

A nagy bácsi: Majd kikeresünk egyet valami verseskönyvből.

A kis lány: Köszönöm. Ennyi eszem nekem is van. Csakhogy higgye el, azok a versek az olvasókönyvekben olyan buták, olyan esetlenek, hogy én azokat nem mondom el. Hát megpróbáltam a francia kisasszonnyal, hogy ő hozzon egy verset. Az is olyan hülyét hozott.

A nagy bácsi: Hát akkor honnan kerítsünk verset?

A kis lány: Írjon egyet.

A nagy bácsi: De én nem tudok verset írni.

A kis lány: Dehogy nem. Nem olyan nagy kunszt az. Csak arra kell vigyázni, hogy a sorok hátulról rimeljenek s akkor készen van a vers.

A nagy bácsi: Igen, csakhogy ahhoz is kell érteni. Én meg nem értek hozzá.

A kis lány: Dehogy nem. Csak próbálja meg, majd sikerül. A mama mindig azt mondja, hogy maga okos, értelmes ember. Hogy sokkal több esze van, mint az ember gondolná. Akkor csak meg tud írni egy apró kis versecskét.

A nagy bácsi: Hiszen ha éppen muszáj, hát megpróbálom.

A kis lány: Persze, hogy muszáj. Csak arra vigyázzon, hogy ne legyen tele frázisokkal. Utálom a frázisokat. Egyszerű legyen és lehetőleg rövid. Két, legföljebb három strófa. Minek magoljak be olyan hosszú dolgokat, aminek soha többet nem vehetem hasznát?

A nagy bácsi: Jól van, Piroskám. Megírom.

A kis lány: Köszönöm. Tudtam, hogy maga jó ember. Csak még egyet akarok mondani.

A nagy bácsi: No mi az, kicsikém?

A kis lány: Valamiképp beleszőhetné a versbe a virág szót. Vagy még inkább a rózsa szót. Az okvetlenül legyen benne a versben.

A nagy bácsi: Minek az?

A kis lány: Azt már én tudom. Úgy fogom csinálni, hogy a mikor a virág vagy a rózsa szóra kerül a sor a versben, akkor átnyujtok a mamának egy szép rózsabokrétát.

A nagy bácsi: Az nagyon kedves lesz magától.

A kis lány: Tőlem? Nem. Magától lesz az kedves.

A nagy bácsi: Hogy-hogy?

A kis lány: Hát úgy, hogy maga fog a virágozról gondoskodni. Aki a verset írja, annak kell a virágot is küldenie.

A nagy bácsi: Úgy?

A kis lány: Hát persze. Maga úgyis küld virágot a mamának a születésnapjára. Hát küldhet egy csokor helyett kettőt.

A nagy bácsi: De hisz én nem is tudom, hogy mikor van a mama születésnapja.

A kis lány: Dehogyan nem. Én úgyis elárulom a mamának, hogy figyelmeztettem magát. És utólag azt is megmondom, hogy maga költötte a szép verset. Ugy-e, lesz rózsá?

A nagy bácsi: Lesz, kis lányom. Lesz.

A kis lány: Köszönöm. Tudtam, hogy maga jó ember. Hát holnap megkapom a verset, mához egy hétre pedig a virágokat.

A nagy bácsi: Biztosan.

A kis lány: Köszönöm még egyszer. És most menjünk vissza a verandára. Hogy föl ne tűnjék a hosszas beszélgetésünk.

II.

Egy héttel utána.

A szereplő személyek ugyanazok. A színhely is ugyanaz, a nyárilakás kertje.

A kis lány: Nagyon szépen köszönöm bácsi a virágokat. És a verset is. Nagyon szép volt.

A nagy bácsi: A vers?

A kis lány: A virág. Én tudniillik kicseréltem a két csokrot. Amit maga küldött, azt adtam át a magam nevében. Remélem, magának mindegy.

A nagy bácsi: Most már mindegy. De jobb szerettem volna, Piroska, ha nem cseréli ki.

A kis lány: Maga a hibás. Mért nem küldött két egészen egyforma csokrot? Különben mind a kettőt a mama kapta, hát egészen mindegy, hogy ki adta a nagyobbikat, ki a kisebbiket.

A nagy bácsi: És a vers? Mit szólt a mama a vershez?

A kis lány: Semmit. Egy szót se szólt hozzája. Én tudniillik nem is mondtam el a verset.

A nagy bácsi: Miért nem?

A kis lány: Mert nem is tanultam meg.

A nagy bácsi: De akkor minek iratta velem, Piroska? Nem szép dolog az ilyenből tréfát csinálni.

A kis lány: Isten bizony, én nem akartam rossz tréfát csinálni. A vers nagyon szép volt, igazán szép, s ha parancsolja, én még utólag odaadom a mamának elolvasni. Csak találjam meg valahol.

A nagy bácsi: Köszönöm. Most már utólag nem kell odaadni.

A kis lány: Annál jobb. Úgy se tudom, hogy hol van.

A nagy bácsi: Hát magácska egyszerűen eldobta az én versemet. És meg se tanulta.

A kis lány: Amikor olyan hosszú volt.

A nagy bácsi: Nem is volt hosszú. Négy vagy öt strófa volt az egész.

A kis lány: Hat strófa volt.

A nagy bácsi: Az se hosszú.

A kis lány: Megírni nem, de megtanulni igen. Én hat strófát nem tudok megtanulni két hét alatt se.

A nagy bácsi: Akkor igazán csúnyaság volt magától, Piroska, hogy annyit zaklatott azért a szá-
már versért.

A kis lány: Nem szívesen tettem, bácsikám, isten bizony nem. De hát maguk férfiak nem értik ezt. Nem lehetett másképp.

A nagy bácsi: Miért nem?

A kis lány: Azért, mert ha én virágot kérek magától, akkor megharagszik, de ha verset kérek; akkor megörül. Én csak azért kértem a verset, hogy megkapjam a virágot.

A nagy bácsi: Azért elmondhatta volna a verset is.

A kis lány: Nem. A mama úgy örült a virágnak . . .

Csere-bere.

— *Egy kis fiú és egy kis leány.* —

SZEMÉLYEK:

Jancsi: nyolcéves.

Juliska: hatéves.

(*Juliska a kertjük deszkakerítése körül ögyeleg s mindúntalan átkukucskál a kerítés hasadékai közt. Amikor senkit se vesz észre, elkezd hangosan kiabálni.*)

Juliska: Jancsi! Hej, Jancsi! Kerülj elő Jancsi!

Jancsi (a tulsó kertben a kerítés felé fut):

Halló! Ki beszél? Itt Jancsi.

Juliska: Itt Juliska. Gyere át Jancsikám, játszunk valamit.

Jancsi: Ha játszani akarsz, gyere át te.

Juliska: Nem tudok én átmászni. Lány nem tudhat a kerítésen átmászni.

Jancsi: Dehogy is nem tud. A lány éppen úgy

tud a kerítésen átmászni, mint a fiú. Csakhogy te nem mersz, mert gyáva leány vagy. De vannak bátor leányok is.

Juliska: Nincsenek bátor leányok. A leány nem lehet bátor, mert akkor fiú.

Jancsi: Te nem tudsz semmit. Az első elembe senki se tud semmit. Hát Zrinyi Ilona nem volt bátor? Pedig Zrinyi Ilona is leány volt.

Juliska: Igen, de a míg leány volt, nem volt bátor. Csak nagy korában lett hős, amikor már asszony volt. Az asszony az még bátrabb, mint a férfi. Az én anyám se fél az én apámtól, hanem inkább fordítva.

Jancsi: Mindegy az leány vagy asszony. Akin szoknya van, az mind leány, még akkor is, ha asszony. (*Átugrik a kerítésen.*) Hát itt vagyok. Mit akarsz játszani?

Juliska: Akármit. Talán főzöst?

Jancsi: Azt nem játszom. Az unalmas. Amit te kotyvasztasz fűből meg levélből, homokból és vízből, azt úgyse lehet megenni: főzöst a leányokkal játszatsz. Velem játszszál zsandárt és zsványt.

Juliska: Azt meg én nem játszhatom. Az fiúknak való. Istenem, hogy miért is nem lettem én fiú.

Jancsi: Miért akarnál te fiú lenni? A fiúnak sokkal rosszabb.

Juliska: Nem igaz. A fiúnak sokkal jobb. Annak szabad szaladgálni, szabad a földön hempergni, szabad a fára fölmászni. A fiú verekedhetik, puskával játszik és karddal, s ha nagy lesz, sokat tanul, katona lehet, lóra ülhet, elutazhatik messze

földre. A leánynak semmi se szabad, s a leány semmi se lehet. A legutálatosabb dolog leánynak lenni . . .

Jancsi: Ne hidd azt. A leánynak jobb. A leány kimehet a konyhába és torkoskodhatik. A leány mindig szép ruhában jár és mindenki dédelgeti. De minket fiúkat mindenki üldöz. Engem hol a papa ver, hol a mama ver, hol a tanító ver. Mindenki kihallgat a leckéből, s éppen olyankor hallgatnak ki, amikor nem tanultam meg. Ha egy leány megüti magát, az édesanyja megcsókolja: „Szegény pipiském, fáj a fejcskéd?“ De ha egy fiú megüti magát, az apja veszi elő: „Bizonyosan rosszalkodtál, te gonosz kölyök“. Bezzeg azt nem csókolják olyankor, hanem elnászpángolják. Tudod Juliska, én senkinek se mondtam meg, de neked megmondom: — sokért nem adnám, ha leány lehetnék.

Juliska: Én meg fiú szeretnék lenni. A mama is szerette volna, ha fiú lettem volna, de én még jobban szeretném.

Jancsi: Hát tudod mit, Juliska, én mondok neked valamit. Cseréljünk. Légy te fiú, én leszek leány.

Juliska: Oh, te csacsi. Hisz azt nem lehet elcserélni. Nekem ki van fúrva a fülem.

Jancsi: Az nem baj. Az benő, ha nem hordasz fülbevalót. Az anyámnál is benőtt, mert ki nem állhatja a fülbevalót.

Juliska: Bizony Isten benő?

Jancsi: Isten bizony. A haját meg le lehet vágni.

Juliska: De bajuszom lesz-e?

Jancsi: Hát hogyne lenne. Akinek rövid a haja, annak bajusza nő és szakála. Mert valahol csak ki kell nőni annak a hajnak. De aki meghagyja nőni hosszúra az igazi haját, annak nem lesz se bajusza, se szakála. Ismered te a mi zongorames-terünket?

Juliska: Már láttam.

Jancsi: Nohát. Annak hosszú a haja, hát nincs se bajusza, se szakála.

Juliska: Akkor nem bánom. Ha a fülem benő és a bajuszom kinő, akkor nem bánom, fiú leszek.

Jancsi: Én meg leány leszek. Hát akkor cseréljünk ruhát.

Juliska: Minek?

Jancsi: Jaj, de nagy csacsi vagy te, Juliska. Hiszen ha fiú leszel, akkor csak nem járhatsz szoknyában.

Juliska: Az igaz.

Jancsi: Én meg mint leány nem járhatok nadrágban. Hát csak világos, hogy cserélnünk kell.

Juliska: De te Jancsi. Gondolod, hogy jól fog nekem állni a nadrág?

Jancsi: Hogyne. Minden fiúnak jól áll a nadrág. Csak az egészen kis fiú jár szoknyában, amikor a szülei még nem egyeztek meg, hogy fiú legyen, vagy leány.

Juliska: Hát nem bánom. Cserélünk. Tudod, hogyan csináljuk? Itt ebbe a két lugasba megyünk s áthajigáljuk egymásnak a ruhákat.

Jancsi: Nagyszerű lesz. Mekkora fog a mama otthon nézni, ha én mint leány jövök haza.

(Bevonulnak két egymás mellett levő lugasba s elkezdnek vetkőzni.)

Jancsi (átkiabál): Juliska!

Juliska: Nos? Mi kell?

Jancsi: Megvagy?

Juliska: Hiszen csak most fogtam hozzá. Csak nem gondolod, hogy az olyan gyorsan megy?

Jancsi: Én már levetkőztem.

Juliska: Hát hajítsd át a ruhádat.

(Rövid vártatva ruhadarabok röpködnek át egyik lugasból a másikba. Előbb egy kabát, aztán egy nadrág, utóbb visszafelé a szoknya, öv, nadrágocska, ingecske. A két gyerek gyorsan öltözködni kezd.)

Jancsi: Te Juliska. Melyik szoknyát kell előbb fölvenni? A fodrosat vagy a simát?

Juliska: Ezt csak tudhatnád. A fodros jön alul, a sima fölül.

Jancsi: Milyen bolondok vagytok ti nők, hiszen a fodros a szebbik. Azt kellene fölül hordani.

Juliska: Te csak vedd úgy föl, ahogy mondom. Én jobban tudom, hogyan kell leánynak lenni, mint te. Csak a nadrágot nem tudom, hogy veszik föl. Elöl kell-e gombolni, vagy hátul?

Jancsi: Az attól függ, hogy hány éves vagy.

Ha négy éven alul vagy, akkor hátul kell gombolni, de ha idősebb vagy, akkor elől.

Juliska: És a masnival mi lesz, ami a hajamban van?

Jancsi: Azt vedd le, az nem való fiúnak.

Juliska: A masnit, azt nem adom. Én masni nélkül nem tudom összefogni a hajamat.

Jancsi: Baj is az. A hajadat úgy is le fogják vágni.

Juliska: Abból ugyan nem eszel. A hajamat nem adom s a masnimat se. Inkább nem is leszek fiú . . .

Jancsi: Azt most már nem lehet. Én már lány vagyok. Én már fel is öltözködtem egészen.

Juliska: Én is. Hát akkor állj elő.

Jancsi: Te is gyere ki.

(A gyerekek előbujnak a lugasból s ahogy meglátják egymást, iszonyúan el kezdenek kacagni.)

Jancsi (a hasát tartja nevéttében): No, ilyen furcsa fiút még sohse láttam életemben. Azt hiszem, az édesanyád holtra neveti magát, ha meglát.

Juliska (még jobban kacag): Te meg maskara vagy. Ha az utcán így végigmegy, minden gyerek utánad szalad.

Jancsi: Te, ha én csak felére olyan utálatos vagyok, mint te, egy pillanatig se maradok tovább leány. *(Kezdi magáról letépní a ruhát.)*

Juliska (hózzászalad): Hát te így bánsz a ruhámmal? *(Siránkozva.)* És hogy összegyűrted! Vedd le. Azonnal vedd le.

Jancsi: De te is az enyémet. Egy percig se várok.

(Visszasietnek a két lugasba s gyorsan újra átöltöznek. Azután mosolyogva jelenik meg újra:
Jancsi mint fiú, Juliska mint leány.)

Jancsi: Istenem, milyen jó, hogy újra fiú lettem . . .

Juliska: Nincs annyi kincs a világon, amiért még egyszer fiú lennék.

Telefonon.

— *Monológ.* —

(Elegáns uriszoba. A kályha közelében (lehet kandalló is) párnázott hintaszékben fiatal, szép nő veti hátra szőke fejét s ujságot olvas. Igéző pongyolában van. (A legszebb bútordarab férfiszobában a szép asszony.) Az olvasmány nagyon érdekelheti ő nagyságát, mert mohón falja a betűket. Egyszerre fölriad. Az íróasztalon álló telefon csengője élesen megszólal és hosszan cseng.)

Az asszony (haragosan): Ez is jókor csenget. Amikor a legérdekesebb dolgokat olvasom. Hallatlan, hogy milyen tapintatlanok az emberek! Sohase találják el a kellő pillanatot, amikor telefonozni kell.

(A telefon felé int): Fogd be már a szádat. Látod, hogy jövök. S milyen utálatosan sokáig cseng ez a csengő. Ez egy megbolondult telefon.

(Leveszi a kagylót): Halló? Ki beszél? Ho-

gyan? 52—12. Úgy, nagyon örvendek a szerencsének, tisztelt 52—12. Ez a legjobb módja a bemutatkozásnak. 52—12 beszél. Már el is képzelem magamban tisztelt 52—12 becses megjelenését. Vasos, nehézkes, furcsa. Ne beszéljen közbe, amikor én beszélek. Figyelmeztetni akartam, tisztelt 52—12, hogy nem kell olyan vehemens módon csöngetni, amikor valakivel beszélni akarunk. A telefon nem kapu, amit döngetni kell, hogy beeresszenek. Se nem asszony, akit csak kitartással lehet meghódítani. És nem is vár, amit hajdanában kiéheztettek az ostromlók. A telefonon az ember egyszerűen csönget. Vagy otthon van, akit keresünk, akkor egyszeri csöngetés is elegendő, vagy nincs otthon, akit keresünk, akkor meg úgyis hiába csönget.

Hogyan? Nem értem. Hogy nem ön csönget, hanem a központ? Hát akkor talán nem az én fülemet szaggatja az a rettenetes csilingelés? S nekem nincsen is semmi közöm a központhoz. Én nem akarok a központtal tárgyalni, s a központ se akar velem tárgyalni. Ön akar velem beszélni, tisztelt 52—12, ha nem tévedek a számban. Tehát tessék róla gondoskodni máskor, hogy a központ, vagy a végpont, vagy a sarokpont ne éljen túlságosan vissza a dobhártyáimmal.

(Rövid szünet.) Aha. Értem már. Maga az, Károly? Nem 52—12, hanem a kedves kis Károly. Hát annál inkább nem kell félórakig csöngetni, kedves barátom. Minek akarja maga föllármázni az egész házat? S talán nem is szükséges, hogy a har-

madik emeleten is pontosan tudják, hogy melyik percben telefonoz maga nekem?

Ugyan ne beszéljen. Hát azt persze, hogy nem tudják, hogy éppen maga az, aki telefonoz. De hogy valaki telefonoz, azt tudják. S hogy nem a szomszéd szeneslegény telefonoz naponta délután három és öt között, pontosan, amikor az uram nincsen itthon, azt is tudják. Nem az egyén fontos a szomszédoknak, hanem a faktum. Meg az időpont. Ők azt már nagyon jól sejtik, hogy a folytonos telefonozás jelent valamit. S egy komoly ember, ha egy férjes asszonynak udvarol, gondoskodik róla, hogy legalább oktanul ne kompromittálja.

(*Rövid szünet.*) Ej, ej. Az a maga dolga. Én se kérdeztem magától soha, hogy milyen kalapot tegyek a fejemre. A kalaphoz én értek, a telefonhoz értsen maga. Valamihez a férfinak is kell értenie.

Úgy? Lássá, ez már beszéd. Ezt szeretem hallani. Hogy a nagy szerelem, a türhetetlen vágyakozás elvette az eszét. Így már rendben van. Brávó! Legalább tudom, hogy ki vette el.

(*Kis szünet.*) Lássá, ez már igazán okos beszéd. Nem úgy, mint az imént, még okosabb. Asszonynak udvarolni kell, s nem ellenkezni vele. Asszonynak kellemeskedni kell, nem kellemetlenkedni. Nézze, ha én bosszankodni akarok, ha az a vágyam, hogy mérget nyeljek, ha valakivel vitakozni szeretnék minden áron, akkor abszolúte nincs szükségem magára. A legtöbb asszony ezeket a kellemetlenségeket a férjével szokta elintézni. A férjnek éppen ez az élethivatása. Aki udvaroltat ma-

gának, az vidám akar lenni, az mulatni akar, esetleg feledni.

Hogyan? Hogy beszélünk-e? Hát persze, hogy beszélünk. S nem értem, mi köze a központnak ahhoz, hogy beszélünk-e, vagy nem beszélünk, s ha beszélünk, hogy mit beszélünk? Ez a legnagyobb ildomtalanság, az ember gondolatait így félbeszakítani. Maga az, Károly? No hála Istennek. És nyomatékosan kérem, hogy máskor gondoskodjék róla, hogy a telefonos kisasszony ne szóljon közbe. Elvégre én magával akarok beszélni, s nem a telefonos kisasszonnyal. Hallatlan vakmerőség, hogy amikor az ember még jóformán el se kezdte a beszélgetést, egyszerre közbevág valaki: „Beszélnek még?” Ez is csak magával történhetik meg, aki-ben egy csepp energia sincsen.

(*Rövid szünet.*) Nem tehet róla? Hát ki tehet róla? Talán én? Én itt ülök és várok, hogy maga beszéljen. Hogy szépeket mondjon, kellemes, bódító dolgokat. Hiszen nem tagadom, én magát kedvelem. Szimpátikus nekem. Szívesen vagyok vele együtt. Még arra is gondolok néha, hogy talán érdemes volna magáért valami bolondságot elkövetni.

(*Szünet.*) Hogy ön boldog, amikor ezeket hallja! Még csak az kellene, hogy ne legyen boldog. Persze, hogy boldog. És csókolhatja is a kezemet örült hévvel. De arra legalább lehetne gondja, hogy közben ne kérdezze senki, „Beszélnek még?” Ott áll a telefonnál, s olyan mulyán áll ott, hogy még az ilyen injuriák ellen se tud megvédeni. Most képzelje, hogy ön asszony s önnel történik ilyen

bolond eset. Mit szólna hozzá? Hogyan vélekednék az olyan férfiúró, aki teljesen tehetetlen ilyen vakmerőségekkel szemben?

Nem értem. Tessék? Ez rettenetes. Miket beszél? Halló!

(*Kis szünet.*) Mi ez? Hát nem 52—12-vel vagyok összekötve? Hogy mondta? Az Entreprise des Pompes Funébres? És hogy elküldhetik-e a diszítőkét és a ravatalt? De hiszen itt nem halt meg senki. Kit akarnak megölni? Engem? A férjemet? (*Felsikolt.*) Hisz ez gyilkosság! Tévedés? Köszönöm. Hála Istennek. Maga az, Károly? Látta, ez lelketlenség volt. Ilyet nem csinál az ember azzal, akinek telebeszéli a fejét arról, hogy így imádja, úgy imádja! Ha csak egy kicsit szeretne, bizony Isten megkímélne ilyen otromba jelenetektől.

(*Szünet.*) Tévedés? Maga nem tehet róla? Hát ki tehet róla? Kit vonjak én felelősségre az ilyen orvtámadásért, ha nem magát? A központ. Magánál mindig a központ a hibás. A központ maguknál egy rejtelmes takaró, amely alá valamennyien bújnak. Nekem semmi közöm a központhoz. Már egyszer mondtam magának. A központ olyasvalami, mint a cselédelhelyező-intézet. Ő hozza a cselédet, de én választom ki, hogy melyiket fogadom meg. S ha rosszat fogadok, nem az intézet a hibás, hanem aki kiválasztotta. Nekem ne bújjék a központ szoknyája mögé, s ha nem tud telefonozni, akkor ne telefonozzon.

(*Rövid szünet.*) Maga mégis aranyos egy fiú. Látta, ebből kivágta magát. S ha igazán olyan na-

gyon szeret, akkor én sok mindent megbocsátok magának. Megbocsátom a hosszú csöngetést, megbocsátom, hogy éppen legkellemesebb olvasmányomat szakította félbe, megbocsátom, hogy háromszor megzavartak, és megbocsátom, hogy el akartak temetni. Ilyen korán és ilyen fiatalon!

Hogyan? Maga igazán egy édes fiú! Csakhogy holnap lehetetlen. Nézze, drágám, délben a szabóné vár. Muszáj fölpróbálnom az új ruhámat. Igazán mondom magának, harminc-negyven próba nélkül az ember nem kap Pesten tisztességes ruhát.

Hogy ez egy félóra? Ha maga megcsinálja két óra alatt, akkor aranyérmel érdemel. Milyen furcsák maguk férfiak! Sejtelmük sincs róla, hogy mi egy ruhapróba. Az több, mint egy főpróba egy háromfölvonásos tragédiából. És ugyanolyan mulatságos. Egy-egy ilyen próba után az asszony valóságos halott. Akkor csakugyan jöhet érte nyomban az *Entreprise des Pompes Funébres*. S utána, arról magának sejtelve sincs, hogy mi következik utána? Általános kimerülés, az összes idegek pangása, olyan keserves állapot, amiről férfinak sohase lehet fogalma. Csak asszonynak, specialiter asszonynak.

(*Kis szünet.*) Persze. Egy-két napról lehet csak szó, fiacskám. Addig is látjuk egymást. Például a jégen. Estére csak kijön a jégre?

El is vártam magától. Hogy a jégre mégis mehetek? Ez magának föltűnik? Csacsikám! Ott muszáj megjelenni. Ha egy nap elmaradok, egy hétig pletykáznak rólam. A jég az kötelesség. A jég nálunk asszonyoknál olyasvalami, mint a férfiaknál

a hivatal. Meghalni szabad, de elmaradni nem. Különben ott látjuk egymást. És ez sokért megvigasztal.

(*Kis szünet.*) Halló! Halló! Nem értem. Miket tetszik beszélni?

Kérem! Hát ki beszél? A fehéreneműszállító? Hogy küldheti-e a babaruhákat? Küldje az ördögnek. Nekem nem. Mégis alávalóság ilyet imputálni az embernek.

(*Szünet.*) Tévedés volt? Maga az, Károly? Hát ezt már csakugyan kikérem magamnak. Ez alávalóság.

Nem tehet róla? De tehet róla. És ha nem tehet, akkor akassza föl magát. Akkor nem érdemes magával szóba állani. Különben se állhattam ki soha életemben. Maga egy utálatos fráter! Tudja. És ha még egyszer telefonozni mer, nem leszek itt-hon. (*Haragosan lecsapja a kagylót.*)

TARTALOM.

	Oldal
A házi oltár	3
A költő felesége	12
A kulcs, amikor kettőt fordul a zárban	19
Más a szegény szerelem, más a gazdag szerelem	28
Ilyenek a férjek	36
A vendég	42
Minden a fogakon mulik	50
A legteljesebb siker	58
Éva asszony	66
Nehéz a jó tanács	72
A pletyka	78
A meglepetés	88
A harmadik férj	96
Sehogy se jó	103
A kövér asszony és a sovány asszony	112
A vörösbóbitás kis lány	119
Rakszum	126
Mindenki másképp nézi a képet	133
A kis kövér asszony	139
Az asszony joga	147
Újra otthon	156
Asszonyhűség	162
Az érdektelen asszony	168
Miért hű az asszony	175
A mama születésnapja	184
Csere-bere	191
Telefonon	198

SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA BUDAPESTEN.

KÁLHOKI
IZIDOR
KÖNYVEI:

Az ördög bibliája

Ára 3.— kor.

Veronkák szerencséje

Ára 3.50 kor.

□□

□□

□□

□□

□□

M M
K

The background of the page is a repeating pattern of vertical, thin stems with small, dark, pointed leaves. The stems are light brown and the leaves are a darker shade of brown. The pattern is dense and covers the entire page.

M M
K

